

संस्कृतगुर्जरवाक्यावली.

(भागोद्देशिकास्थसंस्कृतगुर्जरवाक्यानां भाषान्तरम्)

या-दि

परिग्रायाभिज्ञनेन पाठकोपादभाइशङ्करात्मजमगन-
लाल शास्त्रिणा संशोधिता "राजनगरस्थ विजय
मन्त्रिक" नाम्नि मुद्रालये प्रकाश्यनीता.

(अस्याः पुनर्मुद्रणाधिकारः स्वायत्तिकृतः)

भाषान्तरं कृतं

पण्डित मणिशङ्कर बहेचरलाल.

मुख्यमपञ्च प्रकाशः

ગ્રામ રોગોથી મીઠાતા અને તદ્દન લાલીપાસ થયેલા હાલથી દરદીઓને નીચેની દવાઓ સેવનથી નવી જીંદગી મોતમે છે.

મદન મંજની ઝોળીઓ.

લોહીને સુધારે છે. વીર્યને વધારી ધૃદ કરે છે. શા.તંતુઓને સતેજ કરે છે, મુત્રાશય અને વીર્યાશય સ્વચ્છ નવાં તેમજ શુનાં દન્દે ચારાં કરે છે, બંધ કુદરો નાશ કરી દસ્ત સાદુ લાવે છે. યાદ શક્તીને તાજી કરે છે, પેશાબ અને સ્વપ્નામાં જની ધાતુને બંધ કરેછે કુંઠમાં ધાતુ વિકરના તમામ રોગોનો નાશ કરી નષ્ટ થએલ પુરુષત્વ પાછું બાજે છે. કી. ઝોળી ૪૦ ની ડીની ૩. ૧-૦-૦

નપુંસકત્વારો ધૂત.

આ ધૂતના લેપથી અજાનતાને લીધે કરેલ અનેક કુકર્મોથી થયેલ ગુપ્ત બાગની શીથીલતાથી નસોની કમજોરી ઈત્યાદી તમામ નપુંસકત્વ દોષ દૂર ચર્મ પરાક્રમશુ શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. કી. તોલા ૨ ની ડી ૧ નો ૩. ૧ મોટું કેટલોમ મદત દરેક દવાઓનું પે.સ્ટેજ શુદ્ધ.

રાજવૈદ નારાયણજી કેશવજી.

માલીક-આયુર્વેદોદય ઔષધાલય. જામનગર-કાઠિયાવાડ.
ખાંચ-મુંગઈ નં. ૨૮૬, કાલ્યાદેવીરોડ.

મદત.

“વૈદ નિધા”

મદત.

આ નામનું ૧૨૮ પાનાનું જ્ઞાતિ હિપ્પોગ્રી પુસ્તક કોમન કે ટપાલ ખરચ કંઈ પણ લીધા વગર મળે, મંગાવેથી મદત મોકલી આપવામાં આવે છે.

રાજવૈદ નારાયણજી કેશવજી, જામનગર-કાઠિયાવાડ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કોપીરાષ્ટ્રિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૯૪૬ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ સંસ્કૃત ગુરુત્વાકાંક્ષી

વિષય મિત્ર : ૮૪૪ : ૪૩૪ : ૨૧૪

संस्कृतगुर्जरवाक्यावली.

(मार्गोपदेशिकास्य संस्कृतगुर्जरवाक्यानां भाषान्तरम्)

या हि

नारिग्रामाभिजनेन पाठकोपाह्वाद्भाइशङ्करात्मजमग्न-
लाल शास्त्रिणा विरच्य “ राजनगरस्थ विजय
भवत्तक ” नाम्नि मुद्रालये प्रकाश्यंतीता.

(अस्माः पुनर्मुद्रणाभिचारः स्वायत्तीकृतः)

संपादक.

पण्डित मणिशङ्कर बहेचरलाल.

मुख्यप्रकाशकः

પ્રર ૪:૮૪૨ : ૪૨૫ : ૩૧૫

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીશર્ટ-સંગ્રહ
૨૬-૪૩

૨૬-૪૩

અમદાવાદ.

“વિજય પ્રવર્તક” પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં છાપ્યો.

भूमिका.

इह खलु भारते वर्षे गीर्वाणवाणी मल्लभाषापदवीमणि
रोहति । तथाहि अस्याः किल भारतीजनन्या आर्यावर्त्तकताः
किंपुनः सकल भूषण्डल्यताः सर्वा अपि भाषाजन्मधृतवत्यो
दृश्यन्ते । या सदैवाभ्यस्यमाना धर्मार्थिकामपोक्षारूयान्पुम-
र्थान्सम्पादयति । यस्याः किल माधुर्यमानन्दयति नरां सहृदय
इदयानि । अद्यत्वे हि कलिकालहतकेनामयकल्पेन कृशत्व
मापद्यमाना सा साम्प्रदायिकाध्ययनादिभिरुपायैश्चिकित्सा-
महीन इत्यालोच्य रा. बा. डॉ. इत्यादि पदवी भूषणैः
श्रीयुत रामकृष्ण भाण्डारकर संज्ञकैर्या विरचिताङ्गलभाषा-
याम् । अस्याः किल प्रतिच्छन्दकनिर्णय गुर्जरभाषायां
विरचिता रा. बा. केशवलाल हर्षदराय धृव संज्ञकैः । तत्रापि
कालवशादध्येतुमिमां समर्थाः क्लिश्यन्ति भूयांसो विद्यार्थिन
इति तेषां सारल्यं संस्कृतविद्यायाः वेदानामपि प्रसारस्य हेतुरे
तद्भाषान्तरनिर्माण मावश्यकमित्यस्माकमभिप्रायः । अत्र च
दृष्टिदोष प्रमादाः संभाव्येरन् विद्वद्भिस्तेऽनुकम्पयातैरे
वसंशोभ्यापनेया इत्यभ्यर्थना ।

અસ્યા મુદ્રણેડસ્મદ્ગુરુચરણૈઃ પેટલાદપુસ્તગતરાજકીય
સંસ્કૃતવ્યાકરણશાસ્ત્રશાલામુખ્યગુરુપદમલકુ ચીણૈઃપુરોહિતો
ચ. સુવહરિશક્કરાત્મજદેવશક્કરાશાસ્ત્રિભિરનુકૂલમાર્ગપદર્શનકૃતૈ
જેતેષાં મહાન્તમુપકારંવ્યયે વિનીતઃસન્

માઈશક્કરાત્મજ મગનલાલ શાસ્ત્રી.

વિદ્વન્મન ગોષ્ઠી ૦-૧-૦ લઘુસ્તોત્ર સંગ્રહ ૦-૧-૬

સંસ્કૃત ગુર્જર વાક્યાવળી ૦-૫-૦ પ્રહારાંખ કાવ્ય ૦-૮-૦

ધૃત્યાદિ અમારા તરફથી પ્રગટ કરેલાં પુસ્તકો નીચેને
રૂથળેથી મળશે.

૧ શાસ્ત્રી મણીશંકર ભાઈશંકર પાઠક. અધ્યાપક-સરકારી
સંસ્કૃત વ્યાકરણશાળા-પેટલાદ.

૨ મગનલાલ ભાઈશંકર શાસ્ત્રી. નાગરકુવો-પેટલાદ.

૩ બાલકૃષ્ણ દોશીતરામ શાસ્ત્રી. સમઘીપોળ-બાજવાડો,
વટેદરા.

૪ બલધારામ હરભુવન શાસ્ત્રી. વૈષ્ણવમાર્તંડ માસિકપત્ર,
સંપાદક. પાટણ.

૫ યમુનાશંકર દેવશંકર શાસ્ત્રી. સંસ્કૃત પાઠશાળા.
ખોરસદ-ગુજરાત.

શ્રીયુત કેશવલાલભાઈ મોતીરામ પંડ્યા.

નાયબ દિવાન સાહેબ દેવગઢખારીઆ.

તથા

શ્રીયુત ગંગાશંકર મયારામ પંડ્યા

પેન્સનર મારતર ખંભાત. હા. પેટલાદ.

માનવન્તા સાહેબો.

પરોપકાર અને વિદ્યા વૃદ્ધિનાં કાર્યો તરફ હાથ લાંબાવી દ્રવ્યનો સન્માર્ગે વ્યય કરવાનો આપ બન્ને એ હાખડો આપેલો છે. સંપત્તિમાં ફૂલાઈ ન જતાં આપ બન્નેની સર્વ માન્ય સાહાઈની રીત પ્રશંસનીય છે. જ્ઞાતિના ઓકરાઓના વિદ્યાબ્યાસના ઉદયને અર્થે આપે આપના દ્રવ્યનો સદુપયોગ કરેલો છે. કે જેનો કેટલાક ઓકરાઓ લાભ લે છે. આપના આવા ઉત્તમ ગુણોના માનની ખાતર અને જ્ઞાતિ હિતેચ્છુના સ્નેહની નિશાની હાખલ આ “સંસ્કૃત ગુર્જર વાકપાવલી” નો ગ્રન્થ આપ બન્નેને અર્પણ કરવામાં હું આત્માને કૃત્ય કૃત્ય સમબુદ્ધ.

હી. આપનો સ્નેહાકિંત

પાઠક મગનલાલ ભાઈશંકર શાસ્ત્રી.

નાર-પેટલાદ.

અગાડિથી ગ્રાહક થઇ આશ્રય આપનારનાં નામ.

- ૧ વે. શા. સં. શાસ્ત્રી વિકૃલનાથ, વિશ્વનાથ પેટલાદ
- ૧ પુરાણી દેવશંકર મણીશંકર. ડભોઇ
- ૧ શુક્લ અદ્રિનાથ આત્મારામ. શહેરા
- ૧ દાકર વિકૃલનાથ બાળગોવિંદ. નાંદોલ
- ૧ પુરોહિત મનસુખરામ બ્યેટારામ. પલાણા
- ૧ ભટ્ટ નારાયણ નરભેરાય. દહેણું
- ૧ કેશવલાલ માણિકલાલ પુરાણી. શિનોર
- ૧ વૈષ્ણ શાસ્ત્રી ચીમનલાલ નર્મદાશંકર, સંખેડા
- ૧ શુક્લ છોટલાલ દોઝતરામ. ગોધરા
- ૧ રા. રા. આસ્તર મોતીલાલ ગોવર્ધનદાસ
- ૧ પાટક હયાશંકર વિશ્વનાથ. હમણુ
- ૧ શાસ્ત્રી દિનમણીશંકર દયાશંકર "
- ૧ બાલકૃષ્ણ પુરષોત્તમ શાસ્ત્રી "
- ૧ શાસ્ત્રી જગન્નાથ મોતીસમ શુક્લતીર્થ
- ૧ શાસ્ત્રી નંદલાલ કુશળજી સામળીઆ

- ૧ માતીક ગોવર્ધન રણછોડા અંબાઇ
- ૧ શુક્લ મુળશંકર લલ્લુભાઇ હમરેડ
- ૧ શુક્લ મુળશંકર પીતામ્બર બોરીઆળી
- ૧ પંડ્યા મુળશંકર કેદારશંકર ખાનપુર
- ૧ ગોગલ શિવશંકર પંડ્યા નાના રાજકોટ
- ૧ હરિલાલ હીરંજી દાકર સાંદમ્બ
- ૧૧ વે. શા. સં. અગ્નિહોત્રી કૃષ્ણલાલ દારમ
- ૧ વે. શાસ્ત્રી હરિપ્રસાદ કેશવરામ પીઝ
- ૧ બીખાભાઇ લલ્લુભાઇ આમરી
- ૧ રા. ભવાન અમરસી દાકર કરીઆનોમ્બ
- ૧ કેશવલાલ નારાયણ પુરાણી કાલકલ
- ૧ મનસુખરામ કેશવરામ બેશી પ્રાંતીજ
- ૧ ચંદ્રસેન બીખાભાઈ બેશી કસોલ
- ૧ ગોવર્ધીનરામ ઉત્તમરામ ચાસીક અનાડા
- ૧ વજ્રલાલ ચાંકેજીભેડ બેશી સોલકા

૧ બાહ્યિંકર બાહ્યકૃષ્ણ જોશી	નદિાલ	૧ મનસુખરામ કેશવરામ પંડીત પંચોત્ત
૧ દીનાનાથ રણછોડ જોશી	"	૧ ગીન્ધરલાલ ત્રીભોવન યાત્રીક લોભોદય
૧ અંબાલાલ બહેચર દિવેદી	"	૧ પરીખ મગનલાલ ગોવર્ધનદાસ વેકરીગેટર
૧ કેશવલાલ કલ્યાણજી જોશી	વટાર	૨ પટેલ ભગવાનભાઈ મુળજીભાઈ તલાટી ભરુચ
૧ યુનીલાલ ધનેશ્વર જોશી	વ્યાસ	૧ જોશી છોટુભાઈ ભીખાભાઈ પરીખ
૧ આસ્તર નર્મદાશંકર જીભાઈ	પેટલાદ	૧ શા. મુળજીભાઈ નાનાલાલ પેટલાદ
૧ શુકલ નર્મદાશંકર મણીશંકર	નાર	૧ આસ્તર. ગોકળદાસ હીરાભાઈ પેટલાદ
૧ મનસુખરામ કેશવરામ	પ્રાંતીજ	૧ શા. વલવદાસ મગનલાલ પેટલાદ
૧ રા. જગન્નાથ વલભરામ ભટ્ટ ધર્મજ		૧ રા. એચ લાલ નરસિંહરામ ભટ્ટ વસો
૨ રા. પટેલ સોમાલાલ ગોકળભાઈ	વરજીમા	૧ રા. એમલનલાલ રણછોડજી પુરાણી કાવિજી
૧ રા. સોમેશ્વર ચતુરભાઈ રાવળ	વસો	૧ રા. પુરૂષોત્તમ હરજીવનદાસ. વસો
૧ રા. પટેલ ગોકળભાઈ ચંક્રભાઈ	મુખાઈ	૧ રા. નરોત્તમ પ્રભાચંકર ભટ્ટ પીઠ
૧ રા. કેશવલાલ યુનીલાલ મોદી	પેટલાદ	૧ રા. પટેલ સનાભાઈ રેવનદાસ કાવિજી
૪ વે. શા. સં. પુરાણી મંગળજી પરભુરામ પેટલાદ		૧ પટેલ હાથીભાઈ ભાઈલાલભાઈ કાવિજી

શ્રી કૃષ્ણાયનમઃ

સંસ્કૃત ગુર્જર વાક્યાવલિ.

અથવા

માર્ગોપદેશિકાનાં સંસ્કૃત ગુર્જર વાક્યોનો સંગ્રહ.

પાઠ પહેલો.

વદામિ	(હું) બોલું છું.
રક્ષામિ	(તુ) રક્ષણ કરે છે.
પતતિ	(તે) પડે છે.
બોધાસિ	(તું) બોધ કરે છે, અગર જાણે છે.
સરાસિ	(તું) ખસે છે.
નયામિ	(હું) લઈ જાવું છું દારૂં છું.
વસાસિ	(તું) રહે છે.
સરામિ	(હું) ખસું છું.
ગચ્છતિ	(તે) જાય છે.
અગ્નિ	(હું) ખાઉં છું
નયતિ	(તે) દારે છે.
બોધામિ	(હું) જાણું છું.
ભવાતિ	(તે) છે. (વા) થાય છે.
અસ્તિ	(તે) છે.
અત્તિ	(તે) ખાય છે.

(વું) બોલે છે.
 (તે) બોલે છે.
 (વું) બાય છે.
 (હું) બાઉ કું.
 (તે) રહે છે.
 (હું) રહું કું.
 (તે) પડે છે.
 (વું) ચાલે છે.
 (તે) જાય છે.
 (વું) દારે છે.
 (તે) ખસે છે.
 (હું) થાઉ કું.
 (વું) ખાય છે.
 (હું) કું.
 (વું) છે.
 (વું) રહે છે.
 (તે) તળે છે.
 (વું) નમે છે.
 (હું) રાંધું કું.
 (વું) બાળે છે.
 (હું) બચાવું કું.
 (તે) ચાલે છે.
 (હું) જીવું કું.
 (તે) શંધે છે.
 (હું) તણું કું.

વદસિ
 વદતિ
 ગચ્છાસિ
 ગચ્છામિ
 વસતિ
 વસામિ
 પતતિ
 ચરસિ
 બોધતિ
 નયસિ
 સરતિ
 ભવામિ
 અત્સિ
 અસ્મિ
 અસિ
 વસસિ
 ત્યજતિ
 નમસિ
 પચામિ
 દહસિ
 રક્ષામિ
 ચરતિ
 જીવામિ
 પચતિ
 ત્યજામિ

પાઠ ૨ નો.

વદામઃ
 ગચ્છન્તિ
 બોધય
 નવામઃ
 ભવય
 વસન્તિ
 સ્થ
 અદન્તિ
 દહામઃ
 સન્તિ
 જીવય
 નમન્તિ
 પુષ્યામઃ
 નશ્યન્તિ
 નૃત્યય
 પૃચ્છય
 લુપ્ત્યન્તિ
 સ્પૃશામઃ
 સ્વજય
 ઇચ્છન્તિ
 મુચ્ચામઃ
 વિશન્તિ

(અમે) બોલીએછીએ.
 (તેઓ) જાય છે.
 (તમે) બોધ કરો છો.
 (અમે) દારીએછીએ.
 (તમે) થાવ છો.
 (તેઓ) રહે છે.
 (તમે) છો.
 (તેઓ) ખાય છે.
 (અમે) બાળીએછીએ.
 (તેઓ) છે.
 (તમે) જીવો છો.
 (તેઓ) નમે છે.
 (અમે) પોષણ કરીએછીએ.
 (તેઓ) નાશ પામે છે.
 (તમે) નાચો છો.
 (તમે) પૂછો છો.
 (તેઓ) લોભ કરે છે.
 (અમે) સ્પર્શ કરીએછીએ.
 (તમે) સર્જો છો.
 (તેઓ) ઇચ્છે છે.
 (અમે) છોડી દેએ છીએ.
 (તેઓ) પ્રવેશ કરે છે.

મુદ્દામ:

- (તમે) બોલો છો.
 (અમે) જઈએ છીએ.
 (તેઓ) સમજે છે.
 (તમે) દારો છે.
 (તેઓ) થાય છે.
 (અમે) રહીએ છીએ.
 (તમે) ખાવ છો.
 (અમે) છીએ.
 (તેઓ) બાળે છે.
 (અમે) જીવીએ છીએ.
 (તેઓ) પીડે છે.
 (તમે) જીવો છો.
 (તેઓ) પોષે છે.
 (અમે) નાશ પામીએ છીએ.
 (તેઓ) નાચે છે.
 (તમે) ઘેસા થાઓ છો.
 (અમે) લોભ કરીએ છીએ.
 (તેઓ) અડકે છે.
 (અમે) જીતીએ છીએ.
 (તમે) હારી જાવો છે.
 (તેઓ) જીએ છે.
 (અમે) ફેંકીએ છીએ.
 (અમે) પીએ છીએ.

(અમે) મૃત્યુ પેછીએ.

વદથ

ગચ્છામ:

બોધન્તિ

નયથ

મવન્તિ

વસામ:

અન્થ

સ્મ:

દહન્તિ

જીવામ:

પીડયન્તિ, તુદન્તિ

જીવથ

પુષ્યન્તિ

નશ્યામ:

નૃત્યન્તિ

મુહ્યથ

લુપ્યામ:

સ્પૃશન્તિ

જયામ:

હરથ

પશ્યન્તિ

અસ્યામ:

પિબામ:

(તમે) યજ્ઞ કરો છો.
 (તેઓ) વહે છે.
 (અમે) સંભારીએ છીએ,
 (તમે) ફેંકો છો.
 (તેઓ) ભેટ છે.
 (અમે) સંતોષ પામીએ છીએ.
 (તેઓ) મુકાય છે.
 (તમે) આળોટાટો.
 (તમે) છાંટો છો.

યજથ
 વહન્તિ
 સ્મરમઃ
 મસ્યથ
 કુસ્યન્તિ
 તુષ્યામઃ
 મુષ્યન્તિ
 લુટ્યથ
 સિઙ્ચથ

પાઠ ૩ નો

ચોરયાવઃ
 પીઢયથઃ
 કથયતઃ
 ગણયાવઃ
 પ્રથયાવઃ
 રચયતઃ
 મદ્રઃ
 ષોષયથઃ
 સ્પૃહયાવઃ
 ચિન્તયતઃ
 પ્રીણયથઃ

(અમે બે) ચોરીએ છીએ.
 (તમે બે) પીડો છો.
 (તેઓ બે) કહે છે.
 (અમે બે) ગણીએ છીએ.
 (અમે બે) પ્રસિદ્ધ કરીએ છીએ.
 (તેઓ બે) રચે છે.
 (અમે બે) ખાધએ છીએ.
 (તમે બે) શબ્દ કરો છો.
 (અમે બે) તૃષ્ણા રાખીએ છીએ
 (તેઓ બે) વિચારે છે.
 (તમે બે) ખુશ કરો છો.

ગચ્છતઃ

નયાવઃ

વિશતઃ

નમથઃ

સ્તઃ

સ્મરાવઃ

જયથઃ

નશ્યતઃ

નૃત્યાવઃ

ઇચ્છતઃ

(તમે બે) ચોરોછો.

(તેઓ બે) કનડે છે.

(અમે બે) કહીએછીએ.

(તમે બે) ગણોછો.

(તેઓ બે) જુએ છે.

(તમે બે) કોપો છે.

(તેઓ બે) ખેડે છે.

(આપણે બે) પૂછએછીએ.

(તમે બે) ભટકોછો.

(તેઓ બે) મહરાય છે.

(તમે બે) બોલોછો.

(તેઓ બે) થાય છે.

(તમે બે) રાંધોછો.

(અમે બે) સમજીએછીએ.

(તેઓ બે) જાય છે.

(અમે બે) દારીએછીએ.

(તેઓ બે) પેસે છે.

(તમે બે) નમોછો.

(તેઓ બે) છે.

(અમે બે) સંભારીએછીએ.

(તમે બે) છતોછો.

(તેઓ બે) નાશ પામે છે.

(અમે બે) નાચીએછીએ.

(તેઓ બે) ધરૂ છે.

ચોરયથઃ

પાંડિયતઃ

કથયાવઃ

ગણથથઃ

પશ્યતઃ

કુપ્યથઃ

કૃષતઃ

પૂજયાવઃ

અટથઃ

મુહ્યથઃ

વદથઃ

મવતઃ

પચથઃ

બોધાવઃ

(તેઓ બે) ખાય છે.
 (અમે બે) રચીએછીએ.
 (તમે બે) ઝંખોછો.
 (તેઓ બે) બાહર કરે છે.
 (અમે બે) વિચારીએછીએ
 (તમે બે) પ્રસિદ્ધ કરોછો.
 (તેઓ બે) ખુશ કરે છે.
 (અમે બે) વીણીએ છીએ.
 (તેઓ બે) વર્ણવે છે.
 (અમે બે) બેટીએછીએ.
 (તમે બે) બબડોછો.
 (તેઓ બે) શાન્ત પાડે છે.
 (અમે બે) વખાણીએછીએ
 (અમેબે)સંતોષપામીએછીએ
 (તમે બે) લોભ કરોછો.
 (તેઓ બે) લોટે છે.
 (અમે બે) અડકીએ છીએ.
 (તમે બે) પૂછોછો.
 (અમે બે) નિન્દીએછીએ.

અન્નઃ
 રચયાવઃ
 સ્પૃહયથઃ
 ઘોષયતઃ
 ચિન્તયાવઃ
 પ્રથયથઃ
 પ્રીણયતઃ
 ઉચ્છાવઃ
 વર્ણયતઃ
 શ્લિષ્યાવઃ
 જલ્યથઃ
 સાત્વયતઃ
 વર્ણયાવઃ
 તુષ્યાવઃ
 લુપ્થયથઃ
 લુપ્થયતઃ
 સ્પૃશાવઃ
 પૂચ્છયઃ
 નિન્દાવઃ

પાઠ ૪ થો.

વદસિ
 વસથ
 બોધામઃ
 રક્ષતિ
 પતામિ
 મુચ્ચતિ
 ઇચ્છામિ
 મુચ્ચથ
 સ્પૃશતિ
 સ્મરથ
 તાડયસિ
 ઘોષયથ
 રોહન્તિ
 પૂજયન્તિ
 તિષ્ઠામિ
 સ્પૃહયથ
 હરતઃ
 જયસિ
 પિબન્તિ
 પદ્યાવઃ
 હ્રયતિ
 નયન્તિ

(તું) બોલે છે.
 (તમે) રહો છો.
 (અમે) જાણીએ છીએ.
 (તે) રક્ષણ કરે છે.
 (હું) પડું છું.
 (તે) મુચ્ચાય છે.
 (હું) ઇચ્છું છું.
 (તમે) છોડી દો છો.
 (તે) અડકે છે.
 (તમે) સંભારો છો.
 (તું) મારે છે. તાડન કરે છે.
 (તમે) ઘોસ કરો છો.
 (તેઓ) ઊગે છે.
 (તેઓ) પૂજે છે.
 (હું) ઉભો રહું છું.
 (તમે) ઇચ્છો છો.
 (તેઓ બે) લઈ જાય છે.
 (તું) છોડે છે.
 (તેઓ) પીએ છે.
 (અમે બે) જોઈએ છીએ.
 (તે) બોલાવે છે.
 (તેઓ) લઈ જાય છે.

અર્થઃ
 ગણયતિ
 સન્તિ
 નશ્યતિ
 નૃત્યતિ
 વિશામઃ
 પૃચ્છયઃ
 વહતઃ
 સિદ્ધ્યતિ
 હુઠ્ઠ્યન્તિ
 તુષ્યામિ
 અશ્યથઃ
 કથયમિ
 કૃષામઃ
 શંસથ
 ક્ષાલયતિ
 ક્ષયતઃ
 અશ્નિ
 જીવામઃ
 ત્યજથ
 પચન્તિ
 પુષ્યામિ
 પીડયન્તિ
 યજામઃ

(તમે બે) આવઠો.
 (તે) ગણે છે.
 (તેઓ) છે.
 (તું) નાશ પામે છે.
 (તે) નાચે છે.
 (અમે) પેસાયેછીએ.
 (તમે બે) પૂછાછો. [કરે છે.
 (તેઓ બે) લઈ જાય છે. વહન
 (તે) છાંટે છે. શિંચે છે.
 (તેઓ) આળોટે છે.
 (હું) સંતોષ પામું છું.
 (તમે બે) ફેંકો છો.
 (હું) કહું છું.
 (અમે) ખેડીએ છીએ.
 (તમે) કહો છો.
 (તે) ધુવે છે.
 (તેઓ બે) નાશ પામે છે.
 (હું) ખાઉં છું.
 (અમે) જીવીએ છીએ.
 (તમે) ત્યાગ કરો છો.
 (તેઓ) રાંધે છે.
 (હું) પોપણું પોપણ કરું છું.
 (તેઓ) પીડે છે.
 (અમે) યજ્ઞ કરીએ છીએ.

શ્રામ્યામિ

દ્રશન્તિ

ચિન્તયતિ

(તે) પાષે છે.

(હું) નાચુંહું.

(તમે) લોભ કરો છો.

(તે) પેસે છે.

(તું) ઇચ્છે છે.

(હું) પૂજુંહું.

(તું) નડે છે.

(તે) ઉગે છે.

(અમે) બોલાવિએછીએ

(તે) ઘેસો થાય છે.

(તેઓ) સંતોષ પામે છે.

(હું) જીતુંહું.

(તમે) જાઓ છો.

(તું) થાકે છે.

(હું) ઇચ્છુંહું.

(અમે બે) પીએછીએ,

(તમે) બાજો છો.

(તેઓ) ધ્રુવે છે.

(તે) ધસાઈ જાય છે.

(તું) કહે છે.

(તે) તોળે છે.

(હું) થાક્યોહું.

(તેઓ) પીંગળે છે.

(તે) વિચારે છે.

પુણ્યતિ

નૃત્યામિ

લુપ્સ્યથ

વિશતિ

इच्छसि

પૂજયામિ

પાંડયસિ

રોહતિ

હયામઃ

મુહ્યતિ

તુણ્યન્તિ

જયામિ

ગચ્છથ

શ્રામ્યમિ

इच्छामि

પીવાષઃ

દહથ

ક્ષાલયન્તિ

ક્ષયતિ

કથયાસિ

તોલયાતિ

(તેઓ) ચોરે છે.
 (તમે) ગાઠવો છો.
 (તે) જાહેર કરે છે.
 (હું) સંભાળું છું.
 (તેઓ બે) વસે છે.
 (અમે) હરી જઇએ છીએ.
 (તમે) કહો છો.
 (તું) અડકે છે.
 (તેઓ) ઝમે છે.
 (તમે બે) જાઓ છો.
 (તે) ચોરે છે.
 (આપણે બે) છીએ.
 (તું) ખુશ કરે છે.
 (હું) પેસું છું.
 (તેઓ) મારે છે.
 (અમે બે) રાંધીએ છીએ.
 (તમે) પુજો છો.

ચોરયન્તિ
 રચયથ
 જોષયતિ
 સ્મરામિ
 વસતઃ
 હરામઃ
 કથયથ
 સ્પૃશસિ
 સ્પૃહયન્તિ
 ગચ્છથઃ
 ચોરયતિ
 સ્વઃ
 પ્રીણયસિ
 વિશામિ
 તાઢયન્તિ
 પચાઘઃ
 પૂજયથ

ભાગ બીજો.

પાઠ ૫ મો.

વૃષો જયતિ
 સુખં પ્રીણયતિ
 કૂર્મઃ સરતિ
 અશ્વાઃ વ્યુત્પત્તતઃ
 જના વદન્તિ
 બાલઃ સ્પૃહયતિ
 ગૃહાણિ રક્ષન્તિ
 નેત્રે પશ્યતઃ
 મેઘઃ સિઙ્ગચતિ
 હુશૌ મુગ્ધતઃ
 પવનો હરતિ
 જીવો મુહ્યતિ
 હસ્તૌ હરતઃ
 મુખાનિ દ્રવન્તિ
 દુઃખં પીડયતિ
 રામઃ પૂજયતિ
 પુત્રૌ તુષ્યતઃ
 જલં શુષ્યતિ
 મૂર્છો કુપ્યતઃ

રાજા જીતે છે.
 સુખ ખુશ કરે છે.
 કાચબો ખસે છે.
 બે ઘોડાઓ કૂદે છે.
 માણસો બોલે છે.
 બાળક ઝંખે છે.
 ધરે રક્ષે છે. (રક્ષણ કરે છે.)
 બે આંખો બુલે છે.
 વરસાદ છાંટે છે.
 બે પડિતો મુકે છે.
 પવન લઈ જાય છે.
 જીવ મુઝાય છે.
 બે હાથ વેછે. (અહણ કરે છે)
 મુખો ભીજાય છે.
 દુઃખ પીડે છે.
 રામ પૂજે છે.
 બે છોકરાઓ મંત્રોચે છે.
 પાણી સુકાય છે.
 બે મૂર્ખાઓ કોપે છે.

ફલે પતતઃ
 ધનં નશ્યતિ
 નરા ગચ્છન્તિ
 કમલે દૃત્યતઃ
 મિત્રાણિ કથયન્તિ
 સમુદ્રઃ શામ્યતિ
 રાજાઓ રક્ષેછે.
 (બે) છોકરા આળોટે છે.
 દીકરો ખુશ કરે છે.
 ઘોડાઓ કૂદે છે.
 પવનો વાય છે.
 ધર્મી સરળે છે.
 વૃક્ષો ઉગે છે.
 બે કાચબાઓ સરે છે.
 પ્રાણીઓ નાશ પામે છે.
 હાથ ફેંકે છે.
 અગ્નિ બાળે છે.
 આંખ ફરકે છે.
 (બે) સમુદ્રો ખળખળે છે.
 ડાહ્યો માણસ શાન્ત રહે છે.
 મુખાંઓ બકે છે.
 મિત્ર પુછે છે.
 પાંદડાં પડે છે.
 હૈયું ધરાય છે.

બે ફસો પડે છે.
 પૈસો નાશ પામે છે.
 માણસો બચે છે.
 બે કમળો નાચે છે.
 મિત્રો કહેછે (મિત્રોને કહે છે)
 સમુદ્ર શાન્ત થાય છે.
 નૃપા રક્ષન્તિ
 બાલો હુલ્લવતઃ
 પુત્રઃ પ્રાણયતિ
 અશ્વા ઉત્પતન્તિ
 પવના વહન્તિ
 હશ્વરઃ સ્વજતિ
 વૃક્ષા રોહન્તિ
 કૂર્મો સરતઃ
 જીવા નશ્યન્તિ
 હસ્તોઽસ્યતિ
 અગ્નિ વૃહતિ
 નેત્રં સ્ફુરતિ
 સમુદ્રો (ઉદર્ધી) ક્ષુબ્ધતઃ
 બુધઃ શામ્યતિ
 મૂર્ખા જલ્પન્તિ
 મિત્રં પૃચ્છતિ
 પર્ણાણિ પતન્તિ
 હૃદયં તુષ્યતિ

રસોર્ધયા રાંધે છે.
 લોકો નીંદે છે.
 માણસો કહે છે.
 કમળ શય્યાગારે છે.
 મુખ બોલે છે.
 ઉદયિ: ક્ષુધ્યાતિ
 કપય: ક્ષિપન્તિ
 ઋષી ચિન્તયતઃ
 મરિ: પીડયતિ
 પાણી હરતઃ
 નૃપતિ યંજાતિ
 ઘારીણિ શુશ્યન્તિ
 અગ્નિ વંહતિ
 કવય: શંસન્તિ
 વારિ નાસ્તિ
 ગિરિ વંહતિ
 વ્યાધયો નશ્યન્તિ
 પવિ: પતતિ
 અસય: પતન્તિ
 યતી ચિન્તયતઃ
 ધૂર્જટી રક્ષે છે.
 ઋષીઓ શાન્ત હોય છે.
 વાંદરાઓ ડાડે છે.
 કવિ વર્ણવે છે.

સુદા: પચન્તિ
 જના નિન્દન્તિ
 જના: કથયન્તિ
 કમલં ભૂષયતિ
 મુખં વદતિ
 મહાસાગર ખળભળે છે.
 વાંદરાઓ ફેંકે છે.
 (બે) ઋષીઓ વિચાર કરે છે
 શત્રુ પીડા કરે છે.
 (બે) હાથ લાઇ લે છે.
 રાજ યજ્ઞ કરે છે. (પૂજે છે)
 પાણી સૂકાય છે.
 અગ્નિ બાળે છે.
 કવિઓ વખાણે છે.
 પાણી નથી.
 પર્વત ધારણ કરે છે.
 રોગો નાશ પામે છે.
 (ઇંદ્રનું) વજ્ર પડે છે.
 તરવારો પડે છે.
 બે યોગીઓ વિચાર કરે છે.
 ધૂર્જટી રક્ષતિ
 ઋષય: શામ્યન્તિ
 કપયો ધાવન્તિ
 કાવિ વર્ણયતિ

રાજાઓ લઈ જાય છે,
 (ખે) અગ્નિ શાન્ત થાય છે,
 વ્યાધિ દુઃખ દે છે,
 યોગીઓ તૃષ્ણારાખતા નથી.
 તરવાર પડે છે.
 (ખે) દુશ્મનો છોડે છે,
 હરી કોપ કરે છે,
 હાથ છોડે છે,
 પર્વત ઉભો રહે છે.

નૃપા નયન્તિ
 અગ્ની શામ્યતઃ
 વ્યાધિ સ્તુદતિ
 યતયો ન સ્પૃહયન્તિ
 અસિઃ પતતિ
 અરી જયતઃ
 હરિઃ ક્રુષ્યતિ
 પાણિઃ સિન્ચતિ
 પર્વત સ્તિષ્ઠતિ

પાઠ છંદો.

ઈશ્વરં જનઃ પૂજયતિ
 નૃપઃ શઠાન્ દંડયતિ
 વ્યાધો માંસમસિ
 હરિઃ હસ્તૌ ક્ષાલયતિ
 યોધઃ શરાન્ ક્ષિપતિ
 રામોઽશ્વ મારોહતિ
 ધનં લુપ્સ્યતિ
 સ્તેનો ધાન્યં ચોરયતિ
 નગરં ગચ્છામિ
 પાપં વદસિ
 સ્મરસિ મિત્રાણિ

માણસ ધંધરને પુજે છે.
 રાજા લુપ્તચારોને શિક્ષા કરે છે.
 વાધ માંસને ખાય છે.
 હરિ બે હાથ ધ્રુવે છે.
 યોદ્ધા ખાણોને ફેંકે છે.
 રામ ઘોડા ઉપર બેસે છે.
 ધનને તકાસે છે.
 ચોર અનાજ ચોરે છે.
 નગર પ્રત્યે હું જાઉં છું.
 તું પાપને બોલે છે.
 તું મિત્રોને સંભારે છે.

બુધો મોક્ષ મિચ્છતિ
 વ્યાધયો નરાન્ પીડયન્તિ
 જલં પિબથ
 કવિર્બુધૌ શંસતિ
 પુત્રો જનકં સાન્તવયતિ
 પુસ્તકં માર્ગયામિ
 સુવર્ણં તોલયામઃ
 ગ્રામા નટાવઃ
 ફલે ભક્ષયામિ
 કમલાનિ પશ્યતિ
 મારં વહતિ કિઙ્કરઃ
 પ્રજ્ઞાન્ વર્ણયન્તિ જનાઃ
 વસ્ત્રે ત્યજતિ મુર્ખઃ
 તૃણા ન્યત્યશ્વઃ
 યતિર્દેહં મુચ્ચેતિ
 વિદ્યાલાં સ્તાડયતિ પુરુષઃ
 ગૃહં પ્રવિશામઃ
 રામ વાલ્મે જીએ છે.
 ઘોડા ખળનો વહે છે.
 ડાહ્યો માણસ સ્વર્ગે ચડે છે.
 સિ હોહાધિયોને ખાઈ જાય છે
 (તે) ફળો ગણે છે.
 ચોગી વન જાય છે.
 ચોદો (ખે) તીર ફેંકે છે.

ડાહ્યો માણસ મોક્ષને ઇચ્છે છે.
 વ્યાધિઓ માણસને પીડે છે.
 તમે પાણી પીવો છો.
 કવિએ ડાહ્યા પુરુષોને વખાણે છે.
 પુત્ર ખાપને શાન્ત કરે છે.
 હું પુસ્તકને ખોળું છું શોધું છું.
 અમે સોનું તોળાએ છીએ.
 અમે ખેડો માં ફેંકીએ છીએ.
 હું ખે ફળને ખાઉં છું.
 તે કમળોને જીવે છે.
 ચાકર ભારને વહન કરે છે.
 માણસો ડાહ્યાને વખાણે છે.
 મુર્ખાએ લુગડાં ત્યાગ કરે છે.
 ઘોડો ધાસ ખાય છે.
 યતિ દેહને છોડી દે છે.
 માણસ ખિલાડાંને મારે છે.
 અમે ઘરમાં પેશીએ છીએ.
 રામો વ્યાઘ્રાન્ પશ્યતિ
 અશ્વાઃ કોશં વહન્તિ
 બુધઃ સ્વર્ગમારોહતિ
 સિંહાગજાનવન્તિ (ભક્ષયન્તિ)
 ફલાનિ ગણયતિ
 યતિર્વઃ વનં ગચ્છતિ
 ચોદઃ શરાવસ્યતિ

પરમેશ્વરમાણસોનેસંભાળેછે.
(એ) ગામેમાં (અમે) પેશીએ
છીએ.

તેઓ પગ ધુવે છે.
દીકરો બાપને ખુશી કરેછે.
માણસોકાચબાઓ ખાયછે.
વાંદરાઓ ઝાડો પર ચઢેછે.
(તે) ચાકરોને પુછે છે.
(એ) મૂર્ખા ઝેર પીએ છે.
રાજાઓ ચોરને સજા કરેછે.
(તેઓ) પુસ્તકો ગાઠવે છે.
(તમે) ભાત ખાઓ છો.
રામને મિત્રો સંભારેછે.
લોકો રાજાઓને વખાણેછે.
ડાહ્યામાણસોડોકોનેદારેછે.
(હું) સત્ય સમબુંધું.
વેદો સૂરજને વખાણે છે.
બાપ (પોતાનાં એ) છોક-
રાંને બોલાવે છે.
મુર્ખાઓ ડાહ્યા માણસોને
નીંદે છે.

રાજા યોદ્ધાને કહેછે.
ઘાયલો ગલિ મક્ષયતિ
નૃપતિ રરીજ્ જયતિ

દૃશ્વરોજનાન્ રક્ષતિ
ગ્રામે પ્રવિશામઃ

પાદાન્ ક્ષાલયન્તિ
પુત્રો જનકં પ્રીણયતિ
જનાઃ કૂર્માનદન્તિ
કપયો વૃક્ષાન્ રોહન્તિ
કિકરા ન્પૃચ્છતિ
મૂર્ખાંવિષં પિબતઃ
નૃપાઃ સ્તેનં દણ્ડયન્તિ
પુસ્તકાનિ રચયન્તિ
ઓદન મરત્ય
રામં મિત્રાણિ સ્મરન્તિ
જના નૃપાન્ વર્ણયન્તિ
બુધા જનાન્નયન્તિ
સત્યં વોધામિ
વેદાઃ સૂર્યં વર્ણયન્તિ
જનકો ગલૌ હ્યયતિ

મૂર્ખા બુધાન્ નિદન્તિ

નૃપઃ યોધં કથયતિ
કાગડો બલિને ખાયછે.
રાજા શત્રુને છતે છે.

હરિં પીડયતિ વ્યાધિઃ
 મૈથો વારિ સિન્ચતિ
 કમલમલીન્ પ્રાણયતિ
 રામો રવિ નમતિ
 પાણી પક્ષાલયામઃ
 અસીન્વહન્તિ યોધાઃ
 કર્પિ મુન્ચામિ
 નૃપતિ વર્ણયન્તિ કવયઃ
 મર્ણિ ચોરયતિ સ્તેનઃ
 અધિપતી ત્ત્રિકકરા અનુસરન્તિ
 ઉદધિ ગચ્છાવઃ
 ઋચી નમામઃ
 વ્યાઘ્રઃ કિરી નત્તિ
 સારથી નાહયામઃ
 હશ્વરો વિધિ જયતિ
 રાશિ નયતઃ
 વ્રીહી નુચ્છતિ મિશ્રુકઃ
 ગિરી આરોહન્તિ
 કર્પિ જનઃ પૂજયતિ
 યતિ પૃચ્છન્તિ શિષ્યાઃ
 વ્યાધિ ન ગણયામિ
 અતિથી ન્પૂજયન્તિ વ્રાહ્મણાઃ
 કલી આમિનન્દતિ બુધઃ

રોગ હરીને પીડે છે.
 વાદળ પાણી છાંટે છે.
 કમળ ભ્રમરોને ખુશ કરે છે.
 રામ સૂર્યને નમે છે.
 અમે બે હાથને ધોધએ છીએ,
 યોદ્ધાઓ તરવારને વહન કરે છે.
 વાંદરને છોડું છું (મુકું છું.)
 કવીઓ રાજાને વર્ણવે છે,
 ચોર મણીને ચોરે છે,
 નોકરો રાજાઓને અનુસરે છે,
 સમુદ્ર ઉપર અમે બે જ ધએ છીએ
 અમે બે ઋષીઓને નમીએ છીએ
 વાઘ ભૂડાને ખાય છે.
 અમે સારથીને બોલાવીએ છીએ
 ઈશ્વર ભાગ્યને છોડે છે.
 તે બે ઠગજાને લઈ ભાય છે.
 ભીખારી વ્રીહીવાન્યેને વીણે છે.
 તેઓ પર્વતો ઉપર ચઢે છે.
 કવિને માણસ પૂજે છે.
 શિષ્યો યતિને પૂછે છે.
 હું રોગને ગણતો નથી.
 બ્રાહ્મણો અધ્યાગતને પૂજે છે,
 પશ્ચિમ કંઠાસને વખાણ
 તો નથી.

કવિયો રૂપિયેને વખાણે છે.
 રામ કવિયોને નમે છે.
 ચોગી પર્વત (તરફ) જાય છે.
 (ખે) વાંદરાને (હું) માંડું.
 હરિ ઢગલા લાવે છે.
 તે હાથને રૂપરી કરે છે.
 આસડા રોગને હરણ કરે છે.
 (તે) પારથી (ખે) ડુકરો જીએ છે.
 હરિ પોતાના શત્રુને મારે છે.
 થોધો તરવાર ફેંકે છે.
 (હું) મણિઓ ઇચ્છું.
 (તે) દરિયાઓ (ઉપર) ભરકે છે.
 માણસ અગ્નિમાં પેસે છે.
 (ખે) સારથીઓને (તે) પૂછે છે.
 લોકો રાજાઓને ખુશી કરે છે.
 રાજાઓ પણ્યોગાઓને નમે છે.
 ઘોડાઓ પાણી પીએ છે.
 માણસો બળીદાનો આપે છે

કવયઃ કૃત્રીન્ વર્ણયન્તિ
 રામઃ કવ્ત્રીન્ નમતિ
 ચતિ ગિરિં ગચ્છતિ
 કરી તાડયામિ
 હરી રાશીનાનયતિ
 પાણીમ્ સ્પૃશતિ
 અગદા વ્યાધીન્ હરન્તિ
 વ્યાધઃ કિરી પશ્યતિ
 હરિ રરિમ્ તાડયાતિ
 યોધો ડસિમસ્યતિ
 રન્તેજ્યઃ સ્પૃહયામિ
 સમુદ્રા નટતિ
 જનો ડગ્નિ વિશતિ
 સારથી પૂચ્છતિ
 જના નૃપાન્ પ્રીણયન્તિ
 નૃપા અપિ ચત્રીન્ નમન્તિ
 અશ્વા જલં પિવન્તિ
 જના બાલીન્ ચચ્છન્તિ

પાઠ ૭ મો.

પુરુષઃ સ્તેનં દષ્ટેન તાડયાતિ
 શરીર મલંકારે મૂષયાતિ

પુરૂષોસ્તેને લાકડીથી મારે છે.
 તે શરીરને ઢાગીનાથી (મ-
 રાણાથી) શણગારે છે.

નાવિકા નદેનસમુદ્રંપ્રવિશન્તિ

યોધો બાળૈરારિં જયતિ

પાદેન સ્વજ્ઞઃ

પુત્રૈઃ સહગ્રામં ગચ્છતિ હરિઃ

ચક્રાશ્વ્યાં ચલતિ રથઃ

સ્વનિત્રેણ સ્વનતિ

રામોઽધ્યેણ ઋષિં પૂજયતિ

કવયઃ સ્ત્રોકૈર્નૃપં વર્ણયન્તિ

બુધાઃ સુખેન જીવન્તિ

નેત્રાશ્વ્યાં પશ્યતિ જનઃ

વારિણા હસ્તૌ ક્ષાલયતિ

પાણિશ્વ્યાં સ્પૃશતિ શર્ષપ્મ

સિંહો નૈલૈર્ગંજાન્ દારયતિ

અગ્નિના ગૃહં દહતિ

બુધઃશાસ્ત્રૈસ્તત્ત્વમવગચ્છતિ

પત્તિભિર્ગચ્છતિ યોધઃ

પાદાશ્વ્યાં ધાવન્તિ વાલાઃ

પુણ્યેન હરિં પશ્યતિ

કરેણાશ્વયતિ રામં હરિઃ

રામઃકપિ મિર્જયતિ રાવણમ્

ગોત્રેણ કૌશકોઽસ્મિ

વહાણુ વટીઓ નડીથી સ-
મુદ્રમાં જાય છે.

યોધોબાણુથી શત્રુનેછતે છે.

પગે લંગડો.

પુત્રોની સાથેહરીગામ જાયછે

બે પૈડાંથી રથ ચાલે છે.

(તે) કોદાળાથી ખોદે છે.

રામ અર્ધવડે ઋષિને પૂજેછે.

કવીઓ સ્તોત્રથી રાજાને વ-

ખાણે છે.

પાંડિતો મુખથી જીવે છે.

માણસ બેઆંખોથી જીવે છે.

તેપાણીથી બે હાથસાફ કરેછે.

તે બે હાથથી માથાને અડ-

કે છે.

સિંહનખોથીહાથીને ચીરેછે.

તે દેવતાથી ધરને બાળે છે.

પંડિત શાસ્ત્રોથીસત્યને જાણેછે

પ.ળાઓ સાથેયોધો જાયછે.

બાલકો બે પગોથી દોડે છે.

પુણ્યો કરીનેહરીને તે જીવેછે.

હાથથીહરીરામનેબોલાવેછે.

રામવાંદરાઓથીરાવણનેછતેછે

હું ગોત્રથી કોશિકું.

દુઃખેન મુહ્યતિ જીવઃ
 દન્ધનૈઃ પચત્યોદનમ્
 રામ મણીઓ વડે શરીર
 શણગારે છે.

માણસ મુખ વડે ખોલે છે.
 માણસોઅન્નવડેશરીરપોષે છે.
 (તેઓ) માથે ભાર વહે છે.
 હરિપ્રયત્નોયેશ્વિનેસંતુષ્ટકરે છે
 રાજાઓભેટોવડેસંતુષ્ટથાય છે.
 રથો યંત્રો વડે ચાલે છે.
 બ્રાહ્મણો (એ) સુક્ટો વડે દેવને
 બોલાવે છે.

તે વિધિઓ ઇશ્વરને પૂજે છે.
 એશ્વોકવડે(તે)રામનેવખાણે છે
 માણસ શત્રુને તરવાર વડે
 મારે છે.

રામ સારથિ સાથે જાય છે.
 તળાવ કમળો વડે શોભે છે.
 લોકો ધણા મણીઓથી પણ
 ખુશી થતા તથી.

(અમે) રથમાં બેસીને ગામ
 જઈએ છીએ.

તે દેવોને બળિદાન વડે
 ખુશી કરે છે.

અથ દુઃખથી મુઠાય છે.
 તેલાકડાંથીઓદન(ભાત)રાંધે છે
 રામ:શરીરં મણિભિ ભૂષયતિ

જનો મુખેન વદતિ
 જના:શરીરાણ્યન્નેન પુષ્યન્તિ
 શીર્ષે મારાન્ વહન્તિ
 હરિ યત્નૈઃ ઋષિમ્ પ્રીણયતિ
 નૃપા ઉપહારૈ સ્તુષ્યન્તિ
 રથા યન્ત્રૈશ્ચલન્તિ
 બ્રાહ્મણદેવં સુક્ટાશ્યામાહ્વાન્તિ

ત્રિધિના ઇશ્વરં યજતિ
 શ્લોકાશ્યામ રામં શંસતિ
 જનોઽરિ મસિના તાડયતિ

રામ:સારથિના સહગચ્છતિ
 કાસાર:કમલૈ વિરાજતિ
 જના:પ્રભૂતૈર્મણિભિરપિનતુષ્યન્તિ

રથેનગ્રામં ગચ્છામઃ

દેવાન્ બલિભિ:પ્રીણયતિ

વાધ માંસ વડે છવે છે.
 દેવિત્તમાંધધરનુંચિતનકરેછે.
 ઇંદ્ર પોતાના વજ્ર વડે પ-
 વંતો ને મારે છે.
 વૃક્ષો પાણી વડે ઉગે છે.
 પાંદરાઓ ફળો વડે સતોપ
 પામે છે.
 વસંત રૂપ ઝાડોને પાંદડાં
 વડે શણગારે છે.
 તળાવોતડકા વડેસુકાઈજાયછે
 માથુંભારવડેનીચેનખીજાયછે.

વ્યાધો માંસે ન ઝીવતિ
 ચિત્તેનેશ્વરં ચિન્તયતિ
 इन्द्रो पाविना पर्वतान् प्रहरति

वृक्षा जलेन रोहन्ति
 कपयःफलै स्तुष्यान्ति

वसन्तो वृक्षान् पर्णे भूषयन्ति

कासारं रविणा शुष्यन्ति
 शीर्षं भारेण नमति

પાઠ ૮ મો.

हरिर्ब्राह्मणेभ्यो निष्कान् य-
 च्છति
 मनुष्यो ग्रामाय गच्छति
 कल्याणाय हरिं भजति
 फलेभ्यो गच्छामि
 हरये नृपतिःकुप्यति
 मोदकेभ्यो बालःस्पृहयति
 नगरादागच्छति
 अश्वात्पतति

હરીબ્રાહ્મણોનેમહોરોઆપેછે.

માણસ ગામ જાય છે.
 તેકલ્યાણનેમાટેહરીનેશેવેછે.
 હું ફળ માટે જાઉં છું.
 હરીઉપર રાજા ગુસ્સેથાયછે.
 લાડની બ્રાહ્મણ સ્પૃહા કરેછે.
 તેનગરથી(ગામથી) આવેછે.
 તે ધોડથી પડે છે.

અતિથિજ્ઞોઽન્નંચચ્છતિ
તિલેજ્ઞયઃપ્રતિયચ્છતિ માષાન્
આસનેજ્ઞય ઈત્તિષ્ઠન્ત્યાચાર્યાઃ
વધાદ્વિનારિર્ન શામ્યતિ
રવેર્લોકઃસુખમધિગચ્છતિ
પ્રાસાદાજ્ઞનં પશ્યતિ નૃપઃ

શિષ્યાય શાસ્ત્ર મુપદિશતિ
વલિજ્ઞયો વુઃસ્વાન્યુદ્ભવન્તિ
શિશ્વરાત્પતન્તિ ગજાઃ

દ્વીપાદ્વીપ મટતિ સાર્થઃ
મૃત્યું ક્રોધા દ્રામસ્તાડયતિ
નગરં વનાધોજનમ્
નમો દેવેજ્ઞયઃ
સ્વસ્તિ હરયે

પલ્લવલજ્ઞયો વરાહા ઈત્તિષ્ઠન્તિ

વિનયઃસુસ્વાય ભવતિ
નિષ્કાન્ધારયતિરામાયહરિઃ

રામસોજનનેવાસ્તેધેર બળયછે
કુળો વૃક્ષો ઉપરથી પડે છે.

તેઅધ્યાગતોનેઅન્નઆપેછે.
તલને બદલે અડદને આપેછે.
ગુરુઓઆસનો ઉપરથીઉઠેછે.
મારાવિનાશત્રુશાન્તથતોનથી
સૂર્યથી લોક મુખ મેળવે છે.
મહેલ ઉપરથી રાજા માણ-
સને જીવે છે.

તે શિષ્યને શાસ્ત્ર શીખવે છે.
કંકાસથી દુઃખો ઉપજે છે.
શિખર ઉપરથી હાથીઓ
નીચે પડે છે.

સંઘ આખેટથીઆખેટજાય છે.
ક્રોધથી રામ નોકરનેમારેછે.
શહેર વનથી ચાર ગાઉ છે.
દેવેને નમસ્કાર હો.
હરીને સ્વસ્તિ હરીનું કલ્યા-
ણ થાય.

ડુકરો ખાખોચીયાંમાંથીનિ-
કળે છે.

વિનય મુખને મારે થાયછે.
હરીને રામનું સોના મહો-
રનું દેવું છે.

રામોમોજનાયગૃહ ગચ્છતિ
વૃક્ષેજ્ઞયઃફલમ્નિ પતન્તિ

હરિને અશ્વપતિની સો મ
હારો દેવી છે.

ડાહ્યો માણસ મોક્ષ સાર
ધર્મરને ભળે છે.

સેનાપતિલશ્કરી સિપાઈઓ
ને એક ગામથી બીજે ગામ
લઈ જાય છે.

બ્રાહ્મણો રાજા પાસેથી ધન
મેળવે છે.

પર્વતસમુદ્રથી(એ) ચોળનછે.

હરી કુલોને માટે બાગ તરફ
જાય છે.

દુઃખ પાપથી નીપજે છે.

દેવો પાપીઓને સ્વર્ગમાંથી
ફેંકી દે છે.

રામ સ્વધર્મથી ચુકે છે.

(એ) ઢગલામાંથી(તે) ચોખા
લાવે છે.

શિષ્યો (પોતાના) આચાર્યો
પાસેથી જ્ઞાન મેળવેછે.

રાજાઓ(પોતાના) રાજ્યોનું
શત્રુઓથી રક્ષણ કરેછે.

રાજા સિંહાસન ઉપરથી પો-
તાના સેનાપતિને કહેછે.

હરિરશ્વ પતયે શતં ધારયાત

પ્રજ્ઞો મોક્ષાયેશ્વરં યજાતિ

સેનાપતિઃસૈનિકાન્ ગ્રામદૂગ્રા-
મંનયતિ

બ્રાહ્મણા નૃપેશ્યાં ધનમધિગ-
ચ્છન્તિ

પર્વતઃ સમુદ્રાત્ કોશાવસ્તિ
હરિઃપુષ્પેશ્ય ઉદ્યાનં ગચ્છતિ

દુઃખં પાપાદુઃ ભવાન્તિ
દેવાઃપાપાન્ સ્વર્ગાત્ ક્ષિપન્તિ

રામઃસ્વકૃત્યેશ્યઃપ્રમાદ્યતિ
તંડુલ માનયતિ રાશિશ્યામ

શિષ્યાગુરુશ્યોજ્ઞાનમધિગચ્છતિ

નૃપતથો રાજ્યાનિ આરશ્યો ર-
ક્ષન્તિ

નૃપઃભાસનાત્સેનાપતિકથયતિ

આળસને લીધે તેએક પગલુ
 પણ ચાલતો નથી.
 વિનયને લીધે તેમુંગો બેસે છે.
 હું બાગમાંથી પાછો ફરું છું
 ખેડુતો ધાન્યને માટે ખેતર ખડે છે
 છાકરો બાપ પાસેથી ધન
 મેળવે છે.
 મૂર્ખાઓ અજ્ઞાનને લીધે
 બડખડે છે.
 હુકરો તળાવમાંથી પાણી
 પીએ છે.
 આકાશમાંથી તારાઓ પડે છે
 કવિઓને અખંડ કલ્યાણ.

માલસ્યાત્ પદ્મપિન ચરતિ
 વિનયેન મૂક સ્તિષ્ઠતિ
 ઉદ્યાનાત્ પ્રત્યાગચ્છામિ
 કૃષીવલા ધાન્યાય ક્ષેત્રંકુપન્તિ
 પુત્રો જનકાદ્ ધનમધિગચ્છતિ
 મૂર્ખાઃ અજ્ઞાનાઃ જ્વલન્તિ
 વરાહાઃ કાસારાઃ જલં પિબન્તિ
 આકાશાત્ તારકાણિ પતન્તિ
 કવિઙ્ગયઃ સ્વસ્તિ

પાઠ ૯ મો.

નરાણાં પાલકો નૃપઃ
 સમુદ્રસ્ય જલં લવણમ્
 દેવસ્ય પ્રસાદેન જીવામિ
 શાસ્ત્રાણાં તત્ત્વં પ્રજ્ઞોદાયતિ

વીર્યો યુંક્ત મન્વતિ
 વારિણાં નિધિ રુદ્રધિઃ

માણસોનો પાલક રાજા છે.
 સમુદ્રનું પાણી ખાઈ છે.
 હું દેવની કૃપાથી જીવું છું
 શાસ્ત્રોના તત્ત્વને ડાહ્યા મા-
 જુસ બાણે છે.
 બે થોડાઓનું યુદ્ધ થાય છે.
 પાણીનો સમુદ્ર સમુદ્ર છે.

આસનેષૂપવિશન્તિ

ગિરે:શિખરાદ્ વૃષ.પતતિ

કાસારે કમલા ન્યુઙ્ગવન્તિ
ગજાનાં ચૂયં ચરતિ
ગ્રીષ્મેસૂર્યસ્ય પ્રકાશશ્ચણ્ડો-
ભવતિ

વર્ણાનાં બ્રાહ્મણ:શ્રેષ્ઠ:
ઋષીણાં વચનં પ્રમાણમ્
શઠાનાં ચરિતં ગર્હ્યમ્
કવયો લોકેષુવીરાણાં પ-
રાકમાન્ પ્રથયન્તિ

હરે:પુસ્તકં કશાસ્તિ
નગરે જના વસન્તિ
રામસ્ય પુત્રા ગામં ગચ્છન્તિ
વનેષુ શ્વાપદા: સન્તિ
આચાર્યા:શિષ્યાણાં ધર્મેકથ
યન્તિ

મનુષ્યાણામગદેન વ્યાધયો
નશ્યન્તિ

રામસ્ય સારથિ:સુમન્ત્રોવનં
રથં નયતિ

ચન્દ્રસ્ય પ્રકાશો જનાન્

તેઓ પોતાના આસને
ઉપર બેસે છે.

પર્વતના શિખર ઉપરથી
બળદ પડે છે.

સરોવરમાં કમલો થાય છે.
હાથીઓનું ટોળું બળે છે.
ઉન્હાળામાં સૂર્યનો તાપ
સખત હોય છે.

વર્ણોમાં બ્રાહ્મણ શ્રેષ્ઠ છે.
ઋષીઓનું કેહેવું તે પ્રમાણ છે.
લુચ્યાંઓનું ચરિત્ર નિંદ્ય છે.
કવિઓ લોકોમાં વીરનાં પ-
રાકમને પ્રસિદ્ધ કરે છે.

હરીનું પુસ્તક કયાં છે.
શહેરમાં માણસો રહે છે.
રામના પુત્રો ગામ બળે છે.
વનોમાંશિકારીપશુઓહોય છે.
આચાર્યો શિષ્યોના ધર્મને
કહે છે.

માણસોના ઔપધથી રોગો
નાશ પામે છે.

રામનોસારથી સુમન્ત્ર વન-
માં રથને લઈ બળે છે.
ચન્દ્રનો પ્રકાશ માણસોને

માહરકો મવાતિ
ગિરિષુ વસન્તિ સિંહાઃ
અરીણાં સૈનિકાન્ નૃપતિ-
ર્જયતિ

યોધસ્ય પાણૌશ્વદ્વોઽસ્તિ
ધૂર્જટૌ યતનિં ચિત્તમાસ્તિ

હરિના બે છોકરાની ચાલ
વખાણવા લાયક છે,

ધરોમાં દીવા છે.

યક્ષો કુબેરના ચાકરો છે.
વાંદરાઓનાં પૂછડાં લાંબા
હોય છે.

કવિઓમાંકાલીદાસપ્રથમ છે.

માણસનો ચાકરગામળપ છે.

રાજાઓ મહેલમાં રહે છે.

પૈસાવાળા હવે સ્ત્રીઓમાં રહે છે

રામ માણસોમાં શ્રેષ્ઠ છે.

સરોવરનું પાણી ખાઈ છે.

પર્વતોનાં શિખરો ઉપર ખરકૂ છે.

ચોર બ્રાહ્મણનું ધન ચોરે છે.

(હું) વાડીઓની ખુશ સુર-

તી વડે ખુશ થાવું છું.

તે ઝાડનું પાંદડું લાવે છે

ખુશકારક છે.

પર્વતોમાં સિંહો રહે છે.

શત્રુઓના શૈ-યોને રાજ
છતે છે.

યોદ્ધાના હાથમાં તરવાર છે.

શંકરમાં યોગીઓનું ચિત્ત
હોય છે.

હરે:પુત્રયો રાત્રાર:સ્લાધ્ય:

ગૃહેષુ દીપાઃ સન્તિ

વક્ષઃધનપતે ભૂત્યાઃ સન્તિ

કપીનામ દીર્ગાણિલાંગૂલાનિ
સન્તિ

કવિષુકાલિદાસઃ પ્રથમોઽસ્તિ

જનસ્યર્કિકરો ગ્રામંગચ્છતિ

નૃપાઃ પ્રસાદે વસન્તિ

ધનિકા હર્મ્યેષુ વસન્તિ

રામો નરેષુ શ્રેષ્ઠઃ

કાસારસ્ય જલં લવણં

પર્વતાનામ શિખરેષુ હિમમાસ્તિ

સ્ત્રેનો બ્રાહ્મણસ્ય ધનચોરયતિ

ઉદનનામ સૌન્દર્યેણ સ્તુત્યામિ

વૃક્ષસ્ય પર્ણ માનયતિ

હું દેવતામાં ધી નાખું
ખસાસીતુવેરલડાઇકારણ
મુખને સુધારવા ને માટે
કસું ઓસડ નથી.

ઓ હરિ ! લોકો વિનયથી
સંતુષ્ટ થાય છે.

વાદળાંઓઆકાશમાંઆલેછે.
યોગીઓનું રહેઠાણ જંગલો
માં હોય છે.

દગિયામાં ઘણું રત્નોહોયછે.
કુલો આગમાં ઝાડો ને શ-
ણગારે છે.

હાલોમાણસપોતાના મનમાં
કેાધનેજઆઆપતોનથી.
ધર્મ પાપીઓના પાપ
ક્ષમા કરતો નથી.

કમળો પાણીમાં ઉગે છે.

અન્નૌ ઘૃતમસ્યામિ
નાવિકાનામવૈરંયુક્તસ્યકારણ
ઔષધં નાસ્તિમૂલસ્ય

હરે જના વિનયેનતુષ્યાન્તિ

મેઘા આકાશે ચલન્તિ
વાસો વનેષ્વસ્તિ યતિનામ્

સમુદ્રેપ્રભૂતાનિ રત્નાનિસન્તિ
ઉદ્યાનેકુસુમાનિવૃક્ષાન્નભૂપયન્તિ

બુઘોજનંઃશ્રિતેક્રોધાયાવકાશં
નયચ્છતિ

દશ્વરઃપાપા ામૂપાપાનિનક્ષા-
મ્યતિ

જલે કમલો રોહન્તિ

ભાગ ૩

પાઠ ૧૦ મો.

દેવં વન્દે
મય શક્તે
મયાદ્ર નેપતેહવ્યમ્

હું દેવને નમું છે.
તું ભયની શક્તિ રાખે છે.
હૈયું ભયથી ધડકે છે.

સૂર્યપ્રકાશતે
 વ્યાગ્રો પ્રિયતે
 અસત્યં ભાષસે
 હરે રુચમં શ્લાઘે
 પુસ્તકાનિ મૃગયસે
 વીરોઽરિં નિપૂદયતે
 માદકો બાલકાયરોચતે
 કંટઃકુત્ર વર્તતે
 મર્ગીન્ પરીક્ષતે મળીકારઃ
 પુત્રસ્ય લાભેનમોદતે
 બુધો મોક્ષં લભતે
 હે રામ સુષ્ટુ સોમસે વિનયેન
 જ્ઞાનાત્સુખં જાયતે
 નારાયણે રામસ્યસ્નેહો વર્ધતે
 જનાનાં કલ્યાણાય નૃપોયતતે

આચાર્ય શિષ્યઃ સેવતે
 રામઃ વિશ્વામિત્રાદઅસ્ત્રાણિ
 શિક્ષતે
 સદાચારેણ મનુષ્યઃસ્વાસ્થ્યં
 લભતે
 પુત્રસ્ય દુરાચારાત્સુખંનાશંસે
 દધાના મર્ચનમારમે

સૂર્ય પ્રકાશે છે.
 વાધ મરે છે.
 તું જીકું ખોડે છે.
 હું હરીના ઉદ્યોગને વખાણું છું,
 તું પુસ્તકોને ખોળે છે.
 વીરશત્રુને જીતે છે. (હજી છે)
 લાકું ખાળકને ભાવે છે.
 સાદડી ક્યાં છે.
 ઝવેરી મણી પારખે છે.
 તેછાકરાં પ્રાપ્તિથી હર્ષ પામે છે.
 પંડિત મોક્ષ મેળવે છે.
 હેરામતું વિનયથી ઠીક શોભે છે.
 જ્ઞાનથી સુખ ઉપજે છે.
 નારાયણ પરરામનો સ્નેહ વધે છે.
 માણસના કલ્યાણને માટે
 રાજા યત્ન કરે છે.

શિષ્ય ગુરુને સેવે છે.
 રામવિશ્વામિત્ર પાસેથી અ-
 વિદ્યા શીખે છે.
 સદાચરણથી માણસશાન્તિ
 મેળવે છે.
 હું પુત્રના દુરાચરણથી સુખ-
 ની આશા રાખતો નથી.
 હું દેવતાઓનું પૂજન આરાધું છું

પ્રવલેનાપિવાતેન પર્વતો ન
કમ્પતે

ઈશ્વરસ્ય ધ્યાને રમે

હું ન્યાયનો અધ્યાસ શરૂ કરું.

તું દુઃખ સહન કરે છે.

કૃષ્ણ છોકરાઓ જોડે રમે છે.

ઝાડ હાલે છે.

તું રાજાને સેવે છે.

હું ધન મેળવું છું.

તે રૂપિઓને વહેન કરે છે.

ચોદ્દો શત્રુઓ જોડે લડે છે.

તું ઈનામ તલાસે છે.

હું મિત્રોની આખાતથી ખુ-

શ થાવું છે.

હુઆ રાજાના હુકમને તિ-

રત્કારે છે.

હું વાંદરાને જોવું છું.

(રામ) પોતાના અસંખ્ય

ગુણો પ્રકાશે છે.

ઈશ્વરના હાથથી તે અસત્ય

બોલતો નથી.

અંદરનું બિંબ શુકલ પક્ષમાં

બધે છે.

સખતપત્રનથી પશુપર્વ ૧૬૧-
લેતો નથી.

હું ઈશ્વરના ધ્યાનમાં આનંદ

પામું છું

ન્યાયસ્યાધ્યયન મારમે

ક્લેશં સહસે

કૃષ્ણો બાલૈઃસહ રમતે

વૃક્ષઃકમ્પતે

નૃપં સેવસે

ધનં વિન્દે

ઋષીન્ વન્દતે

વીરં ડરિમિર્યુધ્યતે

પારિતોષિક મપેક્ષસે

મિત્રાણામ્ કલ્યાણાય મોદે

નૃપસ્યાદેશાન્ શઢોઽવધીરયતે

કપિ મીક્ષે

અસંખ્યૈર્ ગુણો રામઃશોભતે

ઈશ્વરસ્ય મયાદ સત્યંન ભાષતે

ચન્દ્રસ્ય વિમ્બં શુક્લપક્ષે

બધતે

પાપી પોતાના મિત્રોની
શંકા લે' છે.

ઝાડ ફળોના ઉગમથી વિ-
રાજ માન થાય છે.

પાપમાંથી આધ્યાત્મિક ના-
શનો જન્મ થાય છે.

તે રત્નો શોધે છે.

ધણું કરીને ગાણુસ ધન ને
માટે યત્ન કરે છે.

ભક્ત ઈશ્વરની પુજાનેચાહે છે

હું દંડના ભયથી કંપું છું.

હું આચાર્ય પાસેથી ધર્મ
શીખું છું.

કવિ રાગને વખાણે છે.

હું મારાશત્રુઓનાખાણેથી-
ભરું છું.

પાપો મિત્રાણ્યવિ શંકતે

ફલાના મુદ્રમેન વૃક્ષઃશોભતે

પાપાદાધ્યાત્મિકોનાશો જાયતે

રત્નાનિ મૃગયતે

પ્રાર્યો મનુષ્યો દ્રવ્યાય યતતે

ઇશ્વરસ્યાર્ચનં મક્રાય રોચનં

દण्डस्य भया द्वेपे

आचार्या धर्म शिक्षे

कविनृपं स्तुषते

अरीणां बाणै म्रिये

પાઠ ૧૧ મો.

મોક્ષકાન્ સ્વાદન્તે બ્રાહ્મણાઃ
ધનિકં દ્રવ્યંચાચ્ચેતે મિથુકૌ

બ્રાહ્મણો ભાડુઓનેચાખેછે.

બે ભીખારીઓ પૈસાદાર
કનેથી પૈસા માગેછે.

સ્ત્રીયાન્ ગુણાન્ કત્યથે

ઉદ્યોગાદ્ધનં લભધ્વે

દૃશ્યા પ્રગલ્ભધ્વે

બુધ્યા મોક્ષં વિન્દન્તે

કપટં શક્લ્યે

મિત્રાગામઃપ્રયુદ્યેનરા મોદન્તે

મુનીનભિવાદયાવહે

મૂર્ખાણાં વૈયાત્યં ન સહામહે

વૃક્ષેષુ કુસુમાનિ વર્તન્તે

આચાર્યસ્યનિર્દેશમનુરુદ્ધ્યધ્વે

મૃત્યાના મપરાધાન્ ક્ષમામહે

રામસ્ય નયને સ્પન્દેતે

આકાશે વિહગાડયન્તે

કૃષ્ણસ્ય ચાતુર્યેણ વિસ્મયન્તે

જનાઃ

દેવસ્યારાધનાય ગાનમાર-

મામહે

દિવાતારકાગ્નિનપ્રકાશન્ત

પાપા ન વચ્ચનયિ મીક્ષન્તે

તમે બે પોતાના ગુણોને
વખાણો છો.

તમેઉદ્યોગથીપૈસોમેળવો છો.

તમે નકામી બડાધ મારે છો.

ડાહ્યામાણસો મોક્ષમેળવે છે.

તમેએકપટનોવહેમરાખો છો.

માણસોમિત્રનાઉદ્યમાંપ્રુ-
થાય છે.

અમેબે મુનીઓને નમસ્કાર
કરીએછીએ.

અમેમુર્ખાઓની બેવકુફાઇને
સહન કરતા નથી.

ઝાડા પર ફુલો છે.

તમે ગુરૂની આજ્ઞા માનો છો.

નોકરનાગુન્હાઓ અમેમાફ
કરીએ છીએ.

રામની બે આંખો ફરકે છે.

આકાશમાં પક્ષીઓ ઉડે છે.

કૃષ્ણની ચતુરાઈથી માણસો

વિસ્મય પામે છે.

દેવને પ્રશન્ન કરવા અમે

ગાન આરંભીએછીએ.

દીવસેતારાઓઅળકતાનથી

પાપીઓનિન્દાને ભેતાનથી

સત્યં હિતકરં વાક્યં મા-
વન્તે પ્રજ્ઞાઃ

શાસનસ્ય મહું ન હમન્તે
નૃપતયઃ

ગાયકાન્સંગીતં શિક્ષાવહે

મોક્ષાય યતન્તે બુધાઃ
વાતેન વૃક્ષા કમ્પન્તે
દેવાન્ ભોગાન્ મિશ્રન્તે નરાઃ
આપણે વસંત ઇતુ માં ડૂળો
મેળવીએછીએ.

તમે જુડુ બોલો છો.

પર્વતો હાલે છે.

તારાઓ પ્રકાશે છે.

તમે નાચ શિખો છો.

નારાયણના કલ્યાણ સાડ

તેના બે મિત્રો યતન કરે છે.

અમેએ રાજાને સેવીએ છીએ.

તમે બેકેરીઓ ખાવ છો.

અમે હવેલીની ટાચે માર

બોધીએછીએ.

વાધોધાસ અને ઝડોનાં પાંદડાં.

ચાખતા નથી.

અમેએ ડૂપીઓને નમીએછીએ.

હાથા માણસો સત્ય અને
હિતકારક વાક્ય બોલે છે.

રાજાઓ આજ્ઞાના ઉલ્લંઘન-
ને સહન કરતા નથી.

અમે બે ગાયક પાસેથી

ગાયન શીખીએ છીએ.

હાથા પુરુષો મોક્ષને માટે યતન કરે છે

પવનથી ઝાડ હાલે છે.

માણસો દેવો પાસે ભોગો ચાહુ છે

વસન્તે કલાનિ લભામહે

અમત્યાનિ ભાષધ્વે

પર્વતાઃ કમ્પન્તે

તારકાણિ પ્રકાશન્તે

નૃત્યં શિક્ષધ્વે

નારાયણસ્ય મિત્રે કલ્યાણા

યયતતે

નૃપં સેવાવહે

આમ્રત્તણિ સ્વાદેયે

પ્રાસાદસ્ય શિક્ષરે મયુરમી

ક્ષામહે

ધ્યાત્રા સ્તુનાનિ શ્રદ્ધાણા જ્ઞ-

પર્ણાનિ ન સ્વાદન્તે

ઋષીન્ વદ્માવહે

દુઃખઝને મુખ સંસારમાંથી
ઉત્પન્ન થાયછે.

તમેએકારણ વિનાયુદ્ધ કરેછો
એ છોકરા વાડીમાં રમેછે.
અમેએહુરિ તરફથી કલ્યાણ
તકાસીએ છીએ.

તમેએ મિત્રોને અપરાધ માફ
કરેછો.

તોએડાહ્યા માણસોનાગુણો
વખાણે છે.

પાપથીદુઃખો ઉત્પન્નથાયછે
માણસો મરે છે.

યાચકો ચોખા માગે છે.

પોપટો ખારીએ ઉડે છે.

માણસો પોતાના યત્નોનું
ફળ મેળવે છે.

મુખના અવયવો વધેછે પણ
તેનું જ્ઞાન વધતું નથી.

અમે એ દુશ્મનોના ઠપકા
સહન કરીએછીએ.

ચોદાઓ વિવિધ શસ્ત્રોવડે
પોતાનાશત્રુઓનોનાશ કરેછે

સુખઝવે દુઃખઝવે સંસારે જા-
યેતે

કારણં વિના ગુધ્યેષે
બાલકા વુદ્યાનં રમેતે
હરેઃકલ્યાણ મપેક્ષાવહે

મિત્રાણામ પરાધાન ક્ષમેથે

પ્રજ્ઞાનામ ગુણાન્ સ્થાઘન્તે

પાપાત્ દુઃખાનિ જાયન્તે
મનુજા મ્રિયન્તે

યાચકા સ્તણ્ડુલં યાચન્તે
શુકા વાસાયને હયન્તે

મનુષ્યાઃસ્ત્રીયાનામયન્તાનામ
ફલંબિન્દન્તે

મૂર્ક્ષસ્ય ગાત્રાણિ વર્ધન્તેઽપિ-
જ્ઞાનં (વર્ધન્તે)

અરીણા મુપાલમ્માન્ સહાવહે

યોદ્યા અરીન્ વિવિધૈઃશસ્ત્રે
નિપૂરયન્તે

પાઠ ૧૨ મો.

નિષ્કા ગ્રાહ્યોજ્યો વીચન્તે બ્રાહ્મણો ને સોનાની મહેલ
અપાય છે.

નૃપતે રાદેશ ક્રિયતે રાજનો હુકમ મનાય છે.

અગ્નિના કાષ્ટ વહતે લોકડું દેવતાથી બળે છે.

શઠો પુરુષ સ્તાડયેને બે હુઆઓ માણસોથી મરાય છે.

આચાર્યે ધર્મ ઉપદિશ્યતે આચાર્યોથી ધર્મ શીખવાય છે.

ભૂત્યૈઃસેવ્યસે તું નોકરોથી સેવાય છે.

મિત્રૈ સ્ત્યજ્યે મિત્રોથી હું તળવુંછું.

જનૈ વૈશ્યામહે આપણે માણસોથી દખાઇએ છીએ.

વ્યાધિભિઃપાંડુવધ્વે તમે વ્યાધીઓથી પીડાઓ છો.

પ્રેક્ષ્યસે જનેન તું માણસથી જોવાય છે.

પુત્રૈ પૂજ્યેથે છેકરાઓથી તમે બે પુત્રવોછો.

ધાન્યસ્ય રાશયાં નીચન્તે ધાન્યના ઢગલાને લેઇ જવાય છે.

તત્ત્વં બુધ્યતે પ્રાજ્ઞૈઃ ઠાઠા માણસોથી સત્ય જણાય છે.

નૃપેનારયો જીયન્તે રાજથી શત્રુ છતાય છે.

બાલકૈ રુદ્યતે બાળકોથી રડાય છે.

સારથી હન્યેતે બે સારથીઓ હણાય છે.

ઋણયો જનેન વન્ધાન્તે રૂપીઓ માણસથી વંદાય છે.

સૂર્યેણ પ્રકાશ્યતે સુર્યથી પ્રકાશાય છે.

ઈશ્વરેણ મૂચ્યતે ઈશ્વર છે.

લોકૈઃપ્રસસ્યન્તે તમે લોકોથી વખાણાવો છો.

શિષ્યૈ નમ્યાવહે શિષ્યોથી અમે બે નમન કરાવે છીએ.

મોદકાઃસ્વાદન્તે ચાલૈઃ બાળકોથી લાડુઓ ચખાય છે.

છાત્રૈઃશ્લોકાઃપઠન્તં વિદ્યાર્થીઓથી શ્લોકો ભણાય છે.

મોદનઃપચ્યતે સુદૈઃ રસોઈઆથી ભાત રંધાય છે.

દેવો વચ્ચતે દેવ વંદાય છે.

શત્રુ તીર વડે મરાય છે. શાળેન અરિ હંન્યતે

છોકરાના હાથ પાણીએ ધોવાય છે. ચાલસ્ય હસ્તૌ જલેન

સ્નાત્યતે

તું કવિઓ વડે વખાણાય છે. કવિભિઃસ્પાધ્યન્તે

તમે લોકો વડે શોધાઓ છો. મનુષ્યૈ સુચધ્વે

હું ચાકરો વડે સેવાવુંહું કિંકરઃસેવ્ય

આપણે ઈશ્વર વડે સંભાળાઈએ છીએ. इश्वरेण रक्षया रहे

તમે બે લોકો વડે ઓળખાયા છો. जनैर्बुध्यये

હાથીઓ પલાણાય છે. ગજા આરુહ્યન્તે

અમે બે નગરવાસીઓ વડે વિનવાઈએ છીએ પૌરૈઃપ્રાર્થ્યાં વહે

સંસાર ચોગીઓ વડે તળાય છે. યતિભિ સંસાર સ્તજ્યતે

શરીર ખોરાક વડે પોસાય છે. શરીર મત્રેન પુષ્યતે

બે ઘોડાઓ ચોરો વડે લઇ બધાય છે. મશ્વૌ સ્તેનૈ હિંચ્યતે

પાણી ઝાડો ઉપર છંદાય છે. વૃક્ષેષુવારિ સિચ્યતે

ધાન્યના ઢગલા રચાય છે. ધાન્યસ્યરાશયો રચ્યન્તે

કૃષ્ણનું શરીર ધરેણુ વડે શણગારાય છે. કૃષ્ણસ્ય શરીર

મલંકારૈ મૂષ્યતે

હાથા માણસોના ગુણો કવિઓ વડે પ્રસિદ્ધ કરાય છે પ્રજ્ઞાનાં

ગુણાઃકવિભિઃપ્રધ્યન્તે

શબ્દ સંભળાય છે. ધ્વનિઃ શ્રુયતે

ચોરો રાજ વડે ઇંકાય છે. સ્તેના નૃ દંડચક્ષ્મે
 બે ફળા હરિ વડે ખવાય છે. હરિના ફલે મચેતે
 બે તીરો ફેંકાય છે. શરા વસ્યેતે
 તમે રાજ વડે ફરમાવો છો. નૃપેના દિવ્યધ્વે
 હૃમેશાં સુખ માણસો વડે ઈચ્છાય છે. સર્વદા સુખ જનૈ રિષ્યતે
 સમુદ્રનું પાણી પીવાતું નથી. ચારીણિ નપીયન્તે સમુદ્રસ્ય
 દેવો સદાયરણ્યથી ખુશી થાય છે. દેવાઃસદાચારેણ પ્રીયન્તે
 સીપાઇઓ સેનાપતિ વડે ગણાય છે. સર્નિકાઃસેનાપતિના
 ગણ્યન્તે

પાઠ ૧૩ મો.

વસિષ્ઠસ્ય પત્ન્યઃ કન્ધતી વાસિષ્ઠની સ્ત્રી અકન્ધતી છે.
 નાર્યો હર્મ્યાણાં ષાતાયનેજ્યઃપદ્યન્તિ સ્ત્રીઓ હવેલીઓની
 બારીઓમાંથી જુએ છે.

કૃષ્ણઃકલા શિક્ષતે કૃષ્ણ કળા શિખે છે.
 રામો જનકસ્ય કન્યાં પરિણયતિ રામ જનકની પુત્રીનેપરણ્યે
 ગङ્ગા સમુદ્રં ગચ્છતિ ગંગા સમુદ્રમાં જાય છે.

ક્ષમા ષારસ્ય મૂષળમ ક્ષમા એ ચોદ્ધાનું છુપણ છે.
 નારાયણો જનની માહ્યતિ નારાયણ માતાને બોલાવે છે.
 ઉપવને મૃપસ્ય કન્યે રમેતે બાગમાં રાખની બે પુત્રીઓ રમેછ.
 છતે સ્પૃશતિ તે બે વેલાને અડકે છે.
 ચન્દ્રેણ રજની શોભતે ચંદ્ર વડે રાત ચોભે છે.

નદી સંગચ્છેતે બે નદીઓ સાથે વહે છે.

કુમારી સચ્ચી માવતે છેકરો (પાતાની) બે સખીઓ સાથે
વાત કરે છે.

ચરાહાઃસહચરીઃ શોચન્તિ કુકર સહચરીઓનો શોક કરે છે.

લજ્ઞાં ત્યજતિ મૂર્ખઃ મુર્ખ લાજ તબે છે.

નદી સુત્રધારસ્ય માર્યા નદી સુત્રધારની સ્ત્રી થાય.

પ્રજા નૃપતિના રક્ષ્યન્તે લોકો રાખથી રક્ષાય છે.

હૃદયનસ્ય શોભાં પસ્યાતિ તે આગની શોભા જુએ છે.

લલનાઃપ્રાસાદતલમારોહન્તિ સ્ત્રીઓ મહેલની અગાશીએચઢે છે

નૃપસ્યાન્ને અનુરુદ્ધયતે રાજાની બે આજ્ઞાઓ બંને પાળે છે.

બ્રાહ્મણા મહી મટન્તિ બ્રાહ્મણો પૃથ્વીમાં ભટકે છે.

રામસ્ય કથાઃ શ્રૂયન્તે રામની કથા સંભળાય છે.

વને પ્રમદે દશ્યન્તે વનમાં બે જીવાન સ્ત્રી દેખાય છે.

વાર્ષા નગરાત્ક્રોશૌ વાવ શહેરથી બે કોશ છે.

નૃપતે વલસ્ય મરેણ પૃથ્વી કમ્પતે રાજાના લશ્કરના ભારથી
પૃથ્વી ડાલે છે.

કુસુમાનામ માલાઃકણ્ઠા દપનીયન્તે પુષ્પોની માળા ડાક-
પરથી લેમ જવાય છે.

નારદ સ્વર્ગથી પૃથ્વી ઉપર ઉતરે છે. નારદઃસ્વર્ગાદ મહી
મવતરતિ

કૃષ્ણ રાજાઓની વાતો કહે છે. કૃષ્ણો નૃપાણાં કથાઃકથયતિ

જીવાન સ્ત્રીઓ આગમાં રમે છે. પ્રમદાડપવને રમન્તે

તે ગળે ફુલોના બે હાર પહેરે છે. કણ્ઠે કુસુમાનાં મોલ

ધારયન્તિ

રામની વહુ અરુન્ધતીને પગે પડે છે. રામસ્ય પત્ન્ય કન્યતી
વન્દતે

અમે (બે) કુમારીઓને જોધએ છીએ. કુમાર્યા વીક્ષામહે
સોખતણા હરણને અનુસરે છે. હરિણસ્ય સહચર્યો હરિણ
મનુસરન્તિ

ગામમાં બે વાવ છે. ગ્રામે વાપ્યૌસ્તઃ

સૂત્રધાર નદીને બોલાવે છે. સૂત્રધારો નદી માહ્યતિ
હરિ નદીએ જાય છે. હરિ નદી ગચ્છતિ

વનમાં વસવા માટે રામના નિકળવાને તેની બે મા શોક
કરે છે. રામસ્ય જનન્યૌ વનં ગમનં શોચતઃ

નારીઓ વાવો તરફ જાય છે. લલના વાપિ ગચ્છન્તિ

પ્રજા રાજના હુકમો માને છે. પ્રજા નૃપસ્યાજ્ઞા અનુરુધ્યન્તે
હરિની કન્યાઓ નૃત્ય શિખે છે. હરેઃકન્યા નૃત્યં શિક્ષન્તે
કળાઓ ઉદ્ધમ વડે વધે છે. ઉદ્યોગેન કલાઃસંવર્ધન્તે

હાથો માણસો હુમેશાં ક્ષમા કરે છે. પ્રજ્ઞાઃસર્વદા ક્ષમામા
ચરન્તિ

આ વિશ્વની શોભા મનને મોહ પમાડે છે. વિશ્વસ્ય શોભા
ચિત્તં હરતિ

મા પોતાના આળકોના સુખથી ખુશી થાય છે. જનની
પ્રજાયાઃકલ્યાણે મોદતે

નાટકના આરંભમાં સૂત્રધાર પોતાની સ્ત્રીને બોલાવે છે.
નાટક સ્યારમ્મે સૂત્રધારો નદીં હ્યતિ

માણસો સ્ત્રીઓનું રક્ષણ કરે છે. પુરુષા લલના રક્ષન્તિ

તારાઓ રાત્રીને વીરાજમાન કરે છે. તારકાણિ રજનીં

મૂષયન્તિ

લાજ મુખાધથી છતાય છે. વૈયાલ્યેન લજ્જા જાયતે
વેલાઓ ઝાડોના આધાર શોધે છે. લતા વૃક્ષાણા માધારં
મૃગયન્તે

તે નારી ગુસ્સાને લીધે પોતાની સખીને તળે છે. લલના
સર્વા ક્રોધાત્યજતિ

રાજા પોતાની પ્રભને પોતાની સંતતિ પ્રમાણે સંભાળે છે.
નૃપ:પ્રજા:પુત્રાન્ પુત્રી રિવ તન્પ્રયતે

પાઠ ૧૪ મો.

દેવતાભ્યોર્વલિ ચચ્છતિ તે દેવોને બળીદાન આપે છે.

ચિત્તસ્ય વ્યથયા રામો મુહ્યતિ ચિત્તની પીડાથી રામ
મુઠ્ઠા ખાય છે.

ફાન્તાયૈ સંદેશ:પ્રહીયતે સ્ત્રીને માટે સંદેશો મોકલાય છે.

અવન્ત્યા આગચ્છતિ તે અવન્તીથી આવે છે.

કૃષ્ણસ્ય પત્ન્યૈ ફલાનિ રોચન્તે કૃષ્ણની સ્ત્રીને ફળો લાવે છે.

દાસ્યા સેવ્યતે મહિષી ૫૮૨ાણી ચાકરડીથી સેવાય છે.

જરયા ક્ષીયતે શરીરમ્ શરીર ધરડપણથી ધસાય છે.

મણિનાં પ્રમામિ ઘોંતતે પ્રાસાદ: મહેલરત્નોના પ્રકાશથી દીપે છે.

લજ્જયા પ્રવિશતિ ગૃહમ્ તે લાજથી ઘરમાં ભરાય છે. (પેસે છે)

દેવસ્ય પૂજાયા:સુસંલભતે તે ઇશ્વરની પુજાથી સુખ મેળવે છે.

પ્રજાભ્યોદિત મિચ્છન્તે નૃપતય: રાજા પ્રજા માટે કલ્યાણ ઇચ્છે છે.

કૌશામ્યા નિવર્તતે વૃત્ત: ચાકર ડોરાઓથી પાછા ફરે છે.

ક્રોડાયૈ પ્રવિશત્યુદ્યાનમ્ તે રમવા માટે બાગમાં પેસે છે.
 સસ્ત્રાભિઃપરિમિચ્યતે સીતા સીતા સખીઓથી વીંટળાયત્રી છે.
 સહચરીભ્યામનુગમ્યતે નાગઃ હાથી બે સહચરીઓથી પા-
 છળ લગાયો છે.

પચ્ચવટ્યા નિર્ગચ્છન્તિ રામઃ રામ પંચવટીથી નીકળે છે.
 લતાશ્રયાં શોભતે વૃક્ષઃ ઝાડ બે વેણાથી શોભે છે.
 ગંગાયાઃ પુરી ક્રોશૌ ગંગા નદીથી શહેર બે કોશ છે.
 વાપિશ્યો જલં વહતિ વાવોમાંથી પાણી વહે છે.
 બાલકાઃપાઠશાલાશ્રય આગચ્છન્તિ બાળકો પાઠ શાળાથી આવે છે
 ચિન્તયા દહ્યતે ચિત્તં નરાણામ્ માણસોનું મન ચિંતાથી
 શેકાય છે.

યથા કલહસ્તથાનુરાગોઽપિ વાચાયા ઉદ્ભવાતિ જેમ કલ્પો
 તેમ રોડુપણ વાણીથી ઉપજે છે.

હરિઃકન્યાશ્રયો મોક્તિકાનાં માલાઃપ્રયચ્છતિ હરિ છોકરીઓને
 મોતીની માલા આપે છે.

સ્વસ્થેન ચિત્તેન શ્રયતે મહિષ્યાઃનૃપતેઃસંવેશઃ રાણીથી રા-
 જાનો સંદેશો શાંત ચીતે સંભળાય છે.

ગજસ્ય કરમકઃ સીતયા પલ્લવૈઃપુષ્યતે હાથીનું બમ્બું સીતાથી
 પાંકડા વડે પોષાય છે.

હરિ વાણીવડે મિત્રને શાન્ત કરે છે. હરિ વાંચ્યા મિત્રે
 સાન્નિધ્યતિ

શહેર નદિયો વડે ઘેરાયેલું છે. પુરી નદીભિઃપરિમિચ્યતે
 કૃમા થકી માણસ ચિત્તની સ્વસ્થતા મેળવે છે. સમાયા જ-
 નશ્ચિત્તસ્ય સ્વાસ્થ્યં લભતે

ડાહ્યાં માણસો પૃથ્વીથી સ્વર્ગ તરફ જાય છે. પ્રજા મહાઃ

સ્વર્ગગચ્છન્તિ

વસિષ્ઠ અરુન્ધતિની જોડે આવે છે. વસિષ્ઠોઽરુન્ધત્યા સ-

હાગચ્છતિ

રામ દીકરીઓને ધરણી આપે છે. રામઃકન્યાશ્વયોઽલંકારાન્

યચ્છતિ

તે હારેા વડે શરીર શણગારે છે. હારૈઃશરીરં ભૂષયતિ

પટરાણી ઘસી ઉપર ગુસ્સે થાય છે. રાજી દાસ્યૈ કુપ્યતિ

(તે) ધરડા આદમીની વાતોથી મુખ મેળવે છે. જરઠસ્ય

કથાશ્વયઃ સુખમધિગચ્છતિ

નારાયણનો વહુ વડે ચોખા રંધાય છે. નારાયણસ્ય માર્યયા

તણ્ડુલાપચ્યતૈ

રાજના હુકમે (હું) અવન્તી ગણું છું. રાજઃ રાજ્યા વ-

ન્તીમ્ ગચ્છામિ

મા (પોતાના) છોકરાને કદરૂપાં હોય તો પણ ચાહે છે.

વિરુપામિઅપિ બાલકા જનન્યૈ રોચતે

(બે) ચોદાઓ બે નગરોમાંથી શસ્ત્રો સહિત નિકળે છે.

ચોધૌ નગરીશ્ચામ્ શસ્ત્રૈઃસહ પ્રતિષ્ઠેતે

આકાશ સૂર્યના રાતા પ્રકાશથી શણગારાય છે. ગગનઃસૂ-

ર્યસ્ય રક્તયા પ્રભયા ભૂષ્યતે

લોકોનું મુખ કળાઓ વડે વધે છે. કલાભિઃજાપનામ્ સુખં

વૃદ્ધ્યતે

માણસો દેવો પાસેથી મુખનો લાભ ધરે છે મનુષ્યા

દેવતાશ્વયઃસુખસ્ય લાભ મિચ્છન્તિ

(બે) કુમારીઓ વડે બળિદાન કરાય છે. કુમારિજ્ઞામ ચલિક્રિયંતે
ફિકરથી દુઃખ ઉત્પન્ન થાય છે. ચિન્તયા દુઃખમુદ્ભવતિ
સીતા બેનપણિયો પાસેથી ગીતો શિખે છે. સીતા સર્વાંગ્યો
ગીતાનિ શિક્ષયતે

સેનાપતિના હુકમે લશ્કરના સિપાઈઓ શહેરની બહાર
આવે છે. સેનાપતે રાજ્યા સૈનિકા નગરા દાગચ્છન્તિ
છાકરાઓ રમતો વડે બાપના અંતઃકરણને ખુશી કરે છે.

બાલકાઃ ક્રીડામિર્જનકસ્ય હૃદય માહ્વાદયન્તિ
(તે) દેવોની પુજાને માટે દુહો આણે છે. દેવતાનામ પૂજા
ચેર્કુસમાન્યાનયતિ
દાસીને રાણીથી ઈનામ અપાય છે. રાજ્યા દાસ્યા યુપહારોદીપતે
પક્ષીઓ પૃથ્વી ઉપરથી આકાશમાં ઉડે છે. વિહગાઃ પૃથ્વ્યા
આકાશમ્ ડયન્તે

પાઠ ૧૫ મો.

અવન્ત્યાં સૂત્રકોવસતિ અવન્તીમાં શુદ્રક રહે છે.
ગંગાયાં પ્રભૂતં જલં વર્તતે ગંગામાં પુષ્કળ પાણી રહે છે.
પ્રજાતાં ધર્મે પ્રવર્તનં નૃપે ક્રિયતે પ્રજાની ધર્મમાં પ્રજ્ઞાત રા-
જાથી કરાય છે.

ઉદ્ગથિન્યાં શિવસ્ય પૂજાસુ નૃત્યયન્તિ નાર્યઃ ઉબ્બનમાં
શિવની પુજામાં સ્ત્રીઓ નાચે છે.
સસિગચ્છામિ નયાસ્તીસ્મ (બેન) હું નદીને તીરે બહુ ધું

ગોદાવર્યાં જલે ગજો વિહરતઃ ગાદાવરીના પાણીમાં બે
હાથી રમે છે.

ગીર્ષ્મે નદીના મુદકેષુ નૃપાઃ પ્રમદામિઃ ક્રીડન્તિ ઉનાળામાં
નદીઓનાં પાણીમાં રાજાઓ યુવતીઓ સાથે રમે છે.
લતાનાં મળ્ડપં પ્રવિશન્તિ લલનાઃ સ્ત્રીઓ વેલાના માંડવામાં
પેસે છે.

વાપ્યાં કમલોદયો પ્રરોહન્તિ વાવમાં કમળો ઉગે છે.
વૃક્ષાણાં છાયાસુ શિલાયામુપવિશતિ તે ઝાડોની છાયામાં
પથ્થર પર બેસે છે.

કૃષ્ણો માર્યયા વિનયં શંસતિ કૃષ્ણ પોતાની સ્ત્રીના વિ-
નયને વખાણે છે.

ચન્દ્રા નિશાયા વલ્લભઃ ચંદ્ર રાત્રિનો પતિ છે.

કન્યયો વિવાહસ્ય સંમારાઃ ક્રિયન્તે બે દીકરીઓના લગ્નની
તૈયારીઓ કરાય છે.

જનન્યો રાજા મનુરુદ્ધયતેરા રામ બે માની આજ્ઞા પાળે છે.
પ્રિયે પુત્રો ગ્રામં ગચ્છતિ પ્રિયા ! આપણે છાકરો
ગામ જાય છે.

સચ્ચોઃ પરમઃ સ્નેહઃ શકુન્તલાયાઃ શંકુતલાનો બંને સખીપર
બહુ રનેહ છે.

કાંમુચાઃ શોભાવિત્તં હરતિ ચાંદરણાની શોભા ચિત્તને હરે છે.
બુધાનાં વાણ્યાં સદૈવ માધુર્યં વર્તતે ડાહ્યા માણસોની વા-
ણીમાં હમેશાંજ મીઠાશ રહે છે.

કાન્તાયા વચનં ક્રિયતે રામેષુ રામથી સ્ત્રીનું વચન પળાય છે.
દાસ્યાં વચનેષુ મહિષ્યા નિરપતિશ્યામદ્વા બંને દાસીઓના

વચનોમાં રાણીનો પુર્ણ વિદ્યાસ છે.

પાઠશાલાનાં પ્રતિષ્ઠાપનેન જનેષુ જ્ઞાનં વર્ધતે પાઠશાલા-
ઓની સ્થાપનાથી માણસોમાં જ્ઞાન વધે છે.

રથ્યાનાં સંમાર્જનં ક્રિયતે પૌરેઃ શહેરીઓથી મહેલોશ્ચિનો
કચરો કઢાય છે.

અયોધ્યાયા નૃપો દશરથઃ દશરથ અયોધ્યાનો રાજા હતો.
જરાયામપિ માનવાનાં તૃપ્પાનશામ્યતિ ધડપણમાં માણસોની
તૃષ્ણા શાંત પડતી નથી.

દેવતાનાં પૂજયાકામાઃફલાન્તિ નરાણામ્ દેવોની પુજાથી મા-
ણસોની કામના કળે છે.

ગંગાના કાંઠાઓ ઉપર ઝાડો છે ગંગાયાઃ સ્તીરેષુ વૃક્ષાઃસન્તિ
જયન્ત ઇન્દ્રાણો દીકરો છે. જયન્ત ઇન્દ્રાણ્યાઃપુત્રોઽસ્તિ
રામના મિત્રો શહેરમાં રહે છે. રામસ્ય મિત્રાણિ નગરે વસન્તિ
અકોર ચંદનીમાં ખુશ થાય છે ચકોરચ્છાન્દ્રિ કાયામ્ મોદતે
તે વેલનું ફુલ લાવે છે. લતાયાઃકુસુમમાનયાતિ

હરિ દીકરીયોના ગુણો વખાણે છે. હરિકન્યાનામ્ ગુણાઞ્
શંસતિ

નદીઓમાં માછલીં હોય છે. નદીષુ મત્સ્યાઃસન્તિ

(હું) અયોધ્યાના રસ્તામાં રથો જોવું હું. અયોધ્યાયા
રથ્યાપુરથાનોક્ષે

શકુન્તલા સખીઓના પ્રેમને લાયક છે. શકુન્તલા સખીનાં
સ્નેહ મહંતિ

રામની વાણીમાં મધુરપણું છે. રામસ્ય વાણ્યાંમાધુર્યમસ્તિ
સીતાના બે દીકરા ક્યાં છે સીતાયાપુત્રો કસ્તઃ

દંડકામાં રાક્ષસો છે. દણ્ડકાર્યાં રાક્ષસાઃ સન્તિ
 પૃથ્વી ઉપર દ્વીપો છે. પૃથ્વીમાં દ્વીપાસ્તન્તિ
 હું ઝાડની છાયામાં માણસો જોવુંકું. વૃક્ષસ્ય છાયાયાં જનનીક્ષે
 ધણું કરીને રાક્ષસો રાત્રિમાં ચાલે છે. પ્રાયા રાક્ષસા નિ-
 શાયામટન્તિ
 માનુ મન પોતાની કન્યા તરફ ધણું મમતાળુ હોય છે.
 જનન્યાઃ હૃદયસ્ય કન્યાયામ્ પરમઃ સ્નેહઃ
 ગંગા (નદી) નું પાણી પવિત્ર છે. ગંગાયા વારીણિ પુ-
 જ્યાનિ સન્તિ
 રાણીના હુકમથી ઠગ દંડાય છે. રાણ્યા આજ્યા શઠો દણ્ડયતે
 કળાઓની પુષ્કળતાથી દેશ આખાઈ થાય છે. દેશઃ કલાનાં
 શાસ્ત્રેણ સંરુચ્યતિ
 નદીનો પ્રવાહ પથરોના જથ્થાથી અટકાય છે. નદયાઃ પ્ર-
 વહઃ શિલાનામ્ સંઘાતેન નિરુચ્યતે
 દાસી અર્થાની તૈયારી (સામગ્રી) આણે છે. દાસી પૂજયાઃ
 સંમારના નયતિ
 હું વેલોનાં ફુલો એકઠાં કરવાને માટે બાજમાં જોવુંકું
 લતાનામ્ પુષ્પાણા મવચયાયો પવનં મચ્છામિ
 તે રાજાના હુકમોનું કામ બજાવવામાં ઉદ્યોગી છે. નૃપસ્યા
 જ્ઞાનામ્ પાલને દક્ષોઽસ્તિ

પાઠ ૧૬ મેા.

રામો રાવણ મજયત્ રામ રાવણને જીતતો હવો.
 સીતા ગોદાવર્યા સ્તીર મગચ્છત્ સીતા ગોદાવરીના તીરે ગઈ.
 ગંગાયા જલ મપિવમ્ હું ગંગા નદીનું પાણી પીતો હવો.
 યોધોડ ગૈશરાન ક્ષપત્ યોદ્ધો શત્રુ તરફ આણો ફેંકતો હવો.
 લલને છાયાવ મુપાવિશતામ બે સ્ત્રીઓ છાંયણમાં બેઠી.
 પુત્રાગાં ધર્મમકથયઃ (તું) દીકરાઓનો ધર્મ કહેતો હવો.
 સીતાં વનેડત્યજાવ અમે બે સીતાને જંગલમાં તજતા હવા.
 સંકેટેષ્યો જનમરણઃ તું સંકટોમાંથી લોડોને બચાવતો હવો.
 ગિરેઃશિખરાદ જાવ પતતામ્ પર્વતની ટોચપરથી બે બકરા
 પડ્યા.

રથ સમપાઙ્ગ મનયમ્ હું રથને રણભૂમીમાં લઈ ગયો.
 હરિરશ્વ મારોહત્ હરિ ઘેડે બઝયો.
 મિશ્રુકેષ્યો નિષ્કાન યચ્છમ્ હું લીખારીઓને સોનાની
 મહોરો આપતો હવો.

દેવાન યજાવ અમે દેવાને પુજતા હવા.
 ઋણ્યે મહિષા નપસ્યમ્ હું જંગલમાં પાડાઓને બેસી હવો
 સ્તેનો ધનિકસ્ય ધમ ચાલતામ્ બે ચોરો શ્રીમંતનું ધન
 ચોરતા હવા.

દશરથ સ્તનય માણ્યત્ દશરથ દીકરાને બોલાવતો હવો.
 રૂઢ્ધરસ્ય પ્રસાદેન હરેઃ ક્લેશોડનયત્ ધધરની મહેરથી
 હરિનું દુઃખ ગયું.

પુરા માર્ય સહોજાયિન્યા મવસમ હું પહેલાંથી સ્રીની
સાથે ઉજ્જનમાં રહેતો હવો.

શિષ્યા ઘાત્તાર્યમનમતામ બે શિષ્યો ગુરુને નમતા હતા.
અવસ્થા મમવઃ તમે બે અવન્તી હતા.

અયોધ્યાયામાસીઃ તું અયોધ્યામાં હતો.

અગ્નિર્વન મદહત્ અગ્નિ વનને બાળતો હવો.

સંસારસ્યા સારતા મનોધમ્ હું સંસારનું નિઃસારપણું બણતો.
(દુનીયામાં કંઈ સાર નથી એ હું સમજ્યો) હવો.

નૃપસ્ય પુરતોડસત્યમવદચ્છઃ હુએ રાજાની આગળ જુકું
બોલ્યો.

તદા મૂર્ષોડસ્મીત્ય વાગચ્છત ત્યારે મુર્ખ હું એમ હું બણતો હવો.
સરોવરનું પાણી સુકાયું કાસારસ્ય જલં મશુપ્યત્
સેનાપતિ લશ્કરને રણજીમી ઉપર લેઈ ગયો. સેનાપતિ:

સેનાં સમરાંગણમ નયત્

રામને (બે) મિત્રોએ સંભાર્યો. મિત્રે રામમસ્મરતામ
હું રામની યાત્રા વડે ખુશ થયો. રામસ્યાચારેણાતુષ્યઃ

અમે બેએ રૂપીઓને શાંત કર્યા. ઋષીન્ સાન્ત્વયાવ
પરમેશ્વરે પૃથ્વી સરળ. દમ્ભરઃપૃથિવી મસુન્નવ

બે માણસો વાટીમાં પેઠા. પુરુષા હુષ્માન માનિષતામ
મે હસીને નીંધો. હરિ મનિન્દ્રમ

તમે બે વનમાં રહ્યા. વનેડવસતમ્

સંધ એક શહેરથી બીજે શહેર ભાડ્યો. સાર્થો નગરાદ્યન્
મનસ્માદ્યન્

મે પુરતક પ્રસિદ્ધ કર્યું પુસ્તકમ પ્રયયમ્

તમે બે હરીની વાડીમાંથી ફળેા હરી ગયા. હરે રુધાનાત
ફલાન્યહતમ્

તમે રામને વાત કહી. રામસ્ય (રામાય) કથામકથત્
બે વાઘ કોઠ તરફ દોડયા. વ્યાઘ્રૌ ગાંધમધાવતામ્
કૃષ્ણે પગ ધોયા. કૃષ્ણઃપાદાવક્ષાલયત્
યોદ્ધા શત્રુથી નારીઓનું રક્ષણ કરતો હવે. યોધો લલનાડરે
રરક્ષત્

કાચબેા હળવે હળવે ચાલ્યેા. કર્મઃશનૈ રસરત્
ત્યારેચઢતીની આશા વગર હું છલ્યેા. તદાડજ્યુદયસ્ય
આશામ્ વિનાવસમ્ (અર્જવમ્)

અમે બે ભોજનને માટે ચોખા રાંધતા હવા. મોજનાયૌ
દનમપચાવ

રાણી રાજની સભામાં ગાતી હતી. રાણી નૃપસ્ય સભાયામ
ગાયત

અનાજની મુઠીઓ વડે તે હરણને ખવડાવતી હતી. ધા-
ન્યસ્ય મુષ્ટિમિ હરિણ મપુષ્યત્

હું નારી સ્ત્રીને કારણ વિના તજતો હવે. નાર્યપરાધં વિનાતજ્યઃ
તમે બે કારણ વિના ગામ ખાળતા હતા. કારણં વિના

ગ્રામમદહતમ્

તે ઝાડની શિખર ઉપરથી પડ્યો અને મરી ગયો. વૃક્ષસ્ય
શિખરાદપતત્ ત્રિયજ્ઞ

ખાળક હૃદયને લીધે નાચું. બાલો હવેનાનુલ્લત્

પાઠ ૧૭ મો.

પાણ્ડુવાનો ધાર્તરાષ્ટ્રેસહ યુધાન્યમવન્ પાણ્ડવોની ધૃતરા-
ષ્ટ્રના ઓકરાઓ સાથે લડાઇ થઇ

આચાર્યા ધર્મ મુપાદિશન્ ગુરુઓએ ધર્મ શિખવ્યો.

રામઃસીતયાસહ ગોદાવર્યા સ્તીરેડરમત રામે સીતા સાથે ગો-
દાવરીને કાંઠે કીડા કરી.

ઉદ્યમેન ધન મલમથાઃ તેં ઉદ્યમથી પૈસો મેળવ્યો.

વ્યાઘ્રસ્ય વિરાવેણ નાર્યા હૃદય મવેપત વાધની જીમથી
શ્ત્રીનું હૃદયું ધડકયું.

મિત્રસ્ય કલ્યાણા યાયતે મેં મિત્રના કલ્યાણને માટે યત્ન કીધું.
ગોપા અજાન્ ગ્રામ મનયન્ ગોવાળીઆઓ બકરાને ગામ
લઇ ગયા.

પુરુષ મતાડયત્ તમે માણસને મારતા હતા.

નૃગાલોપ્રવ્રિયત શિવાળ મરી ગયો.

નૃપસ્ય સભાં પણ્ડિતાઃ પ્રવિશન્ રાજની સભામાં પંડિતો પેઠા.

શવમ સ્પૃશત તમે શબને અડક્યા.

પ્રાસાદે નાર્યોડનૃત્યન્ મહેલમાં શ્રીઓ નાચી.

માણવકં માર્ગમ પૃચ્છામ અમે માણવકને રસ્તો પૂછ્યો.

ક્રેશો રામેણા સહ્યત કડેશ રામથી સહેવાયો હતો.

દેવી મમાષે મેં દેવીને કહ્યું.

નૃશંસો રાક્ષસોડન્યત દુષ્ટ રાક્ષસ હજારી.

નૃપતેઃશાસન મવાધી રયથા તેં રાજનો હુકમ ગણકાર્યો નાહું.

લવસ્ય વિનયેનંવયાઽતુલ્યન્ લવના વિનયથી રૂપિયો
પ્રસન્ન થયા.

હરિણા જનકોઽસેવ્યત હરિથી જનક સેવાયો હતો.
ચિત્રકૂટસ્ય શિશ્વરેઽવસામ અમે ચિત્રકૂટની રાજ્ય ઉપર
રહ્યા. હતા.

શૃગાલં વ્યાઘ્રં ચૈકે મેં શિયાળને અને વાઘને બેયાં.
વિષ્ણુસ્ય નાશેના મુહ્યન્ તેઓ દ્રવ્યના નાશથી બેભાન થયા.
પ્રભૂતં ધનં નૃપેણ બ્રાહ્મણેઽયોઽત્યસૃજ્યત પુષ્કળ પૈસો રા-
જાથી બ્રાહ્મણોને અપાયો.

ચન્દ્રાપીડસ્ય વલસ્ય સંચલનેન મહ્યકમ્પત ચંદ્રાપીડના
લશ્કરના ચાલવાથી પૃથ્વી ધ્રુજ.

પક્ષરાઢિ હગમમુઞ્ચામ અમે પાંજરામાંથી પક્ષીને છોડી દીધો.
અમે ઝાડની છાયામાં બેઠા. વૃક્ષસ્ય છાયાયામુપાવિશામ
તેણે ચાકરેના ગુન્હા માફ કર્યા કિંકરાણા મપરાયા નક્ષત્ર
બ્રાહ્મણો ગંગાના જળમાં પડ્યા. બ્રાહ્મણા ગંગાયા જલસ્વપતન્
ધોડાઓ રણ ભુમિ તરફ ઢોડ્યા. અશ્વાઃસમરાંગણ મધાવન્
રામે બાપના હુકમો માન્યા. રામો જનકસ્ય રાજા અન્વરુઢ્યત
હરિ નારાયણ પાસેથી ગાયન શીખ્યો. હરિ નારાયણાત્

સંગીત મશિક્ષત

મેં કેરીઓ ચાખી. આમ્રસ્ય ફલા ન્યસ્વાદે
જામુંદો અયોધ્યા ગયા. દૂતા અયોધ્યા મગચ્છન્
તું જીવું બોલ્યો. અસત્ય મમાવયા:

કૃષ્ણ મિત્રની આબાદીથી ખુશ થયો. કૃષ્ણો મિત્રસ્વામ્યુ
દયેઽમોદત

તમે ત્યારે કૌશાભીમાં રહ્યા. તદા કૌશાભ્યા મવસત
તું રામના પરાક્રમેથી આશ્ચર્ય પામ્યો. રામર પરાક્રમે
ર્વસ્મય:

તું શત્રુ જોડે લડ્યો. અરિણા યુધ્ધયા:
હુએ રામના હુકમથી મરાયો. શઠો નૃપસ્યાજ્ઞયા તાડયત
તમે સોના મહારો ગણી નિષ્કાન ગણયત
રામ વડે રૂપી પાસેથી આશીર્વાદ ઇચ્છવામાં આવ્યો.

રામેણ ઋષે રાશાર્વાદોડપૈક્યત (અતુષ્યત)
દેવોના પ્રસાદથી તમે તમારા શત્રુઓને છુટ્યા. દેવતાનાં
રૂપયા રીન જયત

અમે દારૂને ઠેકાણે પાણી પીધું મદિરાયા:સ્થાને જલમપિશામ
તમે તેથી તમારે ઘેર પુસ્તકો લેધ ગયા. અતો ગૃહં પુસ્ત-
કાન્ય હરત

ગર્ધ કાલે સૂર્ય અગકાઠથી ઉજળો પ્રકાસ્યો. સૂર્યોદય
હજ્જવલં પ્રાકાશત

રાત્રિએ ચોર વડે ઘરમાં પ્રવેશ થયો. ચોરેણ નિશાયો
ગૃહં પ્રાવિશ્યત

અમે સેનાપતિને અને તેના લશ્કરને જોયા. સેનાપતિ સેનાં
ચૈક્ષામહિ

તેઓ રણસંઘામમાંથી સજ્જને લઈ ગયા. નૃપં સમ-
રાઙ્ગણા દહરન્

તેઓએ શત્રુઓ તરફ આજુ ફેંક્યાં અરિષુ બાળાન મુખચન્
(૬) કુલોની માળા ગુંથવાનો આરંભ કરતો હોવો.
પુષ્પાણાં માલાનાં પ્રથન મારમે

પાઠ ૧૮ મેા.

પાણ્ડવા રાજ્ય મચિન્દન્ત પાણ્ડવો એ રાજ્ય મેળવું.
આચાર્યાન્ શિષ્યા અશ્વવાદયન્ત સિષ્યો ગુરુઓને નમ્યા.
સચિવા ભૂપમભાષન્ત પ્રધાનો રાજ સાથે બોલ્યા.
નાર્યાઃકવર્યાઃપુષ્પે અસ્ત્રં સેતામ્ સ્ત્રીના અબોહામાંથી બે
કુલ પડ્યાં.

જનેન વ્યહસ્યધ્વમ્ લોકોથી તમે હસાયા.
રથ્યાયાં જનાનાં સમૂહ મૈક્ષામહિ અમે શેરીમાં માણસોનું
ટોળું બેયું.

રામસ્ય કુઃસ્વાન્ય ધ્વંસન્ત રામનાં કુઃખો નાશ પામ્યાં.
મિત્રાણાં ત્યાગેના લજ્જેથામ મિત્રના ત્યાગથી તમે બેલજવાયા.
વૃક્ષેશ્વયઃશુકા ઉદ્ઘડયન્તે વૃક્ષો પરથી પોપટો ઉડ્યા.
મૃગાવહન્યેતાં વ્યાધૈઃ શિકારીઓથી બે હરણ હણાયા.
જનાનાં સુખાયાયતામહિ અમે માણસોના સુખને મારે
યત્ન કીધો.

દ્વઃસહાસુરા અસ્પર્ધન્ત દેવતાઓની સાથે રાક્ષસોએ હ-
રિક્ષા કીધી.

રમણૈઃસહજ્યોત્સ્નાયા મરમન્ત નાર્યાઃ ધણીઓ સાથે ચાંદ-
નીમાં સ્ત્રીઓ રમતી હતી.

ઉજ્જયિન્યાઃકદાન્યવર્તધ્વમિતિ જનૈ રપૃચ્છયામહિ તમે ઉજ્જયિથી
ક્યારે પાછા ફર્યા આંમ લોકથી અમે પ્રછાયા,
વાતેન વૃક્ષા અકમ્પન્ત પવનથી વૃક્ષો હાલ્યા.

અરિણાં પરાજયે નામોદન્ત સેનાપતયઃસરદારે શત્રુના પ-
રાજ્યથી ખુશ થયા.

ગૃહં પ્રાવિશશ્ચોરાઃપરંન્ના લભત્ત ધનમ ચોરે ધરમાં પેઠા પ-
તેમને ધન મળ્યું નહિ.

કન્યા અવદન્ત જનકઃ ઓકરીઓ બાપને પગે લાગી.
આચાર્યાદસ્થાપ્ય શિક્ષામહિ અમે ગુરુ કનેથી શસ્ત્રો શિખ્યા.
વીર્યેણ વિદ્યાયાશ્ચ બલેન પ્રાકાશન્ત તેઓ તેજથી અને વિ-
દ્યાના બળથી સોભતા હતા.

વીજસ્યા રોપણ માદમન્ત કૃશીવલાઃ ખેડુતેઓ બીને રો-
પવાનું શરૂ કર્યું.

નારાયણસ્ય વુષ્કતા નિતારોચન્ત જનકાય નારાયણના દુષ્ટ
કૃત્યો તેના પિતાને પસંદ પડ્યા નહિ.

ઉદયમા સ્ફુર્ધ્યતાન્ય ઘર્ષન્ત ઉદયમથી હરીના પૈસા વધ્યા.
નાનિષ્ઠ માશઙ્કામહિ અમે ખોટું ધાર્યું નહોતું.

ધનસ્ય રાશયો ગ્રાહ્યેજ્યોડીયન્ત ધનના ઢગલા ગ્રાહીઓને
અપાયા.

વાંદશ રાક્ષસો સાથે લડ્યા. કપયોરાક્ષસૈઃસહાયુધ્યન્ત
અમે બે કાશીમાં પડિતો સાથે બોલ્યા. કાશ્યાં પવિત્રતાન
માળાવહિ

તેઓએ સ્વસ્થતાએ મહેણાં સંધ્યાં. સ્વાસ્થ્યેનો પાલકમમ
સહન્ત

બે તારા પૂર્વમાં પ્રકાશ્યા. તારકે પ્રાક્યાં પ્રાકાશેતામ
તમે માણસો વડે વખાણ્યા. મનુષ્યે રણસ્યધ્વમ
તમે બે રાત્ર વડે ફસાવ્યા રામેણા દ્રિશ્યેતામ

અમે જમવા સારૂ રૂપિઓને નોતર્યા. ઋષીન્દ્ર મોજનાયન્વ
મન્ત્રચામહિ

અયોધ્યાથી જસુદો ક્યારે પાછા આવ્યા. અયોધ્યાયા
દૂતાઃકદાન્ય વર્તન્ત

અમે હરિ પાસેથી મહેરબાની ન તકાસી. હરેઃકૃપાંના
પૈક્ષામહિ

અમે નિશાળમાં ચોપડીઓ મેળવી. પાઠશાલામાં પુસ્તકાન્ય
લભામહિ

બે પરીક્ષકો નૃત્યમાં બે કન્યાઓની પરીક્ષા લેતા હતા.

પ્રાશ્નિકૌકન્યે નૃત્યેપર્યેક્ષેતામ

અમે બે માનાદર્શનથી આનંદ પામ્યા. જનન્યાદર્શનેડમોદાવહિ
તમે કામ શરૂ ન કરતા હતા. કાર્યનારમેયમ

અમે બે રૂપિને નમ્યા. ઋષિ મવન્દાવહિ

તેઓ બે રાજા પાસેથી અવજ્ઞાની શકા રાખતા હતા.

નૃપાદય ધીરણામા શક્ટેતામ

અમે ગાંધર્વોની વંશમાં જનમ્યા. ગન્ધર્વાણાં કુલેડજાયામહિ
પક્ષિઓએ પોતાના નાયકના ઉપદેશનો તિરસ્કાર કર્યો.

અને જાળમાં પકડાયા. વિહંગનાયકસ્યોદશમ વાધી-
રયન્ત જાલેડપતંઘ્ર

બ્રાહ્મણોના અપરાધો રાજાવડે ક્ષમા કરાયા. બ્રાહ્મણાના
મવતયા નૃપેના કમ્પન્ત

તમે બે વાદના દર્શનને લીધે લયથી કંપતા હતા. બ્રા-

મસ્વ દર્શને મવાદ કમ્પેયામ

તમે હાથીને પકડવાનો યત્ન કર્યો. ગમસ્વમહનાશાયતમ્

યે છોકરા તેઓની મા વિના આનંદન પામતા હવા.
 બાલૌ જનનીં વિનાના રમેતામ
 રામના શુભો કવિઓ વડે વખાણ્યા. રામસ્ય ગુણાઃ ક-
 વિભિ રશંસ્યન્ત
 દિયોગ વડે તેઓ ધણું દ્રવ્ય મેળવતા હતા. ઉદ્યમેન પ્રમૂતં
 ધનમલભન્તા
 તેઓ યે અરણ્યમાં પોતાની યે કન્યાને શોધના હવા.
 કન્યાંવનેડમૃગયેતામ
 યે કેરીઓ યે મુસાફરો વડે વખાણ્યા. પાન્યાજ્યામાન્નેભસ્વાયેતામ

ભાગ ૭ મો.

પાઠ ૧૯ મો.

શમ્ભુ જયતિ શંકર જય પામે છે.
 વાહુ સ્ફુરતઃ યે હાથ ફરકે છે.
 વાયુના સ્પર્શઃકમ્પન્તે પવનથી વૃક્ષો હાલે છે.
 અમરામધુ પિબન્તિ ભ્રમઃ મધ પીએ છે.
 નરો વસુનિ વાચ્છન્તિ માણસો પૈસાને ચઢાય છે.
 હન્દ્રઃશત્રુન જયત્ ઇંદ્રે શત્રુઓને હાથે.
 મોક્ષેડરાવિષ્ણુ શિખરિ પોષે. શમ્ભુ ઉપર મે આજ ફેરે છે.
 વાતકો જલસ્ય ચિન્દુમપિ જલમતે સાતકને પાણીકું શીપું
 પ્રજા આપું તમી.

વિષ્ણવે પૂજા રોચતે વિશ્વજીને પુજા ગમે છે.

પ્રભૂભિ ભૂત્યા આદિસ્યન્ત શેઠાથી નોકરો કરમાવાયા.

વિશ્વસ્ય કર્તારંનમામિ હું જગતના કરનારને નમુ છું

ગુરુશ્યઃશિષ્યસ્યાવિનયં કથયામિ હું ગુરુઓને શિષ્યનું

ઉદ્ધતપણું કહું છું.

સીતા લક્ષ્મણં દેવરમન્વગચ્છત સીતા લક્ષ્મણ દીયરની

પછાડી ગઇ.

કાન્યાયા મર્તારંજામાતરં વદન્તિ છોકરીના વરને જમાઇકહી છે.

મર્ત્રે સંદેશઃપ્રહીયતે પતિને માટે સંદેશો મોકલાય છે.

નાર્યાઃકપોલયો નયનાશ્યા મશ્રાણિ ગલન્તિ સ્ત્રીના બને

ગાલપર બે આંખમાંથી આંસુ ખરે છે.

ત્વષ્ટા મરાવતી નીરમીયત વિદ્યકર્માથી અમરાવતી રચાઇ.

પિતરો વન્ધન્તે પુત્રઃ પિતાઓ પુત્રોથી વંદાય છે.

રામો જનકસ્ય જામાતા રામ જનકનો જમાઇ થાય.

પાણ્ડવા દ્રેષ્ટુન્ યુદ્ધેઽજયન્ પાંડવોએ દ્રેષિઓને લડાઇમાં

છતા.

મર્તાર મનુસરતિ કિઙ્કરઃ આકર શેઠને અનુસરે છે.

મનુના ધર્મઃપ્રાણીયત મનુથી ધર્મ લખાયો (ધર્મના નિયમો)

ધાત્રા પ્રજા સ્વજ્યન્તે બ્રહ્માથી લોકો સરખાય છે.

તટાગસ્ય જલં માર્ગે ગન્તુમિરણીયત તળાવનું પાણી રસ્તે

જનાદાઓથી પીવાયું

યાચકા દાતારં ના લભન્ત યાચકોએ દાતાને ન મેળવ્યો.

રામ છોડસઓને લાડ આપે છે. રામઃશિશુકયો મોડકું

ચઢ્છતિ

આકાશ કુળથી ભરાય છે. આકાશ:રેણુના મિયતે (પાંસુના)
પરશુરામે ફરસીવડે શત્રુઓને માર્યા પરશુરામ:શત્રૂન પર-
શુના પ્રાહરત્

પાણીનાં ટીપાં વાહળામાંથી પડે છે. મેઘેજયો જલસ્ય
ચિન્દ્રવ:પતન્તિ

રાજાએ શહેરના રક્ષણ કરનારને બોલાવ્યો. નૃપો નગરસ્ય
રક્ષિત્વ નાહ્યત્

આળક બાપને તાબે રહે છે. બાઝુ: પિતર મનુરુદ્ધયતે
અવન્તીના બહીએ પ્રધાનેને કહ્યું. અવન્ત્યા:પ્રમુ:સચિવાન
માયત

હરિ જીમ વડે તાળવાને અડક્યો. હરિર્જિહ્વા તાલ્વસ્પૃશત્
શ્રીઓ સ્વામી સાથે વાડીએ ગઈ. નાર્યો મર્તુભિ: સહોદ્યાન
મગચ્છન્

રૂપિઓ મત્રોના બેનારા હતા. ઋષયો મન્ત્રાણાં દ્રષ્ટા રમાસન્
લોકો વિષ્ણુને પુજે છે. જના વિષ્ણું પૂજયતિ
રતુ પર્ણે સારથીઓને કહ્યું. ઋતુપર્ણ:સવ્યેષ્ટુ નવદત્

રામ પોતાના ભાઈ લક્ષ્મણ સાથે વનમાં ગયો. રામોન્નાત્રા
લક્ષ્મણેન સહવન મગચ્છત્

બાણોથી રાવણનાં માથાં રામ વડે કપાયાં. રાવણસ:
શીયાણિ રામેણેષુ મિરચ્છિચન્ત

વારવાર વપ્ત્રના બચને લીધે માણસો વડે કામ શરૂ કરાવે
નથી. મનુષ્યે રમે કશો વિજ્ઞાનાં મયેન કાર્યના રજ્યતે
પોતાના હાથે વડે ભીમ શત્રુ સાથે લડ્યો. ભીમ:શત્રુણ્
સહ ગાહુષ્યામ યુધ્યત

દેવોઃ અનર્થ કરનારને શિક્ષા કરે છે. દેવાઃ પાપસ્ય કર્તૃર
 વણ્ડયન્તિ

ખોટા રસ્તે જનારા માણસો વડે નીંદાય છે. વિમાર્ગેણ
 ગન્તારોજનૈ નિધન્તે

દેશનું નાશથી રક્ષણ કરનાર સદ્ગુણ છે. જનપદસ્ય ન શત્રુ
 રક્ષિતા સદ્ગુણોઽસ્તિ

દુર્જનની છામની ટોચ ઉપર મધ હોય છે. તેના દૃઢ્યમાં
 ઝેર હોય છે. દુર્જનસ્ય જિહ્વાયા અગ્રે મધુતિષ્ઠતિ હૃદયેનુ
 વિષમ તિષ્ઠતિ

ઝાડો છાયા વડે મુસાફરોને આનંદ પમાડે છે. તર્વસ્ત્રાય
 યાપાન્થાનાલ્હાદયન્તિ

વિદ્યામિત્રની શાથે રામનું વનમાં જવું પિતા વડે કબુલ
 રખાયું. વિશ્વામિત્રેણ સહ રામસ્ય વન ગમનં પિત્રાન્વમન્યત
 પવન કાળાં વાદળાંને વિખેરે છે. વાયુઃ સ્યામાન્ મેઘાન્
 નિરસ્યાતિ

હુધિતોને અન્નદાન કરનારને લોકો વખાણે છે. જનાઃ પ્રુચિતે
 ક્ષોઽન્નસ્ય દાતૃન્ શસન્તિ

સીતાનો ભર્તા અને દિયર સીતાને શોધતા હવા. સીતાયા
 ભર્તા દેવાચ સીતામન્વૈચ્ચતામ

પાઠ ૨૦ મો.

તરોઃ પુષ્પાણ્યપતન્ ઝાડ પરથી પુષ્પો પડ્યાં.

શક્રમોઃ કૃપયા કરશનં મન્વતિ શિવની કૃપાથી કષ્ટાણ પાડે.

ગુરુજા માદેશાનનુ રુધ્યામહે આપણે ગુરુઓના હુકમોને
પાળીએ છીએ.

સાધવોમૃત્યોર્ભયંનગણયન્તિ સાધુઓ મૃત્યુનો ભયગણતાનથી.
પિતરિ રામસ્ય પરમ આદરઃ પિતા પ્રત્યે રામને ઘણું માન છે.
ત્રિશ્વસ્ય સ્મૃષ્ટુરિચ્છાડલઘનીયા વિદ્યના કર્તાની ઇચ્છા
ન ઉદ્ધેધન કરાય એવી છે.

દ્વેષ્ટૃણા મુત્સાહં ન સહતે તે દ્વેષિઓના મુખને સહન
કરતો નથી.

इन्द्रो कलङ्को दृश्यते ચંદ્રમાં કલંક દેખાય છે.

રામોબન્ધુષુ સ્નેહેન વર્તતે રામ સગાં વહાલામાં સ્નેહથી રહે છે.

मधुनि माधुर्यं मस्ति મધમાં મીઠાસ છે.

नृषु द्विजःश्रेष्ठः માણસોમાં બ્રાહ્મણ શ્રેષ્ઠ છે.

दातृभ्यो धनं लभन्ते તેઓ દાતારો કનેથી પસો મેળવે છે.

कुरुभ्यो दूत आगच्छत કુરુ દેશથી દુત આવ્યો.

पितृव्यःपितु भ्राता કાકા આપના ભાઈ થાય.

वस्तुन्य वस्त्रारापोऽज्ञानम् વસ્તુમાં વસ્તુ નથી એવો આ-
રોપ અજ્ઞાન છે.

बाहोर्बलेन पृथ्वी मजयत् તેણે બાહ્ય બળથી પૃથ્વી હતી.

भीमस्यभ्रात रैजुने कर्णःबाणान मुञ्चत् ભીમના ભાઈ

અર્જુનપર કર્ણે બાણો મુક્યાં.

तूळस्य राशावम्रे रिवमृदुनिमृगस्य शरीरे निशितस्य बाण-

स्यपातः नाणुक હતુના શરીર પર તીક્ષ્ણ બાણનું પડતું

રૂના ઢગલામાં દેવતાના જેવું છે.

तनुषु विभवेषु जातिभिस्त्यज्यतेवृद्धाઃ થોડી સંપત્તિમાં મા-

હુસો સગાંવહાલાંથી તળય છે.
પશુપ્તવિ કૃતજ્ઞતા દ્વયતે પશુઓમાં પણ નિમકહલાલ-
પણું જણાય છે.

શ્રોતૃણાં નિર્વંધાત્કથા મારમત તેણે શ્રાતાઓના આગ્રહથી
કથા આરંભી.

અપ્રિયસ્યાપિપથ્યસ્ય વક્તૃણિ મિત્રેડલં ક્રોધેન કડવું પણ
હિતના કહેનાર મિત્ર પ્રત્યે ક્રોધથી દુર રહેવું.
નપ્તુર્લાભેડતીચોત્કણઠા ભારતવર્ષી યાણામ હોંદુઓની પોત્રને
મેળવવામાં ઘણી આતુરતા હોય છે.
પરમંકારુણ્યં સાધૂનાં મૃતેષુ સત્પુરુષોની શ્રવમાત્ર પર ઘણી
દયા હોય છે.

કન્યાં જામાતુ ગૃહંનયતિ છોકરીને જમાઇના ઘેર લઇ જાય છે.
રામ રઘુઓમાં મુખ્ય હોતા. રામો રઘુણાં મુખ્યઃ
મેં રચનાર પાસેથી ચોપડી મેળવી. કર્તુઃપુસ્તકમલમે
લક્ષ્મી વિખ્જીની પત્નિ હતી. લક્ષ્મી વિષ્ણોઃપત્ની
તે સાંભળનારાઓ પાસે માફ માગે છે. શ્રોતૃન્ ક્ષમા યાચતે
જનકે પોતાના પોત્રોનો રથ જોયો. જનકો નપ્તુણાં રથમેક્ષત
નારાયણે હરિના જમાઇઓના ઘોડા જોયા. નારાયણો હરે
જામાતૃણા મમ્બાત્ત પશ્યત્

આર્યો કુર દેશમાં રહેતા. આર્યાઃકુરુષ્વ વસન્
હરિના પોત્રોનો આકર ગમ ગયો. હરેર્નપ્તુઃકિંકરો પ્રામ
મગચ્છત્

પોપટ ઝાડ ઉપર બેઠો. શુકસ્તરા વૃષાવિશત્
કણે હાતારોમાં પ્રથમ હોતો. કર્ણો દાતૃષુ પ્રથમઃ

સિંહ પશુઓને પ્રભુ છે. સિંહ:પશુનાં પ્રભુ:

હરિ રમાના ધણીનો ભાઈબંધ છે. હરી રમાયા મર્તુમિત્રમ
ચંદ્રતું બિંબ વધેછે અને ઓહું થાય છે. દુન્દો મિત્ર વર્ધતે
ક્ષીયતેચ

પોતાના ભાઈ રામની આજ્ઞાથી લક્ષ્મણ સીતાને વ-
નમાં તજતા હવા. ધ્રાતુ રામસ્યાદેશેન લક્ષ્મણ: સીતાં
વનેડસ્યજત

આજ્ઞાથી વિશ્વ ઉત્પન્ન થયું. ધ્રાતુ વિશ્વમજાયત

તેણી પોતાના ધણીની વાર્તા મેળવતી હવી. મર્તુર્વાર્તામલમત
તે પોતાના હાથના બળ વડે શત્રુ છતતો હવો. બાહો
બલેન શત્રુન જયત બાહો:)

બેરાવર પવનથી પણ પર્વતોને ભય નથી. પર્વતાનાં પ્ર-
ભાદ્વાયોરપિ મયંન

હાથા માણસો ખાળકો પાસેથી પણ જ્ઞાન મેળવે છે પ્રજ્ઞા
બાલેજ્યોડપિ જ્ઞાનં લભન્તે

હું શંભુ મારા પાપ ક્ષમા કર. શમ્મો પાપાનિ ક્ષામ્ય

રૂપિઓમાં ઇશ્વર વિષે પ્રીતિ દેખાય છે. ઋષીર્ષ્વીશ્વરે પરમ-
સ્નેહો દદ્યતે

પક્ષીઓ ઝાઝની શાખાઓ ઉપર બેસે છે. વિહગાસ્તરુણાં
શાખાસૂપવિશન્તિ

ચાકરો શેઠના હુકમનુ ઉક્તિધન કરતા નથી. મૃત્યા:પ્રભૂણા
માજ્ઞાન લક્ષ્યન્તે

માને ઘેર જવાને માટે ધણી પાસેથી તેણી પરવાનગી મે-

જાવતી હતી. મર્તુર્જનન્યા મૃદં ગમનાયાનુજ્ઞા મલમત
વિષ્ણુના ભક્તો વડે વૈકુંઠમાં રહેઠાણ મેળવાય છે. ત્રિષ્ણો
મંત્રે વૈકુંઠે વાસો લખ્યતે

પાઠ ૨૧ મો.

સુજનસ્ય કીર્તિ લોકે પ્રસરતિ સર્જનનો કીર્તિ લોકમાં
પ્રસરે છે
સંકટે ધીરો ધૃતિ નમુઞ્ચતિ સંકટમાં ધીર પુરૂષ હીમતને
છાડતો નથી.

રામઃપ્રીત્યાપુત્ર માશ્નિષ્યતિ રામ પ્રેમથી દીકરાને ભેટ છે.
મુક્તયે દેવં મજાતિ તે મોક્ષને માટે દેવને ભજે છે.
યક્ષાણાં વસત્યા આગચ્છત્ તે યક્ષાની વસ્તીમાંથી આવ્યો.
દુઃખં દુષ્કૃતે રૂપયતે દુઃખ દુષ્કર્મથી ઉપજે છે.
મદનો રતે વલ્લભઃ મદન રતિનો પતિ થાય.

સૃષ્ટ્યાઃપાલક इश्वरः સૃષ્ટીનું પાલણ કરનાર ઇશ્વર છે.
બુદ્ધેઃપ્રકર્ષે કીર્તયે ભવતિ બુદ્ધિનો વધારો કીર્તિને માટે છે.
ભૂમૌ નિષીદતિ તે જમીનપર બેસે છે.

જામાતુર્ઋષ્યશૃંગસ્યાશ્રમંરામસ્ય માતરોડગચ્છન્ રામની મા.
તાએ તેમના જમાધ ઋષ્યશૃંગને આશ્રમે ગઈ.

યાતૃનનાન્દરં ચાપૃચ્છત સીતા પશ્ચાદ ગચ્છત પિતુર્ગૃહમ
સીતાએ દેરાણીએ (જેઠાણીઓની) તથા નણંદની રજા
લીધી અને પછી આપને ઘર ગઈ.

રહોઃપિતાવસિષ્ઠસ્યધેનુમરક્ષત રઘુનાઆપેવસિષ્ઠનીગાયરક્ષી.
નારાયણસ્ય કૃતયો હરેઃપ્રીત્યૈ ન ભવતિ નારાયણના કામે
હરીની પ્રીતિ માટે નથી.

શ્રુત્યાં શૂદ્રો નાધિ ક્રિયતે વેદમાં શુદ્ર લાયક ગણાતો નથી.
મુર્ખાણં સ્તુતી નિન્દાવાન ગણયન્તિ બુધાઃ ડાહ્યા પુરૂષો
મુર્ખાની સ્તુતી અથવા નિન્દાને ગણતા નથી.

પ્રકૃતિમિ નૃપઃસેવ્યતે પ્રધાનોથી રાજા સેવાય છે.
ગોપો ધેનૂ રક્ષતિ ગોવાળીયો બે ગાયોને રક્ષે છે.
વધ્વોનયાજલમા યન્તિ જીવાનસ્ત્રીઓનદીમાંથી પાણી આણે છે.
શ્વશ્રૂર્જામાતરિ સ્નિહ્યતિ સાસુ જમાઇપર સ્નેહ રાખે છે.
ચન્દ્રસ્ય કાન્તિ પશ્યતિ તે ચંદ્રના ચળકાટને જુએ છે.
સૃકૃતીનાં ફલ મનુભવતિ તે સતકર્મોનું ફળ ભેગવે છે.
લોભેન બુદ્ધિ શ્ચલતિ લોભથી બુદ્ધિ ચળે છે.
હરિઃપ્રકૃત્યા સાધુર્વર્તતે હરી સ્વભાવે સારો છે.
રામઃપિત્રે માત્રેચપિણ્ડા નયચ્છત્ રામે પિતાને અને માતાને
પિણ્ડ આપ્યા.

સ્મૃત્યાં ધર્મઃકથ્યતે સ્મૃતિમાં ધર્મ કહેા છે.
સીતા નશુંદના વર ઋષ્યશૃંગને નહીં. સીતા નનાન્દુ મર્તા
મૃષ્યશૃંગ મનમત્

વિદ્યાભિન્ન જાતે ક્ષત્રિય હતો. વિશ્વામત્રોજાત્યાક્ષત્રિયભાસતિ
પણી તે બ્રાહ્મણ થયો. પશ્ચાદ્ બ્રાહ્મણોઽમવત્
શંખક બંધે બેઠત છે. શમ્બુકો વૃત્યા કૃષીવલઃ
સીતા સામુને હમેશ ખુશી કરતી હતી. સીતા સદાશ્વશ્રુમ
પ્રીણયત્

રાજાનો પ્રધાન રાજનીતિમાં હોંશિયાર છે. નૃપસ્યા
માલ્યો નીતૌ મિપુણઃ

સ્મૃતિઓમાં મનુની સ્મૃતિ શ્રેષ્ઠ છે. સ્મૃતિષુ મનોઃશ્રેષ્ઠા
મહારાષ્ટ્ર દેશમાં જીવાન સ્ત્રીઓનો વિનય વખાણવા લાયક છે.

મહારાષ્ટ્રે વધૂનાં વિનયઃ પ્રશસ્યઃ

રામે (પોતાની) બહેન શાન્તાને જોઈ અને (તે) માને
નમ્યે. રામ સ્વસારં શાન્તા મૈશ્વત માતર મનમચ્ચ

રામે તે માણસને તેની જાત પુછી. રામો જનં જાતિમ પૃચ્છત્

માણસો આખાદી ચાહે છે. જના ભૂતિં વાચ્છન્તિ

છંત્રે ને અહિં છંત્રાંડથી આવે છે અહ્ગલા અહ્ગલ ભૂમેરિહા
ગચ્છન્તિ

વેરૂળના પડોશમાં ગુફાઓમાં દેવોની ઘણી પ્રતિમાઓ છે.

વેરૂલસ્ય સંનિધૌ વિવરેષુ દેવાનાં વહવો મૂર્તયઃ સન્તિ

હરિયે ધ્યાનમાં રાત ગાળી હરી રાત્રી ધ્યાનેડતયત્

કૃષ્ણને ઘણી દિકરીઓ છે. કૃષ્ણસ્ય વહ્નોદુહિતર આસન્

પરાક્રમ કીર્તિ મેળવરા સાર છે. શૌર્ય કીર્તયે

માણસનો સ્વભાવ તેના કૃત્યો ઉપરથી જણાય છે. મનુષ્યસ્ય

પ્રકૃતિઃ કૃતિષ્વો જ્ઞાયતે

નારાયણનો નાશ (તેના) દુષ્કૃતિઓનું પરિણામ છે. નારા-

યણસ્ય નાશો દુષ્કૃતીનાં ફલમ્

ધૈર્ય માણસોનું શ્રેષ્ઠ ભુવણ છે. ધૃતિ નરસ્ય પરમં ભૂવણમ્

પરમેશ્વર વિષે ઘણી પ્રીતિ એ ભક્તિ કહેવાય છે. દૃશ્વરે

પરમઃ સ્નેહો ભક્તિરભિધીયતે

માણસની બુદ્ધિનો વિકાસ એ શિક્ષણનું પરિણામ છે.

મનુષ્યસ્ય વુધેર્વિકાસ ઉપદેશસ્ય પરિણામઃ
 કાંતિમાં સીતાનું મોંહ ચંદ્ર જેવું છે. કાન્ત્યામ સીતાયા
 મુક્ત ચન્દ્રરિવ, (ચન્દ્રેણ સમં) વા
 હાથીની ગતીમંદ હોય છે. ગજસ્ય ગતિ મેન્દા
 આપ કન્યાઓને પુષ્કળ ધન આપતો હોયો. પિતા દુહિતૃભ્યઃ
 પ્રભૂતં ધન મયચ્છત્
 બહેનની ભેટ એ પ્રીતિનું ચીન્હ હતું. સ્વસુરુપહારઃપ્રીતે
 શ્રિન્હમાસાત્

ભાગ ૮ મો.

પાઠ ૨૨ મો.

સત્ત્વં જયતુ સત્યનો જય થાઓ.
 વત્સ પિતરં પ્રણમ છોકરા તારા આપને નમ.
 અયોધ્યાં દૂતા ગચ્છન્તુ બામુસો અયોધ્યા જાવ.
 પુત્રાવશ્વમારોહતામ્ બે દીકરાઓ ઘોડે ચઢે.
 રે રે મા વિનયં ત્યજત અરેરે વિનયને તજો નહિ.
 સહ્યૌ પુષ્પાણ્યાનયતમ્ બે સખીઓ, ફુલો લાવો.
 વયસ્યોપવનં પ્રવિશાવ હે મિત્ર આપણે બંને બાગમાં
 પેસીએ.
 જલં ત્યજ ઘૃતં પિથ પાણીને ત્યજ ધી પી.

કથં વ્યાઘ્રાણાં સંનિઘૌ નિવસાનિ હું કેવી રીતે વાઘોની
સમીપમાં રહું.

લોકો દુર્ગાણિ તરતુ મદ્રાણિ પશ્યતુ લોક દુઃખને તરે ક-
લ્યાણને જીએ.

નરાણાં વ્યાધયો નસ્યન્તુ માણસોના વ્યાધિઓ નાશ પામે.
મયુરૌ પ્રાસાદસ્ય શિશ્વરે નૃત્યતામ્ જે મોર મહેલની ટોચ-
પર નાચે.

બાલકા અનૃતં મા વદત બાળકો જીહું બોલો નહિ.

આસનયો નિષીદતમ્ તમે જે આસનપર બેસો.

ડિમ્મ જનની માહ્ય છોકરા માને બોલાવ.

ભૂપતયઃ સર્વદા પ્રજા ધર્મેણ રક્ષન્તુ રાજ્યો હમેશાં પ્રજાને
ધર્મ પ્રમાણે રક્ષો. (પાલણ કરો)

જનઃ સદાનન્દમનુભવતુ માણસ હમેશાં આનંદ પામે.

શત્રોઃ પ્રતિક્રિયા મુપદિશત્ શત્રુનુ વેર લેવાનો ઉપાય શિખવો.

પતરા પ્રસીદતમ્ માતા પિતા પ્રસન્ન થાઓ.

સત્યાન્મા પ્રમાદ્યામ આપણે સત્યથી ભુલ કરો નહિ.

સુવર્ણકારઃ સુવર્ણ તોલયન્તુ સોની સોનું તોળે.

પિત્રો ગુરોશ્ચ વચન મનુતિષ્ઠ માઆપનું અને ગુરુનુ વચન પાળ.

પૂજ્યા ન્પૂજય પુજ્ય પુરૂષોનું સન્માન કર.

વિશ્રામ્યન્તુ પાન્થાસ્તરોદ્દયાયામ મુસાફરો વૃક્ષની છા-
યાનો આશ્રય કરો.

ક્ષાલયતાં હસ્તૌ બાલૌ જે બાળકો (જે) હાથ ધુએ.

(તમારા) ભાઇનું નામ કહો. બ્રાતુ રમિયાનં કથયત

હિ બાળકો તમે નિશાળ જાઓને પાઠ શિખો. બાલાઃ પાઠ-

શાલાં ગચ્છત પાઠં પઠતચ^૧

ધર્મર રાખનું રક્ષણ કરે. દેવો નૃપં રક્ષતુ

આપણે ડાહ્યા માણસોની શિખામણોને અનુસરિયે પ્રજા-
નામુપદશા નનુસરામ

દેવો પ્રસન્ન થાઓ. દેવાસ્તુષ્યન્તુ

અરે હરિ અને માધવ તમે બડબડો મા. હરે માધવ ચમા
જલપતમ્

રામની કૃતેહ વિષે શક તમે. રામસ્ય વિજયે શક્તિં ત્યજત
આ પ્રમાણે માણસોના શત્રુઓ કૃતા થાઓ. એવ જનાનાં
શત્રવો નસ્યન્તુ

ગરીબોને ધન આપો. દરિદ્રેષ્યો દ્રવ્યં યચ્છ (યચ્છત)

હે આંડાલ બ્રાહ્મણને અડકમા. ચાણ્ડાલ બ્રાહ્મણં મા સ્પૃશ
અમે સોમરસ પીએ સોમં પિશામ

(તે) (પોતાના) કુળનાં સારાં કામો સંભારે. વંશસ્ય
સુકૃતીઃ સ્મરતુ

અમે માણસોના વખાણોને લાયક થઈએ. નૃણાં સ્તુતીરર્હામ
(આપણા) મિત્રોના અપરાધો (આપણે) ક્ષમા કરીએ.

મિત્રાણા મપરાધાન્ ક્ષામ્યામ

હે બાળક તું પિતાને ગાઠ આલિંગન કર. કુમાર પિતરં
દઢં શ્લિષ્ય

હે બાળકો મુંગા પ્રાણીઓને દુઃખ દેતા નહિ. બાલકા
મુગાન્ જીવાન્ માપીડિયધ્વમ્

૧ જે પદો બોડવાં હોય કે છૂટાં પાડવાં હોય તે સર્વને છેડે
એકજ વાર કે પ્રથક્ પ્રથક્ ચ કે વા મૂકાય છે.

હરિનું મ । ક્રોધથી ગમરાય નહિ. હરેશ્ચિતં ક્રોધેન માક્ષ્યતુ
 પાપમાં (આપણે) આજોડિએ નહિ. પાપે માલુશ્યામ
 ગોવાળને ગાયો ઘેર લઈ જવા દો. ગોપો ધનૂર્ગૃહં નયતુ
 સોના વિષેના લોકનો લોભ ચોંટા થાઓ. જનાનાં સુવ-
 ર્ણસ્ય તૃણાલ્પી ભવતુ

(એ) આળકો માને ખુશી કરો. પુત્રો માતરં પ્રીણયતામ
 ભિખારીએને ચોખા વિણવા દો. ભિક્ષુકા સ્તણ્ડુલ મુચ્છન્તુ
 મૂર્ખાઓ ખડખડો મૂર્ખા જલ્પન્તુ

પાઃ ૨૩ મો.

શત્રુભિઃસહ^૧ યુધ્ધસ્વ શત્રુઓની સાથે લડ.
 ચિત્તં સ્વાસ્થ્યં લભતામ ચિત્ત શાંતી પામો.
 શિષ્યા ગુરુન્ વન્દધ્વમ હે શિષ્યો ગુરુઓને નમો.
 પ્રજાયા હિતાય પાર્થિવાઃપ્રવર્તન્તામ પ્રજાઓના હિતને માટે
 રાજાઓ મંડો. (પ્રવૃત્ત થાઓ)

કન્યે ગીતં શિક્ષેતામ યે છોડીઓ ગીત શીખે.
 મર્તારં સેવેયામ તમે યે સ્વામીને સેવો.
 કથં દુઃસ્વં સહૈ કેવો રીતે દુઃખ સહન કરું.
 કીર્તયે યતામહૈ આપણે કીર્તિને માટે યતન કરો.
 ભૂપતે વિજયસ્વ રાજા જય પામ.

શ્નાતુ ગુણાન્ માશ્લાઘધ્વમ ભાઈના ગુણોને વખાણો નહિ.

૧ જે નામને સહ અવ્યય બોડવામાં આવે છે તે નામ તૃતીયા-
 વિભક્તિમાં મૂકાય છે.

નરાધાન્યસ્ય સમૃદ્ધ્યા મોદન્તામ્ માણસો અનાજની વૃ-
દ્ધિથી રાખે થાઓ.

આચારં પ્રતિપદ્યેતામ્ તમે(એ) સદા ચાર તરફ પગલાં ભરો.
જનાનાં ધર્મેડમિલાષો વર્ધતામ્ માણસોની ધર્મમાં ઇચ્છા વધો.
શૃગાલૌ મ્રિયેતામ્ એ શીઆળ મરણ પામે.

વાર્તાઃશ્રૂયન્તામ્ ખબરો સાંભળો.

પ્રશ્રય મવલમ્બસ્વ સહ્યતા રાખ.

પ્રકાશન્તાં પરાક્રમેણ નૃપસ્ય સૂનવઃ રાજના પુત્રો પરાક્રમ-
થી શોભો.

રમતાં ચિત્તં છાત્રાણાં વિદ્યાયામ્ વિદ્યાર્થીનું મન વિદ્યામાં
હરખાઓ.

સંગીત મારમામહૈ આપણે ગાયન આરંભો.

પ્રજ નાં કલ્યાણાય ક્લેષાઃસહ્યન્તાં નૃપૈઃ પ્રજના સુખને માટે
રાખઓથી કલેશ સહન થાઓ.

પ્રેક્ષસ્વ વનસ્ય શોભામ્ જંગલની શોભા જો.

સંકટેડપ્યનૃતં મામાવાવહૈ આપણે એએ સંકટમાં પણ જીકું
બોલવું નહિ.

માનિષ્ટ માશક્ષેયામ્ તમે એ જીકું ધારો નહિ.

શોમન્તાં તરવઃફલાના મુદ્ગમેન વૃક્ષો ફળોના આવવાથી શોભો.
દુરાચારેષ્યઃકલ્યાણં માશંસધ્વમ્ દુષ્ટ કૃત્યોથી સુખની
આશા રાખવી નહિ.

રાજના શત્રુઓ થરથરો. નૃપસ્ય શત્રવો વેપધ્વમ્
તું કેરી થાખ. આમ્રં સ્વાદસ્વ

તમે સંસ્કૃતનો અભ્યાસશરૂ કરો. સંસ્કૃતસ્યાધ્યયનમારમધ્વમ્

આપણે ઇશ્વરના હુકમને તામે થઇએ. ઇશ્વરસ્થાજ્ઞા અનુ-
રૂધ્યામહે

ચંદ્ર પ્રકાશો. દન્દુઃપ્રકાશતામ

એ પુસ્તકો અહિં અણાય. પુસ્તકે રૂહાનિયેતામ

તમે એ દેવદત્તને શત્રુ ન ધારો. દેવદત્ત શત્રુ મ મન્યેથામ

તમે માણસોની આબાદીમાં ખુશ થાઓ. નૃણામ ભૂતો

મોદધ્વમ

હિ હુઆ તું મર. સ્વલ મિયસ્વ

માણસો ખરાબ કામથી લજ્જા પામે જના દુરાચારૈર્લજ્જન્તામ

ઓસડના ગુણોની પરીક્ષા કરાવો ઔષધસ્ય ગુણાઃપરીક્ષન્તામ

ચોખ્ખ માણસને ધન અપાવો. પાત્રેજ્યોધનં દીયતામ

માણસો હુમેશાં સત્ય શોધો. જનાઃસર્વદા સત્યં મૃગયન્તામ

પાપીઓને વખાણતા નહી. પાપાન્ માશ્લાઘધ્વમ

પક્ષીઓ ઝાડની શાખાઓ ઉપરથી ઉડવા દો. વિહગાસ્તરોઃ

સાસ્ત્રાજ્યોડયન્તામ

સાધુ લોકોના પ્રમાણિકપણને હુઆઓ હસો. સ્વલાઃ

સજ્જનામૃજુતામપ્રતિવિહસન્તુ

આહ્મણોને અનાજના ઢગલા અપાવો. અન્નસ્યરાશયો વિ-

પ્રેજ્યો દીયન્તામ અથવા દીયધ્વમ.

રાજાને પુત્ર થાઓ. નૃપસ્ય પુત્રો જાયતામ

તું તારી ઈચ્છાઓ મેળવ. અમિલાષાં હ્રમસ્વ

મારા પિતાના હુકમોની હું અવજા કરૂ નહિ. જનકસ્યા-

જ્ઞાંમાવધીરયૈ

અમે એ શત્રુઓનો નાશ કરીએ. અરીન્નનિપૂદયાવ

ચાકરના બે અપરાધો શેઠ વડે માફ થાઓ. મૃત્યુસ્થાપ
 રાધૌ સ્વામિના ક્ષમ્યેતામ્
 શ્રમ વડે દ્રવ્ય મેળવે, ભીખ માંગતા નહીં. શ્રમેજ ધનં
 લભધ્વમ્ માયાચધ્વમ્
 બે બાળકોને મોઢકો ચાખવા દે. બાલકૌ મોદકાન્ સ્વાદેતામ્
 અમે બે લઢાઈમાં ન મરી જઈએ. યુદ્ધે માહન્યાવહૈ

માગ ૯ મો.

પાઠ ૨૪ મો.

જલં પાતુ નદી મગચ્છત્ તે પાણી પીવાને નદીએ ગયો.
 કુમ્મકારણ ઘટઃકૃતઃ? કુંભારથી ઘડો થયો છે. (કરાયો)
 હરિણા સર્પો દૃષ્ટઃ હરીથી સર્પ જોવાય છે.

ગ્રામં ગન્તુ મિચ્છામિ હું ગામ જવાને ઇચ્છું છું.

જનાનાં પીડાઃપરિહર્તું મીશ્વરઃસમર્થોઽસ્તિ માણસોના દુઃખો
 મટાડવાને ઈશ્વર સમર્થ છે.

માર્ગો ત્યક્ત્વા વનંગતઃ સ્ત્રી તણને વનમાં ગયો છે.

રામસ્ય પીડા નષ્ટા રામનું દુખ નાશ પામ્યું છે.

ઉપાય ધ્વિન્તિતઃ ઉપાય ધાર્યો છે વિચારાયો છે.

મૃહં પ્રવિષ્ટઃકિઙ્કરઃ નોકર ઘરમાં પેઠો છે.

શમ્બુકેન કથિતાં વાર્તા શ્રુત્વા રામોઽમુહ્યત્ શમ્બુકે કહેલી

૧ અસ્તિ ક્રિયાપદ અધ્યાયહાર હોવાથી છે લીધો છે.

વાત સાંભળી રામ બેભાન થયા. મુઝાયા.
 નવાસ્તીરે ચિરં વિહત્યોટ્તજં નિવૃત્તાસીતા સીતા નદીને કાંઠે
 ઘણી વાર રમીને પર્ણકૃટી લણી પાછી વળી.
 ગૃહં પ્રવિશ્ય ક માતેત્ય પૃચ્છત તેણે ધરમાં પેશીને પુછ્યું
 મા ક્યાં છે.
 લક્ષ્મ્યા મદેન સ્પૃષ્ટોડસિ તું પૈપ્પાના મદથો અડક્યો છે.
 તને પૈસાનો મદ અડક્યો છે.
 રામેણ બહવઃકૂપાસ્તડાગાશ્ચોત્સાતાઃ રામથી બહુ કુવ
 અને તળાવો ખોદાયા.
 एवमुक्तो हरि ब्राह्मणाय धनमयच्छत् એમ કહેવાયડો.
 હરિ બ્રાહ્મણને ધન આપતો હવો.
 अश्वमारोढुं मतिर्जाता થોડે ચઢવાને મરણ થઈ.
 શત્રુજ્ જિત્વા નગરી પ્રાવિશત્ તે શત્રુઓને છતીને શહે-
 રમાં પેડો.
 सखीभिःपृष्ठाललनाऽलज्जत બહેનપણીઓથી પૃષ્ઠાયલી સ્ત્રી
 લજ્જા પામો.
 क्लेशःसोढःसीतया सीતાથી દુઃખ સહેવાયું.
 पृथिव्यां चरितं यज्ञियोऽश्वो मुक्तः પૃથ્વીમાં ફરવાને યજ્ઞનો
 થોડો છુટો મુક્યો છે.
 वनात्प्रातिनिवृत्य रामो राज्यं कर्तुं मारभत વનમાંથી પાછા
 ફરીને રામે રાજ કરવાનું આરંભ્યું.
 पङ्केपतितां धेनु मुञ्जरति તે કાઢવમાં પડેલી ગાયને ઉત્ક્રી લેછે.
 रक्षितोऽस्मि देवेन હું ધર્મીરથી રક્ષાયડો છું

बहूनि काव्यानि पठितानि^१ हरिणा वक्ष्यां काव्ये। હરીથી
શિખાયાં છે.

આતપેનક્લાન્તા સ્તરોર્મૂલંભજામઃ તાપથી તપેલા અમે ઝા-
ડના રૂલ આગળ જઈએ છીએ આશ્રય લઈએ છીએ.
વાંદળાં પવન વડે વિખેરાય છે. વાયુના મેઘા નિરસ્તાઃ
ખેતરો ખેડુતો વડે ખેડાય છે, અને અનાજ વવાય છે.

कृषीवलैःक्षेत्राणि कृष्टानि धान्य मुसञ्च
શિષ્યને સારી રીતે શિખવીને આચાર્ય તેને પરણવાની પ-
રવાનગી આપતો હોયો. શિષ્યં સુષ્ટુ વિનીય, ગુરુઃપરિણેતુ
મનુજ્ઞાપયચ્છત્ર

સમુદ્ર પવનથી ખળભળે છે. સમુદ્રો વાયુના શુબ્ધઃ
કૃતરાનાં પગલાંને અનુસરીને દેખાડેલી જગ્યાએ તે આવ્યો.

सारमेयस्य पदान्यनुसृत्य निर्दिष्टं स्थान मागच्छत
શિવ રાવણની ભક્તિથી સંતુષ્ટ થયો. શિવો રાવણસ્ય મ-
ક્ત્યા સંતુષ્ટઃ

धृश्चिर वडे सहगुणानुं श्री भाणुसेना हृदयभां भुकायेषु
છે. इश्वरेण मनुष्याणां हृदये सहगुणानां बीजं निहितम्
તમારા શત્રુને છતવાને તઈયાર થાઓ. શત્રુજેતુ મુઘતોડમવત
શુદ્ધમાં વણા સિપાઈઓ મરાયા. युद्धे बहवःसैनिका हताः
પોતાના મૃત ભર્તારનું સ્મરણ કરીને (તેણી) ફરીથી
મુઠી પામી. मृतं भर्तारं स्मृत्वा पुनरमूर्च्छत
અભિષેકની વેળાએ સર્વ માણસો કેદખાનામાંથી મુક્ત

૧ સંસ્કૃતમાં નામને જે લિંગ, વચન, અને વિભક્તિ લાગે તે
વિશેષણને પણ લાગે જેમ ઉચ્ચન્તં ચન્દ્રમસં

થયા. અભિષેકસ્ય સમયે સકલા જનાઃકારા ગૃહાન્મુક્તાઃ
બાળક ચંદ્રને પકડવાને ઇચ્છે છે. બાલક રૂનું ગૃહિતુ મિચ્છતિ
પોતાના શ્રમનું ફળ નારાયણે મેળવ્યું. નારાયણેનોચમ-
સ્યફલં લબ્ધમ્

દેવીને નમીને તે દેવાલયથી પાછો આવ્યો. દેવી પ્રણમ્ય
દેવાલયા ત્રિવૃત્તઃ

હરિના અપરાધો પિતા વડે માફ કરાયા. હરેરપરાધાઃપિત્રા
ક્ષાન્તાઃ

પર્વ ૧ ઉપર ચઢીને તેણે એક તળાવ જોયું. પર્વતમારુહ્ય
કાસારમ પદ્યત્

ભયનું કારણ જતું રહ્યું. ભયસ્ય કારણં ગતમ્
સજ્જનોને રસ્તે દુર્જનોને દારવાને તે યત્ન કરે છે. શઠાન્
સજ્જનાનાં માર્ગેનંતુંયતતે

બાળક સમુદ્રના કિનારા ઉપર મુકી દેવાયું. બાલઃ સ-
મુદ્રસ્ય તીરે ત્યક્તઃ

માર્ગમાં સિપાઈઓ વડે ઘણાં ગામાં બાળવામાં આવ્યાં.
સૈનિકૈર્મર્ગેબહવોગ્રામા દગ્ધાઃ

જગતનાં દુઃખો અનુભવીને તે જોશી થયો. સંસારસ્ય
દુઃસ્થાન્યનુભૂય યતિરમવત્

પોતાના મિત્રને જવાબ આપીને તે મુંગો ઉભો રહ્યો.
મિત્રં પ્રતિમાપ્ય મુકોડતિષ્ઠત્ (તુળ્ણીમતિષ્ઠત્)

હરિની સ્ત્રીને પુત્ર જન્મ્યો. હરેર્માર્યાયાપુત્રો જાતઃ
પરોઢીએ^૧ ઉઠીને માણસો પોતાનાં માહુડાં ધોએ છે પ્રાત-

૧ સ્થા ધાતુના સ્ત્ર નો ઉદ્ ઉપસર્ગની પૂર્વે લોપ થાય છે.

રુત્થાય જના મુખાનિ ક્ષાલયન્તિ
રાજ પુરુષો વડે ચોરો બંધાયા. સ્તેના રાજપુરુષૈર્વદ્ધાઃ

ભાગ ૧૦ મો.

પાઠ ૨૫ મો.

નૃસંખ્યો ગુણવતા મપિમયં વિદ્યતે દુષ્ટોથી ગુણવંતોને
પણ ભય હોય છે.

ચન્દ્રસ્ય પ્રકાશઃશરદ્યાહ્વાદકો ભવતિ ચંદ્રનો પ્રકાશ શરદ
ઋતુમાં આનંદ કારક હોય છે.

વિદ્યુતામહ મેઘો વિયાતિ વર્તતે વિજળી સાથે વાદળું આ-
કાશમાં છે.

વત્સ આયુષ્માન્ ભવ પુત્ર દીર્ઘાયુષિ થા.

ધીમન્તો લોકેયશસ્વન્તો ભવન્તિ બુદ્ધિ મતે લોકમાં પ્ર-
ગ્યાત થાયછે. (લોક શબ્દ જગત્ અર્થમાં પણ પ્રવર્તેછે.)

રામો મૂર્તિમાન્ ધર્મ इव રામ શરીર ધારી ધર્મ જેવો છે.
જયતઃશત્રુન્ મોષક્ષસ્વ જય પામતા શત્રુઓને જો નહિ.
મવદ્ધિરાદિષ્ટઃકિંકરો નગર મગચ્છત્ર આપથી હુકમ કરા-
યલો નોકર ગામમાં ગયો.

નમો મગવતે વાસુદવાય ભગવાન વાસુદેવને (શ્રીકૃષ્ણને)
નમસ્કાર હો.

૧ જે નામને નમઃ કે સ્વસ્તિ જોડવામાં આવે તે નામ ચ-
તુર્થીમાં મૂકાય છે સ્વસ્તિ હરયે.

‘પશ્યતો ગુરોઃશિષ્યેણા વિનયઃ કૃતઃ ગુરુના જ્ઞેતાં છતાંશિ-
ષ્યથી અવિનય કરાયો.

હુતમુજા દગ્ધ મરણ્ય મપશ્યન્નલઃ નળે અગ્નિથી બળેલું
જંગલ જોયું.

દિનેષુ^૧ ગચ્છત્સુ નારાયણઃપણ્ડિતોડમવત્ દિવસે ગયા ત્યારે
નારાયણ પણ્ડિત થયો. (કેટલાક દિવસે ગયા ત્યારે)
મરુતાંભર્તાર્જુનં વ્રણ મિચ્છતિ વાયુના સ્વામિ અર્જુનને
જોવાને ઇચ્છે છે.

મહીશાસતિ દશરથેભૂમૃતિજનાઃસુખભાજોડમવન્ દશરથરાજ
પૃથ્વીમાં રાજ કરતા હતા ત્યારે માણસો સુખી થયા.
કવીનાં વાશુ માધુર્યમસ્તિ કવિઓના વચનોમાં મીઠાશ છે.
સુહૃદોર્વચનમલક્ષ્મીયમ્ એ મિત્રોનું વચન ઉલ્લંઘન કરાય
એવું નથી.

ભવન્તઃપુત્રૈ સહાગચ્છન્તિવાતિ શ્રીમતો દેવસ્યાજ્ઞા આપ પુ-
ત્રોની સાથે આવે એવી શ્રીમાન દેવની આજ્ઞા છે.
ઘટામૃદો વિકારા અલંકારાશ્ચ સુવર્ણસ્ય ઘટાઓ માટીનાં
સ્વરૂપ છે ને ધરેણાં સોનાનાં સ્વરૂપ છે.

પ્રાણાના મત્યયેડપ્યસન્તઃસન્નિર્નાક્યથ્યન્તે પ્રાણુના વિયોગમાં
પણ દુર્જનો સર્જનોથી પ્રાર્થના કરાતા નથી.

૧ વર્તમાન કૃદન્તની સાથે નામની પછી વપરાય છે. તેને અના-
દરાર્થે ” નહિ ગણુકારતાં,, (એવા અર્થની) પછી કહે છે.

૨ વર્તમાન કે ભૂત કૃદન્તની જોડે નામની સમગ્રી વપરાય છે તેને
સતિ સત્તમી કહે છે.

इह जगति पुत्रस्योद्भव उत्सवस्य हेतुः आ संसारभां पुत्रनो
जन्म ते दुर्पनो हेतु છે (કારણ છે).

संदेहं सतामन्तकरणस्य प्रवृत्तयः प्रमाणम् संदेहभां स-
ञ्जननां अन्तःकरणનાં વલણો તે પ્રમાણરૂપ છે.

विपद्युच्चैःस्थीयते सद्भिः विपत्तिઓમાં સજ્જનોથી ઉચ્ચ
રહેવાય છે.

दशदि निषण्णो गुरुः शिष्यान् धर्म मुपादिशत् पत्थर ઉપર
બેઠેલા ગુરુએ શિષ્યોને ધર્મ શિખવ્યો.

अधमर्णाः सर्वथा परवन्तो भवन्ति કરજદારો બધી શીતથી
પરાધીન થાય છે.

अकालो नास्ति धर्मस्य जीविते चंचले सति છદંગી ચંચળ
છે તેથી ધર્મનો (કોઈપણ) અયોગ્ય કાલ નથી.

नारायण पराधीन नथी. नारायणः परवान्नास्ति
હરિણાં જંગલોમાં પત્થરો ઉપર બેસે છે. મૃગા અરણ્યે

दृषदसूपविशन्ति

ઈન્દ્ર દેવોને રાખ છે. इन्द्रो देवानाम् प्रभुः

કાર્તિકની પડવેએ મોટો આશ્વિય છે. कार्तिकस्य प्रतिपादि
મહોત્સવોડસ્તિ

મેં એક છોકરાને નિશાળે જતાં જોયો. कुमारं पाठशालां
ગચ્છન્ત મપ્રહ્યમ

ચઢતીમાં માણસને બહુ જલ્દી અનુસરે છે; संपदि जनं
बहवो मनुष्या अनुसरन्ति

પડતીમાં માણસ મિત્રો વડે તબાય છે; जन आपदि सुहृद-
भिस्तज्यते

કૃષ્ણે માણસોને ઘોડા હાંકનાં જોયા, કૃષ્ણો જનનશ્વાન
 ચોદયન્તાન (નોદકાન) પદ્યત્ ।

સંન્યાસિઓ જગતને જંગલ માને છે; યતયો જગદરણ્ય
 મિવમન્યતે ।

બુદ્ધિમાન નારાયણ વડે (એક પુસ્તક રચાય છે. ધીમતા
 નારાયણેન પુસ્તકં પ્રણિયતે ।

ગુણવાન માણસો પણ દુર્જન વડે નિન્દાય છે; ગુણવતા
 માપિ નૃશંસેજ્યોનિચન્તે ।

માણસો સર્વદા લાંબી ઉમરવાળા થવાને ઇચ્છે છે; જનાઃ
 સર્વદા યુષ્મન્તો ભવિતુ મિચ્છન્તિ ।

લગવાન મુની વડે એવું ફરમાવેલું છે; મગવતા મુનિનૈવં
 માદિષ્ટમ્ ।

ક્રોધ નરમ વાણીવડે શાન્તથાયછે મૃદ્ધાષાળ્યાક્રોધઃશામ્યતિ ।
 નારદ આકાશમાંથી (નીચે) ઉતર્યો; નારદો વિયતોઽવાતરત્
 સર્જિતો ધન વડે ગર્વિષ્ઠ થતા નથી; સુજનાઃસંપદોદ્ધતાન
 ભવન્તિ

સ્વર્ગમાં જતી વખતે (આપણા) ગુરુએએવું કહ્યું; સ્વર્ગ
 ગચ્છતા ગુરુણૌવસુપાર્દિષ્ટમ્

વનમાં રહેતા રામ અને લક્ષ્મણ ધણા રાક્ષસોનો નાશ કરતા
 હતા અરણ્યે વસન્તૌ રામલક્ષ્મણૌ બહુ રાક્ષસાનુ ન્યસુ-
 દયતામ્

આપના દર્શન વડે હું ધણા સંતુષ્ઠ થયો. ભવતો દર્શને-
 નાતિવ પ્રસન્નસ્મિ

બુદ્ધિમાન પુરૂષો રાજાની સલામાં પુજાય છે. ધીમન્તો નૃ-

પાણામ્ સમાસુપૂજ્યન્તે ।

પવન થડમાંથી ઢીલાં થયેલાં ફૂલોને હરણ કરે છે; પવનો

ઘૂન્તાત્ શલયાનિકુસુમાનિ હરતિ ।

વિજળી કવીઓ વડે વાદળોની ઓ ગણાય છે; કવિભિ

ર્વિન્દ્યુન્મેઘસ્ય પન્તીવ મન્યતે ।

અગ્નિ જો સ્પર્શ કરવામાં આવેતો યજ્ઞ કરનારને પણ

આળે છે. સૃષ્ટાં હુતભુગ્હોતારમપિ દહતિ

સુખીયોની સુખસાર ઇચ્છા સુખના ઉપભોગથી વારંવાર

વધે છે. સુખમાજામ્ સુખેઽભિલાષઃ સુખસ્ય ભોગેન બહુયો

વર્ધતે

આત્માઃ અયોધ્યા શહેરમાં રામ રહ્યા, રામઃ શ્રીમત્યામયો

ધ્યાયાસ નગર્યામવસત્

પાઠ ૨૬ મો.

યોગિનઃ ફલાશિનો ભવન્તિ । યોગિઓ ફલ ભક્ષક હોય છે.

અપરાધિનં માક્ષમસ્વ । ગુન્હેગારને માફ ન કર.

અનુજીવિને કુપ્યતિ મર્તા । સ્વામિ શેવકઉપર ગુસ્સે થાય છે.

દશરથસ્યપુત્રો નામ્નારામઃ દશરથનો છોકરો નામે રામ છે.

બ્રહ્મણઃ પ્રજાઃ પ્રજાયન્તે । બ્રહ્માથી પ્રજા ઉત્પન્ન થાય છે.

રાજન્ કુશલીભવ । હે રાજા કુશળ થા.

કત્તુર્કી રાક્ષાન્તઃ પુરેઽધિકૃતઃ પુરુષઃ । કંચુકી રાજાઓના જુ-

નાનખાનામાં અધિકારવાળો પુરુષ છે.

ભાવિનોડનર્થોઽજ્ઞાતુંનસમર્થોઽસ્તિજનઃ થનાર અર્થને જાણવામાં માણસ સમર્થ નથી.

અશ્મભિરશ્વસ્ય ગતિઃકુંઠિતા પથરોથી ઘોડાની ચાલ ખળાએલી છે.

જગત્કર્તૃર્મહિષ્માંફલં સર્વેત્ર દૃશ્યતે ઈંધરના મહિમાનું ફળ સઘળે જણાય છે.

ક્ષેત્રગામિના વર્ન્મના ગચ્છન્તં યાત્રિકમ પશ્યમ્ । મહે તીર્થે જવાના માર્ગમાં જતા જત્રાણુને જોયો.

जनस्य कल्याणाय यतमानेन रामेणात्मा क्लेश मुपानीयत ।
લોકના કલ્યાણને માટે મહેનત કરતા રામથી જીવ કલેશમાં નખાયો.

आत्मनःपुत्राणां कर्मसु कौशलं प्रशंसति । ते पीतानां छा-
કરાઓની કાર્યોમાં કુશળતા વખાણે છે.

कृष्णो वसुदेवस्यसम्पदनि वसन्नंबरादवतरन्तं नारदमपश्यत् ।
કૃષ્ણ વસુદેવના ધરમાં રહેતા આકાશમાંથી ઉતરતા નારદને જોતો હતો.

श्रीर्षेण राज्ञोमहिषी सूर्यचन्द्रञ्चात्मनोत्संग वर्तिनौस्वप्नेऽप-
શ્રયત્ર । શ્રીર્ષેણ રાજાની સ્ત્રી સૂર્યને તથા ચંદ્રને પોતાના ખોળામાં જોતી હતી.

अपराधिनःपुरुषान् दंडयन्तुराजानः अपराधी पुत्रपाने राज-
ઓ શિક્ષા કરે.

अश्मनेवनिर्मितं दुष्टानां हृदयं परकीयस्य दुःखस्य धवणेन न
કદાપિદ્રવતિ । પથર સમાન નિર્મિત થયેલ દુષ્ટોનું હૃદય પારકાના દુઃખના અવણથી કોઈ પણ વખત

ઓગળતું નથી.

સુમાનામ કર્મણ મારમ્મઃકલ્યાણાય શુભ કર્મનો આરંભ
કલ્યાણને માટે છે.

જગતઃ કુટુમ્બિનંમન્યત આત્મનઃ સાધુ । સત્ય પુરૂષ પોતાને
જગતથી કુટુમ્બ વાળો માને છે.

પ્રાણિનામુપકારાયૈવ સાધુનામ જગતિ જીવિતં । પ્રાણીઓ-
નાં ઉપકારને માટેજ સાધુઓનું જગતમાં જીવન છે.

પ્રિયવાદિનામ પ્રિયવાદિત્વંદેન્યં ગણ્યતે શઙ્ઘૈઃ । મીઠું બોલ-
નારનું મીઠું કહેવાપણું તે લુપ્ત્યાઓથી ગરીબડાઈ
ગણાય છે.

અજ્ઞાનાદાત્મનો વિનાશાયૈવ કેવલંરાજા દશરથે ન વ્યાલીવ
કૈકેય્યાત્મનઃ સન્નનિ નિવેશિતા । રાજા દશરથે કેવલ
અજ્ઞાનથી પોતાના નાશનેજ માટેજ વાઘશુ જેવી કૈ-
કેયીને પોતાના ઘરમાં રખાઈ હતી.

પ્રસન્નો ભવતોઽન્તરાત્મા । આપનો જીવ રાજી થયો છે.

દિનસ્થપૂર્વાર્ધે વૃક્ષાણામ છાયા આરમ્ભે ગુર્યઃક્રમેણચક્ષયિ-
ણ્યઃપરાર્ધેતુપુરા લઘવઃપશ્ચાન્નવૃદ્ધિમત્યઃ દિવસના પહેલા
ભાગમાં ઝાડોની છાયા આરંભમાં મોટી અને ક્રમે
કરી નાની અને પાછલા ભાગમાં તો લઘુ ને પછીથી
મોટી હોય છે.

હેમ્નઃ સંલક્ષ્યતેહ્યગ્રૌ વિશુદ્ધિ ઇયામિકાઽપિવા । ખરેખર
સોનાનું વિશુદ્ધપણું અને નરસાપણું અગ્નિમાં જણાય છે.
દેવદત્ત બુદ્ધિમાન છે; દેવદત્તો મેઘાવી ।

આપ દીકરાને પ્રીતિથી ભેટ્યો; પિતા પુત્ર પ્રેમ્ણા કુર્યત્

આકરે ધણીને તાળે રહે છે મૃત્યાઃસ્વામિનમનુસરન્તિ
 ઝાડો પર્વતો ઉપર ઉગે છે. શિશ્વરિષુ વૃક્ષા રોહન્તિ
 હું છોકરાઓનાં નામ જાણતો નથી. કુમારાણાં નામાનિ
 ન સ્મરામિ । પુત્રાણામત્યમાનિ ન જાનામિ ।

નળ વિશ્વકર્માનો પુત્ર હતો નલો વિશ્વકર્મણસ્તનયઃ
 પંખીઓ આકાશમાં ઉડે છે. પક્ષિણોઽમ્બરે ડયન્તે
 આમડાના જોડા કરાય છે. ચર્મણ ઉપાનહ ક્રિયન્તે
 હરીનો નાશ (તેના) કામોનો પરીણામ છે. હરેર્નાશઃકર્મ-
 ãાં પરિણામઃ

રાણીનો સંદેશો કંચુકી વડે રાજા તરફ લઈ જવાયો રાજ-
 નંરાજ્યાઃ સંદેશઃ કંચુકીનાહતઃ
 મધુર રીતે બોલું છું તો પણ (હું) સત્ય કહું છું પ્રિયવા-
 ચપિ સત્યં વદામિ ।

સર્વ સૃષ્ટિ બ્રહ્માથી ઉત્પન્ન થઈ અખિલા સૃષ્ટિ બ્રહ્મણોજાતા ।
 માણસો ભવિષ્યના બનાવ જાણવાને વારંવાર ચિન્તાતુર
 હોય છે; માત્રાં બહુશો માવિનોઽર્થાજ્ઞાતું સૌત્કંઠાઃ
 યોગિઓ વડે મનમાં શિવની પ્રાર્થના કરાય છે; શૂલી
 યોગિમિર્દયે સ્થાયતે ।

સત્રુઓના મસ્તકો ઉપર રાજા વડે પગ મુકાયો, રાજા
 યાત્રુણામ શીર્ષેષુપદો નિહિતઃ ।

૧ પદને અંતે ઋ ણ્ કે ન્ આવ્યો હોય અને તેની પૂર્વ
 હ્રસ્વ સ્વર હોય અને પર કોઈ પણ સ્વર આવ્યો હોય તો ઋ ણ્ ન્
 બેવડાય છે.

વિદ્વાન માણસ સદાચરણની સીમાઓ ઓળંગતો નથી.

સુવિનિતઃ પુરુષ :સદાચારસ્ય સીમ્નો ન લંઘ્યતે
દૂર દેશમાં પોતાના સુખી છોકરાઓની વાર્તા સાંભળીને
તે ખુશી થયો. દૂર દેશે કુશલતાનામ (સ્વ) પુત્રાણામ વાર્તા
શ્રુત્વા માંદતે

પશુવો વડે પણ પોતાનાં બચ્ચાં ઉપર પ્રેમ દેખાડાય છે;
પશુમિ રપિ વત્સેજ્યઃ પ્રેમાવિશ્ક્રિયતે
અરણ્યમાં ફેલ ખાનરાઓ વડે સુખેથી ઉપજીવિકા કરાય
છે વને ફલાશિભિઃ સુખેન જીવિકાલક્ષ્યતે ।

તે ધરમાં પરાણાઓને દેવો પ્રમાણે પુજતો હોવો. મર્મણ્ય
તિથિન્દેવાનિવાપૂજયત્

માણસ બુદ્ધિના મહિમાથી પ્રખ્યાત થાય છે; બુદ્ધેર્મહિમ્ના
જનો યશસ્વાન્ ભવાતિ

સારા રાજા ઉપર પ્રજાના વિશ્વાસ વધે છે પ્રજાયા વિશ્વા-
સઃ શુમે રાજનિવર્ધતે ।

માણસોના કૃત્યોથી (તેઓનું) હલકા પહું દેખાય છે;
મનુષ્યાણામલઘિમાત્મનઃ કર્મભિરાવિશ્ક્રિયતે ।

બ્રહ્મા પ્રાણિઓ, પથ્થરાઓને આકાશ સર્જતો હતો; બ્રહ્મા
પ્રાણિનોઽશ્મનોઽમ્બરં વાસુજત્

ગુન્હેગાર માણસનું મન હમેશાં બહેમી હોય છે. અપરા-
ધિનઃ હૃદયં સદૈવ શંકતે

પાઠ ૨૭ મો.

મુનયોવનૌકસોઽભવન્ । ઋષિયો વનવાસી હતા.
 દેવાન્ દિવૌકસો વદન્તિ । દેવોને સર્ગમાં રહેનારા કહે છે.
 કનિયાસંભ્રાતરમાહ્વય । (તું) નાના ભાઈને બોલાવ.
 કુશો લવસ્યજ્યાયાન્ ભ્રાતા । કુશ લવનો મોટા ભાઈ હતો.
 પ્રેયસો જનાન્ સ્મરતિ કૃષ્ણઃ કૃષ્ણ અતિ પ્રિય જનોને
 સંભારે છે.

ઉચ્ચન્તં ચન્દ્રમસંપ્રેક્ષસ્વ ઉગતા ચન્દ્રને જો.
 તમોર્ભિર્નમોવાપ્યતે । અન્ધકારથી આકાશ વ્યાપેલું છું.
 વાસસિપરિહિતે કન્યયા કન્યાથી બે વસ્ત્ર પહેરાયેલાં છે.
 શ્રેયસે યતતે । તે કલ્યાણને માટે યતન કરે છે.
 શત્રુઙ્ગશિરસ્સુ પ્રહરતિ । તે શુભ્રઓને માથામાં પ્રહાર
 કરે છે.

મનસા હર્ષિવ્રજતિ । તે મન વડે હારી પાસે જાય છે.
 તપસાં ફલ મનુભવતુ । તપોનું ફળ ભોગવો.
 દુર્વાસાઃ પાણ્ડવાનાંવસતિ મગચ્છત્ । દુર્વાસા પાંડવોની
 વસ્તીમાં ગયા.

ભૂયાંસોઽવ્રધાન્યરાશયો વર્તન્તે । અહીં ઘણા મોટા ધા-
 ન્યના ઢગલા છે.

રામો રક્ષાંસિહસ્વા યશોવિન્દત । રામે રાક્ષસો હણી
 કીર્તિ મેળવી.

ગંગાયાઃ પયાંસિશ્વેતાનીતિશ્રૂયેત ગંગાનાં પાણી ધોળાં છે
 એમ સંભળાય છે.

વિદ્વદ્ગ્રિહપદિષ્ઠો દશરથો યજ્ઞમાંહરત્ વિદ્વાનોથી સંબોધા-
યલો દશરથ યજ્ઞ કરતો હવે.

ભીમેન વક્ષસિતાહિતઃ કીચકોઽમુહ્યત્ ભીંમથી છાતિમાં
ભરાયેલો કીચક મૂઠા ખાતો હતો.

बहूनि हविष्यम्नो प्रास्यति । તે દેવતામાં ધણું બળીદાન
નાખે છે.

नगरस्यसमीपे तस्थिवद्भारजैसन्यमपश्यम् શહેરની પાસે
પડેલું રાખનું લશ્કર મેં જોયું.

सूर्यस्यतेजसा संतप्तः पान्थश्छायामाश्रयते સૂર્યના તાપથી
તપેલો મુસાફર છાંયડે બેસે છે.

द्वारका मध्यषुषोजनस्यसंपदो मनसोऽप्यभूमिरभवत् । દ્વાર-
કામાં રહેનાર લોકની સંપત્તિ મનનો પણ અવિષય હતી.

वसिष्ठस्य वचांसि श्रुत्वा विश्वामित्रेणसह रामस्यगमनं द-
શરથોઽન્વમન્યત । વસિષ્ઠનાં વચનો સાંભળી વિશ્વા-
મિત્રની સાથે રાખનું જવાનું દશરથ રિવકારતા હતા.

गुणाः पूजास्थान गुणिषुनचलिङ्गं^{१ ३ ५ ४ ६ ७ ८} नचवयः । ગુણવાન પુર-
ષોમાં ગુણો માનનાં કારણ છે જાતિ નહિ અને વય પણ
નહિ. (એટલે ગમે તે જાતનો હો અથવા ગમે તેટલી
ઉંમરનો હો તે માનનું કારણ નથી.)

कैकेय्या दारुणं वचः श्रुत्वा महाराजो दशरथः सहस्रभूमा
વપતાન્નિશ્ચેષ્ટશ્ચા ભવત્ । કેકેયીનું ભયંકર વચન સાં-
ભળીને મહારાજ દશરથ એકદમ ભૂમીપર પડ્યા
અને જડ જેવા થઈ ગયા.

હરિએ વાણી વડે માને શાન્ત કરી હરિવંચસા માતરમ

સાન્તવયત્

નારાયણનો નાનો ભાઈ કાશીમાં છે. નારાયણસ્ય કર્નીયાન્
ઝાતા કાશ્યાંવર્તતે.

પાણીની વેદોને છન્દસ્ કહે છે. પાણિનિવેદાંશ્છન્દામિવદતિ
પવન ધુણોનો પરાગ લાવે છે. પવન:પુષ્પાણાંપરાગમાનયતિ
રાજની કીર્તિ પૃથ્વી ઉપર પ્રસરે; નૃપસ્ય કીર્તિ: પૃથ્વ્યાં
પ્રસરતુ.

પ્રિયંવદા દુર્વાસા પાસે ગય; અનેમાફી માગતી હતી પ્રિયં-
વદા દુર્વાસાસમગચ્છત્ ક્ષમાંચાયાચત્
હરીએ સારથીને રથ હોકતો બેયે: હરિરશ્વાન્ નુદન્તં સ-
વ્યેષ્ટરમપદ્યત્

રામ નાના ભાઈઓથી સેવાયો; રામ: કનિયોમિ ઝાંત્વામિ
રસેવ્યત

વનમાં રહેનારા કપિઓના મઠો ઝાડનાં ડાળાં અને પાંદ-
ડાંના કરાયા વનૌકસામૃષીણામાશ્રમાસ્તરુણામ્ પર્ણે:શાસ્ત્રા
મિશ્ર્ચનિરમીયન્ત

ભગીરથે બ્રહ્માને તપ વડે ખુશ કર્યો મગારથો વેધસં તપો
મિરપ્રીણયત

સરોવરોનાં પાણીમાં કમળો છે; સરસાં પયસ્સુ કમ-
લાનિ સન્તિ

રામ વિક્રાંતોને પૂજે છે; રાજા વિદુષ:પૂજયતિ

બેમ માણસ જુનાં કપડાં તણે છે અને નવાં ધારણ કરે
છે. તેમ જુનાં શરીર તણે છે અને નવામાં પેસે છે
નરોર્જીર્ણાનિ વાસાંસિ વિહાય નવાનિ ધારયતિ તથા

જીવો જીર્ણાનિ શરીરાણિ ત્યક્ત્વા નવાનિ પ્રાવિશતિ
 રઘુએ કામઠાં અને તીરે વડે પૃથ્વી છતી રઘુર્ધનુર્મિરિષુ-
 મિશ્ચ મહીમજયત્

અગ્નિમાં નંખાએલાં બળીદાન અગ્નિ વડે દેવતાઓ પા-
 સે લઈ જવાય છે; અમ્નાવસ્તાનિ હવીંષ્યન્નિનાદિર્વાક-
 સો નીયતે.

જે લોકો અયોધ્યામાં રહેતા તે મુખી હતા. યેજના અયો-
 ધ્યા મધ્યૂષિર્વાંસસ્તે કુશલિન આસન્

પ્રકાશ પછી અંધકાર આવે છે ને અન્ધકાર પછીથી પ્ર-
 કાશ આવે છે. તમસ્તેજોઽનુસરતિ તેજશ્ચતમોઽનુસરતિ
 કાંટાઓ ઉપર બાળ છાટી દેધને પક્ષિઓ આકાશમાં ઉડ્યાં
 જાલં કણ્ટ કેષુ ક્ષિદ્ધવા પક્ષિણો નમસ્યુ દડયન્ત ।

દરિદ્રી લોકોનું ધન હરણ કરવું તે મોટું પાપ છે દરિદ્રાણામ
 ધનસ્યહરણે મહદ્પાપમસ્તિ

યોધાઓ કીર્તિને સારૂ મરણને પણ ગણકારતા નથી;
 યોધાઃકીર્ત્તયે મૃત્યુમપિ નગણયન્તિ

નાનો ભાઈ મોટા ભાઈની પાછળ ચાલ્યો કનીયાન્ ભ્રાતા
 ડ્યાર્યાસં ભ્રાતરમ ન્વગચ્છત્

દેવો પાસેથી તે ધણાં વરદાનો મેળવતો હતો. દેવેજ્યો
 बहुन्वरानलभत

પ્રમાણિક માણસને (પોતાના) છવ દરતાં સત્ય વધારે
 પ્રિય હોય છે. પુણ્યવતાં પ્રાણેજ્યોઽપિ સત્યં પ્રેયઃ

સ્થિર મનથી લકતો વડે ઈશ્વર શોધાય છે. સ્વાસ્થ્યેન
 ચિત્તેનેશ્વરોમકૈ મૃગ્યતે
 વિદ્વાન માણસ સર્વત્ર પૂજાય છે. વિદ્વાન સર્વત્ર પૂજ્યતે

પાઠ ૨૮ મો.

વિપદામિ ભૂતોઽપિ ન ધર્મે ત્યજેયમ્ દુઃખથી અકળાયેલો
 હોઉં પણ મારે ધર્મ ન તજવો જોઈએ.

इच्छामि सोमं पिबेत् भवान् आप सोम रस पीये अभ
 હું ઇચ્છુ છું.

किंमो नृत्यं शिक्षेयोतगानमा કેમ અરે નૃત્ય શીખવું કે ગાયન
 મૂરિણા પ્રયત્નેન તત્ત્વમવગચ્છે: તારે મહદ્ પ્રયાસથી સત્ય
 જાણવું જોઈએ.

पुत्राःसुचरितैःपितरौ प्रीणयेयुः છોકરાઓને (એ) સત્કર્મથી
 મા બાપને પ્રસન્ન કરવાં જોઈએ.

इश्वरस्य पूजया शान्ति विन्देवाहि । आपण्ण णन्ने ઈશ્વરની
 પૂજાથી શાન્તિ મેળવીએ.

रज्जुं सर्पं न मन्येध्वम् । તમારે દોરડાને સાપ ન ગણવો
 दुर्दशां गतेनरि क्षुद्रोऽप्यहितमाचरेत् । માણસ નબળી દ-
 શામાં આવે ત્યારે હલકો માણસ પણ તેનું ભુંડું બોલે છે.

वर्धमानं व्याधिं जयन्तं शत्रुं च नोपेक्षत વધતો વ્યાધિને
 જય પામતો શત્રુ તેની ઉપેક્ષા ન કરવી જોઈએ

पण्डितानाम् समाजेऽपण्डिता मौनं भजेयुः પ્રાંડિતાની સ-
 લામાં મુખીઓએ મૌન રાખવું.

કુસુમેઃસુરભિણિ હર્મ્યેઽધ્વસ્થેદંતયેથાઃ તારે કૂચોથી મુગન્ધી
વાળી હવેલીમાં થાક ઉતારવો.

પ્રજાનામનુરંજનાય રાજાનો યતેરન્ પ્રજાને પ્રસન્ન કરવા
માટે રાજાએ મહેનત કરવી જોઈએ,

સુવૃત્તાય નૃપતયે પ્રજા ન દુહ્યેયુઃ સારા રાજાનો પ્રજાએ
દ્રોહ ન કરવો.

યાદિ હરિ વિમાર્ગજિવંતેત શોભનં ભવેત્ । જો હરી ખોટો
રસ્તેથી પાછો ફરે તો સાફ થાય

ધમરતાઃ પ્રજ્ઞા હરિપદ્યેયુઃ ધર્મમાં આશક્ત ડાહ્યા પુરૂષો
હારને જોશે.

વત્તૌ માતુરાજ્ઞા મનુરુધ્યેયાથામ જોડા તમારે બંનેને માતૃશ્રી-
ની આજ્ઞા પાળવી.

ધર્મ્યમવલંબ્ય શત્રુભિઃસહ યુધ્યેથાઃ । તારે હિંમત રાખીને
શત્રુઓ સાથે લડવું.

નારાયણસ્યાલસ્યાદ્ દારિદ્ર્યં નિષ્પદ્યેત નારાયણના આજ-
સથી દળદર આવશે.

શિષ્યસ્યાવિનયં ગુરુર્ન સહેત શિષ્યની અવિનયતાને ગુરૂએ
સહન ન કરવી.

વિગતૌ ધીરેનમુહ્યંદ્ ધર્મં વા ન પરિત્યજેત્ । આપત્તિમાં
સજ્જને મુઝાવતું નહિ તેમ ધર્મ પણ ન તજવો.

इच्छामि पुनरपि पुण्यांभागीरथीं मवगाहे वहीत्यवदद् रामं
સીતા । હું ઇચ્છું કે આપણે જો ફરીથી પણ પવિત્ર
ગંગામાં સ્નાન કરીએ એમ સીતાએ રામને કહ્યું.

સંશ્રયાયપ્રાપ્તે મિત્રે પ્રથમ સુકૃતાનિ સ્મૃત્વાશુદ્રોઽપિ નવિમુક્તો

મવેત્ । આશ્રયને માટે મિત્ર આવે ત્યારે પહેલાં સારાં
કૃત્ય સંભારી ને હલકો પણ મોં ફેરવે નહિ.

^૧તૃષિતાય ^૨જલં ^{૩*}યચ્છેદ્ ^૪હરેત્ ^૫દીનસ્ય ^૬ચાપદામ્ । તરસ્યાને
પાણી આપવું અને ગરીબની આપત્તિઓ હરવી.

^૧નોચૈરાણ્યં ^૨ગિરિ ^૫માધિવસે ^૩સ્તત્રવિશ્રામં ^૪હેતોઃ ^૬નોચૈસૂ નામના
પર્વતપર તારે ત્યાં વિશ્રામ લેવા માટે બેસવું.

^૧સૂર્યેતપત્યાવરણાય ^૨હૃષ્ટેઃ ^૫કલ્પેત્ ^૪લોકસ્ય ^૬કથં ^૭તમિસ્ત્રા ।
જ્યારે સૂર્ય તપતો હોય ત્યારે લોકની દૃષ્ટીને ઢાંકવાને
રાત્રી કેવી રીતે સમર્થ થાય.

(તમે બે) ઘેર પાછા આવો ત્યારે હાથ પગ ધોવા. ગૃહં
નિવર્તેથેતદા હસ્તૌ પાદૌચ ક્ષાલયેતમ્
માણસોએ મિત્રોને વિસરવા ન બેઠએ. જના મિત્રાણિ ન
વિસ્મરેયુઃ

(તું) બે (તે) ઝાડનું ફળ આબે તો મરે યદિ વૃક્ષસ્યફલં
સ્યાદેયાઃતર્હિન્નિયેયાઃ

(બે) ચોપડીઓ (બે) હાથમાં લઇ જવાય પુસ્તકે હ-
સ્તયો નીયેયાતામ્

(તમારે બે જણાએ) ગુરૂ પાસે ન્યાય શાસ્ત્ર શીખવું
ગુરુન્યાયં શિક્ષેયાયામ્

અહીં ઝાડની છાયામાં (આપણે) બેસીએ. મત્તતરોદ્ઘા-
યાયામ્ નિર્ષદેમ

રાજાએ પ્રજાને ધનમાંથી બચાવવી, રાજાનઃપ્રજા અપા-
યાદ્રક્ષેયુઃ ।

(આપણે) પરમેશ્વરને શુદ્ધ અન્તઃકરણથી પૂજવો જોઈએ.
इश्वरं पूतेन हृदयेन यजेम ।

(તારે) ગરીબ માણસોને ધન આપવું દરિદ્રેષ્યો દ્રવ્યં યચ્છેઃ ।
(તમારી) ફરજોમાં તમારે ચુકવું નહિ સ્વકૃત્યેષ્યોનપ્રમાદેતા ।
માણસોએ કારણ વિના ગણરાવું નહિ. કારણં વિના
જના ન ક્ષુધ્યેયુઃ

માણસે બીજાનું ધન તકાસવું નહિ. જનઃપરકીયં ધનં
ન લુપ્સ્યેત્ ।

(જે) હુઆઓ મરાય એવું રાજાએ ફરમાવ્યું શઠૌતાડયે-
ચાતામિતિ રાજાદિશત્ ।

(આપણે) દેશના રક્ષણમાં મરીએ તો કીર્તિ મેળાવીએ
यदिदेशस्य रक्षणे म्रियेमहि तर्हि यशो लभेमहि ।

સાક્ષીઓએ ધનસાફની કચેરીમાં હુમેશાં સાચું બોલવું,
સાક્ષિણો ન્યાયસભાસુ નિત્યં સત્યં ભાષેન્ ।

જો (હું) કાશી જઉં તો ધણાં સંસ્કૃત પુસ્તક લાવું. યદિ
काशीं गच्छेयं बहूनि संस्कृत पुस्तकान्यानयेयम् ।

જો તમે જુદું બોલો તો ગુરૂ વડે મરાવો. યચસત્યં
भाषेध्वं भृत्यभिस्ताडयेध्वम् ।

* વર્ગીય પહેલા ચાર અક્ષરમાંથી કોઈ પણ વ્યંજન પછી હ
આવે તો પૂર્વ વ્યંજનના વર્ગનો ચોથો અક્ષર હ ને ઠકાણે નિઃસ્પે
થાય છે જે યચ્છેત્+હરેત્=યચ્છેદરેત્

શત્રુ સાથે લડું. એમ વિચારીને રાજા સિંધાધિઓને શહેર
બહાર લઇ ગયો. શત્રુના સહયુધ્યેતેતિનૃપઃસૈનિકામ્રગરાત
દનયત્ત ।

જો હું ખરાબ કામ કરતો જોવાઉં તો ગુરૂ વડે દંડાઉં
યદિ પાપં કુર્વન્ દશ્યેયં તર્હિ ગુરુના દણ્ડયેય ।
જો ગરીબ માણસો શહેરમાં ભીખ માગે, તો તેઓ ધન
મેળવે. યદિ દરિદ્રા જમા નગરેયાચેરન્ કિંચદ્ ધનં
લભેરન્ ।

માખાપ ખુશ થાય એટલા માટે મેં બેનાને ખુબ ધન
આપ્યું. પિતરૌ તુષ્યતામિતિ સ્વસૃજ્યો बहुधन मयच्छम् ।
વર વહુએ દરરોજ ધરમાં અગ્નિ પૂજવો જોઇએ. જાયાપતી
પ્રતિદિનં ભર્મણ્યમ્નિ પૂજયેતામ્ ।

માણસે ફરજ કરવામાં શ્રમને ગણકારવો નહિ જનોધર્મસ્યા
નુષ્ઠાનાદાયાસં નગણયેત્ત ।

શિષ્યોએ આચાર્યને નમણું જોઇએ. શિષ્યાગુરું વન્દેરન્ ।
વિદ્યોથી અડચણ આવેલા હોય તો પણ (તમારે) શરૂ
કરજી કામ તજવું નહિ. વિદ્મૈઃપ્રતિહતા અપ્યારબ્ધં
કાર્યં ન ત્યજેત ।

પાઠ ૨૯ મો.

કીડ્રાગતઃ । કેાણ અહીં આવેલ છે.
કસ્યૈતાનિ પુસ્તકાનિ । કાંનાં આ પુસ્તકો છે.
કસ્યાપુત્રા પતે । કંઇના આ બે છોકરાઓ છે.

યં પુરુષંદ્યોપશ્યં તમેવાહ્વામિ । જે પુરુષને મેં કાલે જોયો
તેનેજ હું બોલાવું છું.

સાબાલા ન કિંચિદવદત્ । તે કન્યા કંઈ પણ બોલી નહિ.
તેજ્યોબ્રાહ્મણેજ્યો દક્ષિણામયચ્છમ । મેં તે બ્રાહ્મણને દક્ષિણા
આપી.

કસ્માન્નગરાદ્દૂત આગતઃ । કયા નગરથી દૂત આવેલો છે.
પ્તેષાંયદિદિષ્તં તત્તત્ કિયતામ્ । એમને જેજે ગમતું હોય
તે તે કરાવો.

યાકથાપુરાણેષુ શ્રૂયન્તે તાપૈવૈતેનાટયન્તિ । જે કથા પુરાણામાં
સંભળાય છે તેજ આ ભજવે છે.

સપૈવ પ્રદેશો યસ્મિન્ પ્રિયયાસહ ચિરમવસમ્ । તેજ આ
દેશ કે જેમાં હું સ્ત્રી સાથે ધણું વખત રહ્યો હતો.

યેનૈતદ્ધિલં જગદ્ધિરમીયત તસ્મૈનમ શ્વરાય । જેણે આ
બધું જગત્ સંભર્યું તે ઈશ્વરને નમસ્કાર હો.

તેષુ તેષુ શાસ્ત્રેષુ નિષ્ણાતૈઃપણ્ડિતૈઃસહરાજાઽભાષત । તે તે
શાસ્ત્રોમાં કશાળ પાંડિતો સાથે રાજા બોલ્યો.

કયોસ્તે વાસસી । કયા બેનાં તે બે વસે છે.

યયાત્માન્તંપૂતંમન્યતે વસિષ્ઠ સ્તામરુન્ધર્તીવન્દસ્વ । જેનાથી
વસિષ્ઠ પોતાને પવિત્ર માને છે તે અરુન્ધતીને તું નમ.

સર્વાસુકલાસુ પ્રાવિણ્યંમુપગતો રાજપુત્રઃ ॥ બધી કલાઓમાં
રાજપુત્ર નિપુણતાને પામ્યો.

થયામહિષાસુરોદ્ધતસ્તસ્મૈદુર્ગાર્યૈતમઃ જેથીએ મહિષાસુર
હણ્યો તે દુર્ગા દેવીને પ્રણામ હો.

તેનચૌપ્રયાગેસંગઙ્ગતે । તે બે નદીયો પ્રયાગમાં મળે છે.

યાજ્યાંચૌર્યેકૃતંતૌપુરુષૌ રાજાડદળ્ડયત્ । જે બે માણસોથી
ચોરી કરાય તે બે પુરુષોને રાજાએ શિક્ષા કીધી.

एतस्यामटव्यां पुराब्रह्मविदोमुनयोन्यवसन् । આ જંગલમાં
પહેલાં બ્રહ્મને જાણનારા મુનીઓ રહેતા હતા.

यैर्मेदन्युत्खाताये च कपिलस्य कोपेनदग्धास्तान् सगरस्या-
त्माजान् भगरिथोगंगाया जलेनोदधरत् । જેનાથી પૃથ્વી
ખોદાઈ ને જેઓ કપિલ ઋષિના કોપથી બળ્યા તે સ-
ગર રાજાના પુત્રોને ભગીરથે ગંગાના જળથી ઉદ્ધાર્યા.
यासां विवाहाःस्वपुत्रैःसहसमजायन्तताभिर्जनकस्य कन्या-
भिपप्रन्नौ राजादशरथोऽयोध्यामगच्छत् । જેમના વિવાહ
પોતાના પુત્રો સાથે થયો તેવીઓ જનક રાજાની ક-
ન્યાઓ સાથે રાજા દશરથ અયોધ્યા ગયા.

नदृश्यतेऽत्रकोऽपि रोदनं तु श्रूयते । અહીં કોઈ જણાતું
નથી પણ રડતુંતો સંભાય છે.

पुरायानिवस्तૂनि महता धमेण साध्यान्यासं स्तान्यधुनाय-
न्त्राणां सामध्यादल्पेनैवायासेन साध्यानि પહેલાં જે વ-
સ્તુઓ મહા મહેનતથી મેળવાતી હતી તે હાલ યત્રોના
બળથી થોડાજ પ્રયાસથી મેળવાય છે.

कितयाध्रेन्वा क्रियते यस्याबुग्धं नोपलभ्यते ते गायत्री शुं
કરાય કે જેનાથી દુધ મેળવાય નહિ.

यस्यवित्तं अस्ति *सनरःकुलीनःसपंडितःसःश्रुतिमान् गुणज्ञः

* સઃ અને ષઃ પછી જ શિવાય કોઈપણ સ્વર કે વ્યંજન
આવે તો તેમનો વિસર્ગ થો થાય છે.

સપ્તવકા ચ સઃદર્શનીયઃસર્વે ગુણાઃકાઞ્ચનમાશ્રયન્તે ।
જેને પૈસા છે તે માણસ કુળવાન, તે પાંડિત, તે વેદ
જાણનાર, તે ગુણની કદર જાણનાર, તેજ વક્તા અને તે
સુંદર, સમ્રાજા ગુણો સુવર્ણમાં છે.

આ આ કોણ છે ? પતે કે ।
તેઓ ધંધે કોણ છે ! કાતેષાં વૃત્તિઃ ।
તે હરિની દીકરી છે ? સાહેરેદુહિતા ।
તેણીનું નામ શું છે ? કિં તસ્યા નામ ।
રાત્રે કોને એમ કહ્યું ? કસ્મૈરામણ્યમવદત્ ।
તે ગાવિદ્રનો બાપ છે. સર્ગોવિન્દસ્ય આતા ।
(હું) તે છોકરા સાથે નિશાળે ગયો તેન બાલેન સહ
પાઠશાળા મગચ્છમ ।

તેણે નારાયણને પેલા છોકરા સાથે રમતો જોયો. સ ના-
રાયણં (તેન કુમારેણ) તૈઃકુમારૈઃસહ રમમાણમૈક્ષત ।
મિત્રોમાંથી તે કોને સંભારે છે ? મિત્રેષ્યઃકાનિસ્મરતિ ।
નદીમાં માંછલાં છે. નદ્યાં મત્સ્યાઃસન્તિ ।
તે તેણીથી અનુસરાય છે. સતયાનુશ્રિયતે ।
જે તે ગામોમાંથી આવેલા છે તે માણસો ક્યાં છે. તેષ્યો
ગ્રામેષ્યો આગતાઃતેનરાકુત્ર સન્તિ ।
જે દેશનો શુદ્ધ રાજા છે તે દેશમાંથી તેઓ આવ્યા છે.
તસ્યદેશસ્ય શુદ્ધકો રાજાતસ્માન્નયામચ્છન્તિ
પાસે જે દાસીઓ હુતી તેઓને રાણીએ તેણીને માટે દૂધો

લાવવા ફરમાવ્યું. આત્મનોચાહાસ્ય:સંનિધાવાસંસ્તા આત્મને
કુસુમાન્યાનેતું રાહ્યાદિશત્

મહારાષ્ટ્રોનો રાજા આ ધરમાં રહ્યો. મહારાષ્ટ્રીયાણાં રાજૈત-
સ્મિન્ ગૃહેડવસત્

તે છોકરીઓમાંથી કઈ ગાય છે. તાસાં કુમારીણાં કા ગાયન્તિ
અહીંયાં આ પુસ્તક કાંના વડે મુકાયું? કેનૈષગ્રન્થોડગ્રનિહિતઃ।
આ અવિકારી આત્માના સામર્થ્ય વડે આકાશ અને પૃ-

થ્વીને આશરો અપાય છે. एतस्याक्षरस्यात्मनःसामर्थ्येन
દાવાપૃથિવ્યૌવિધૃતે ।

તેઓ (બે) વડે મોટું કૃત્ય કરાયું નથી. તાજ્યાં કિમપિ-
મહત્ત્વ કાર્ય ન કૃતં ।

તે અરણ્યમાં હું લાંબા વખત મુઝી રહ્યો. તસ્મિન્નરણ્યે
ચિરમવસમ્

કઈ દિશાએ પેલો લુચ્ચો ગયો? કયાદિશા સશઠો ગતઃ
પેલા દેવાલયમાં લક્ષ્મીની સુન્દર મૂર્તિ છે તસ્મિન્નેવાયતને-
લક્ષ્મ્યાઃ સુન્દરા મૂર્તિ રસ્તિ

હરી તેને વિધિસનીય વાર્તા કહેતો હતો. હરિસ્તમ્બધ્વજેયાં-
કથામકથયત્ ।

બે (માણસ) ને લક્ષ્મી શોધે છે તે તેણીને મળવો મુ-
શ્કેલ કેમ થઈ શકે? યં લક્ષ્મીઃપ્રાર્થયતે સતયાદુરાયઃ
કથંમવેત્

પાઠ ૩૦ મો.

ના હમપરાધી । હું અપરાધી નથી.

રઘુનાથઃ સ્નિહ્યત્યાવયોઃ । રઘુનાથ અમે બન્ને ઉપર હેત રાખે છે
કુત્રાસ્તિ મેપુત્રકઃ । મારે છોકરો ક્યાં છે.

મગવતિત્વામહંવન્દે । દેવી તમને હું નમું છું.

માસ્માનવધીરય । અમેને ન નિંધ.

વિષ્ણુર્વોડવતુ । વિષ્ણુ તમેને રક્ષો.

ત્વયાસહોપવનં ગન્તુમિચ્છામિ । તારી સાથે બાગમાં જવાને
હું ઇચ્છું છું.

આર્યેકથયામિતે ભૂતાર્યમ્ । હે આર્યા તને હું સત્ય કહું છું.
મહ્યં ધનં નયચ્છસિ । તું મને દ્રવ્ય આપતો નથી.

શિવો વઃશિવાયમવતુ । શંકર તમારા કલ્યાણને મારે થાય
બાલકોયુવયોઃપિતાકાસ્તિ । બેબાળકો તમારો પિતા ક્યાં છે.

પૃથિવીં રક્ષત્સુ યુષ્માસુકુતો નો મયમ્ । પૃથ્વીને તમે રક્ષો છો
છતાં અમને લાય ક્યાંથી.

યુષ્મદધિગતાં વાર્તાસર્વેજ્યઃશંસામિ । હું તમારી પાસેથી
મળેલી ખબરને સર્વેને કહું છું.

તસ્યપીડાં હર્તુમસ્માભિશ્ચિન્તિતત્તપાયોનિષ્ફલોડમવત્ । તેનું
દુઃખ કાપવાને અમારાથી ઇચ્છેલો ઉપાય નિષ્ફળ ગયો.

તત્રસુચરિતં મમૈવપ્રતનુયતો ન દીર્ઘં કાલમાર્વાસુખમન્વ
મવાવ । તમારૂં પુણ્ય મારા સમાન લઘુ જેથી આપણે
બન્ને લાંબો વખત સુખ ભોગવ્યું નહિ.

ત્વરતે મમમનોડધ્યયનાય । મારૂં મન લણવાને અધીરૂં છે.

અસ્માકમશ્વ ણ્વઃ । અમારો આ ઘોડો છે.

કગતાતે માતા તારી મા કયાં ગઇ.

एतस्य वृत्तान्तस्य श्रवणेनपर्याकुलमाचर्योर्मनः । આ વાર્તા

સાંભળવાથી અમારૂં બનેતું મન ક્ષોભ પામ્યું છે.

किं तव पापेभ्यः रामेणवापापकृतामत्यपृच्छत्कृद्धोदशरथः

કેકેયીમ । કેપેલા દશરથે કેકેયીને પુછ્યું કે હું પાપી
શ્રી રામે અથવા મેં તારૂં શું પાપ કર્યું.

केतनिमित्तेन तस्यैवंत्वमनर्थयिष्यता । શા કારણથી તેનું

અનિષ્ટ કરવા ગાટે તું તૈયાર થયેલ છે.

दीनेष्वस्मास्वप्ने तादृशो भवतःस्नेहः । આપનો અમ ગ-

રીબ ઉપર પણ આવો સ્નેહ છે.

मरुतामेघजालमित्रदैवेनास्माकं सर्वे मनोरथा निरस्ताः पवनर्था

વાદળાના સમુદ્ધ જેમ (વિખેરાય) તેમ પ્રારબ્ધે અ-
મારા સર્વે મનોરથો નાશ કર્યા.

कमपराधलवंमयिपश्यसि त्यजसि मानिनिदासजनयतः । હું

ગર્વિષ્ટ શ્રી મારામાં કયા સહેજ દોષ જુએ છે કે જેથી તું
તારા શેવકને છોડી દે છે.

तेषां वधुस्त्वमसि नन्दिति पार्थिवानाम् । येषां कुलेषु सविता च

ગુરુ વંચંચ । હું પુત્રી જેમના કુલમાં સૂર્ય ગુરૂ અને અમે

ગુરૂ છીએ તે રાજાઓની તું વહુ છું.

यूयं वयं वयं यूय मित्यासीन् माते रात्रयोः

કિં જાત મધુના યેન યૂયં યૂયં વયં વયમ્ ॥

તમે તે અમે અને હમે તે તમે એમ આપણું બંનેનું માનવું
હતું હવે શું થયું કે જેથી તમે તે તમે અને અમે તે અમે.
તું કાઢો. માણસ છે. ત્વં બુધોઽસિ

હું અણુભરૂંસાદાર માણસ હું એમ તું વહેમ લાવે છે.
અહમવિશ્વાસ્ય इति त्वं शङ्कसे किम् ।

જ્યારે તમે પર્વત ઉપર ચઢ્યા ત્યારે તમારો ભોભિયો કોણ
હતો. યદા યૂયં ગિરિમારોહત તદા યુષ્માકં માર્ગદર્શકઃ
ક આસીત્

તમને આ વાત કોણે કહી કસ્તામેતાંકથામકથયત્
મારો આપ કાશી ગયો. અને જ્યારે તે પાછો આવ્યો.
ત્યારે તે બહુ પુસ્તકો લાવ્યો, અને મને તે આપ્યાં.
મેપિતા કાશી મગચ્છત્ । યદાસન્યવર્તત તદા સ બહૂનિ
પુસ્તકાન્યાનયત્તાનિમહ્યમચ્છન્ન ।

ત્યાં જે થયું તે અમને કહો. તત્ર યદાપતિતં તદસ્માન્ કથય
મારી ચોપડી ક્યાં છે એમ મેં તમને પૂછ્યું. મમ પુ-
સ્તકં ક્વાસ્તીત્યહં યુષ્માનપૃચ્છમ્ । અમારાથી છુટા પડ-
વામાં દીલગીર થાઓ મા. અસ્માભિ વિંયોગે મા શોચ ।
તારી મહેરબાનીથી અમે સંકટો ઓળંગ્યાં તવકૃપયા વયં
સંકટાન્યવારયામ ।

તમારા વડે તે વખતે જે કરાયું તે હું બહુ. યુષ્માભિ
સ્તસ્મિન્ કાલેયત્ કૃતં તદહં સ્મરામિ.

સાક્ષિયો મારા વડે ભોમવારે આવવાને ફરમાવાયા
સાક્ષિણઃમયા સોમવાસર આગન્તુ માદિષ્ટાઃ
જ્યારે તમે મારે ઘેર આવ્યા ત્યારે મેં તમને ધાન્યના ઠ-

મહા આપ્યા યદાયૂયં મમ ગૃહમાગચ્છત્ તદાહંયુષ્મજ્યો
ધાન્યસ્ય રાશીનયચ્છમ્

તું હરાવાયો છતાં સિપાઈયો છતનારને તાબે થયા. ત્વાયે
પરાજિતે સૈનિકા જેતારં શરણમગચ્છન્
અમે (બે) ધણા ઋષિઓના આશ્રમે બેતા હતા આવાં

બહુના મૃષીણામાશ્રમાનૈક્ષાવહિ

આ દુસો અમારા બે વડે લેવાયાં. યતાનિ કુસુમાન્યાવા-
જ્યામાનીતાનિ (ગૃહીતાનિ)

મારી પાસેથી તે વાર્તા તેને મળી સ તાંવાર્તા મદવિન્દત
તમે (બે) સધળાં માણસોને નિંદા છે. યુવાં સર્વાન્ જ-
નાન્ નિન્દયઃ

હું તને આ બક્ષિસ આપુંકું અહં તુજ્યમેતત્ પારિતોષિકં
યચ્છામિ ।

તારી પાસેથી ડાહ્યા માણસોનો માર્ગ મને જણાયો ત્વ-
ત્પ્રજ્ઞાનાં માર્ગો મયાજ્ઞાતઃ

અપરાધ વિના યજ્ઞ કરનારાઓ મને મારતા હતા ઋત્વિ-
જોમામપરાધં વિનાડતાહયન્

હે દયાળુ પિતા અમે તારાં છોકરાં ઉપર ગુસ્સે ન થા.
કારુણિકપિતરસ્મજ્યં તત્ વાલેજ્યો માકુપ્ય

અમે તેના મિત્રોથી તે દૂર ભરકયો. અસ્મત્તસ્ય સુહૃદ્ભુઃ સ
કુરમાટત્

તારા વડે તે કુતરાને મારવામાં અથોગ્ય કૃત્ય કરાયું. તસ્ય
સારમેયસ્ય તાહનેત્વયાનુચિતં કાર્યં કૃતમ્ ।

તું પાળન ર છતાં તારો પ્રજા વિપત્તિ કેમ લોગવી શકે.
 ત્વયિ રક્ષિતરિ તવ પ્રજાઃકથં દુઃસ્વમનુભવેયુઃ ।
 આપણામાં હરિ શ્રેષ્ઠ છે. અસ્માસુ હરિઃ શ્રેષ્ઠઃ ।

પાઠ ૩૧ મો.

इदं मासं न मलंकृत्यतां भवता । आ आसन आपनाथी
 શોભાવો.

मृगस्य जवस्याक्षम येवामीरथ्या घावन्ति । हरिणुनी त्वरा-
 नी हरिद्राधथीज आ घोडाओ दाउ છે.

अनया रीत्या व्याख्येयोऽयं ग्रन्थः । आ ग्रंथ आ रीते
 સમજાવવો જોઇએ.

वत्स विस्मास्मात् साहसात् । जेरा ! आ अविचारी
 દામથી અટક.

अमृतौ तरु योह्योऽपश्यम् । आ ते जे छाउ जे काले मे
 જોયાં હતાં.

अस्मै विदुषे ब्राह्मणाय दक्षिणां प्रयच्छ । (तुं) आ विद्वान्
 બ્રાહ્મણને દક્ષિણા આપ.

अनयोः कन्ययोः संगतं मे रोचते । आ जे કન્યાઓની
 સોખત મને ગમે છે.

+इमं सारङ्गं प्रियाप्रवृत्तयेऽङ्गयर्थये । आ सारंग (पक्षी) ने
 પ્રિયાની ખુશ ખબરને માટે વિનવું છું.

+ આવી નિશાનીવાળાં વાઝો એક રાજનાં કે જેની સ્ત્રી એકા-
 એક ગુમ થએલી હતી તેને સંબોધીને તેણે કહેલાં.

અયં સતે^૮ તિષ્ઠતિ^૫ સંગમાંત્સુકો^૯ વિશક્લે^૭ મોરુ^૬ યતોઽવધીર-
જાન્ન ॥ હે બીકણ સ્ત્રી જેના તરફથી તું તિરસ્કારની
શંકા રાખે છે. તે તને મળવાને આતુર અહિં ઉભો છે.

અમું^૧ પુરઃ^૩ પદ્યલિ^૪ દેવદારું^૨ પુત્રીકૃતોઽસૌ^૭ વૃષભધ્વજેન^૫ । તું
આ દેવ દારૂના ઝાડને આગળ જીવે છે એ શંકરથી
પુત્ર સમાન કરાયેલું છે.

+સ્ત્રીરત્નેષુમમોર્વશીપ્રિયતમા^૫ યૂથે^૬ તવેયં^૭ વશા^૮ જેમ ટાળામાં
તારી સહુચરી હાથથી તને વહાલી છે તેમ સુંદર ર-
ત્નરૂપ સ્ત્રીઓમાં આ મારી ઉર્વશી !

+મધુકર મદિરાક્યાઃ^૧ શંસતસ્યાઃ^૨ પ્રવૃત્તિમ્^૩

વરતનુ^૬ રથવાસો^૬ નૈવ^૮ દૃષ્ટા^૭ ત્વયા^{૧૧} મૈ^{૧૨} ।-હે ભમરા ! ધૂણી-
યમાન નેત્રવાળી સ્ત્રીનો ખુશ ખખરને કહે અથવા
મારી તે સુંદરાંગીને તારાથી નથીજ જેવાઇ?

+હંસ પ્રથચ્છમેકાન્તાં^૧ ગતિસ્યા^૪ સ્ત્વયા^૫ હૃતા^૭ । હે હંસ ! મારી
સ્ત્રીને તું આપ એણીની ચાલ તારાથી હરાઇ છે.

અસ્મિન્નૈવલતાગૃહે^૬ ત્વમભવઃ^૨ । આજ વેલાના માંડવામાં તું હતો.

અસ્યૈ^૧ વાસીન્^૬ મહતિ^૨ શિશ્વરેગૃધ્રરાજસ્યવાસઃ^૩ । આનાજ
મોટા શિખર ઉપર જરાયુનો વાસ હતો.

મનોહરા^૪ અમી^૨ વૃક્ષા^૩ દૃશ્યન્ત^૫ પુષ્પધારિણઃ^૧ પુષ્પવાળાં આ-
વૃક્ષા મોહક જણાય છે.

અમચ્છ^૩ દમુચા^૧ કીધ્યા^૨ દાસ્ય^૪ મૂંદુત^૫ માનય^૬ । જે આ^૭ માર્ગે
ગધ^૮ તેને હે દાસી^૯ તું જલદી લાવ.

કૃતં^૫ કિ^૩ મેભિ^{૧૧} સ્તવ^૨ વિપ્રિયં^૬ યદ્^૬ અનિષ્ટ^૭ મેષા^{૧૧} મસિ^૮ કર્તુ^૯

મુચતઃ^{૧૦} । એમણે તાર શું છુડું કર્યું છે કે એમનું તુક-

શાન કરવાને તું તૈયાર થયો છું.

પાદા^૪ નર્મણાં^૩ પ્રણતો^૫ યતોડસૌ^૧ મદ્રં^૨ તતોડમીભિ^૬ રમુષ્ય^૭ કાર્યમ્^{૧૦}

। જેથી આ માણસ આમના ચરણમાં પડે છે મારે

એમનું કદયાણુ એઓનાથી થવું જોઈએ.

પુર્યો^૩ પુરાડસ્યાં^૧ કિલ^૨ કાલિદાસો^૮ નામ્ના^૭ મવદ્યો^૬ ન્યવસત્^૫

કવીશઃ । પહેલાં આ શહેરમાં કવીશ્વર રહેતા હતા

જે નામે કાલિદાસ હતા.

યદિ^૩ પ્રસન્ના^૧ મગવર્તમં^૨ વરં^૮ યાચે । જે ભગવતી પ્રસન્ન
હોય તો હું આ વરને માગું.

અસ્મિંલ^૩ લોકે^૧ યત્^૨ ક્રિયતે^૮ તસ્ય^૭ ફલ^૬ મમુષ્મિંલ^૫ લોકેતુ

ભૂયતે આ લોકમાં જે કરાય છે તેનું ફળ પેલા લોકમાં

ભોગવાય છે.

અભિર્વચોર્મિઃ^૩ સાન્ત્વયમે^૧ દુઃખિતાં^૨ માર્યામ્ । તું આ વચનોથી

મારી દુઃખો ઝાંતે શાન્ત કર.

હે સીતે પુત્રા વિમો^૩ તે । હે સીતા! આ બે તારા છોકરાઓ છે.

આ મારી ચોપડી છે. અયં^૧ મે પ્રન્યઃ^૨

આ માણસો પોતાના રાજની છતથી ખુશ થાય છે.

હમે મનુષ્યા (સ્વીયસ્ય) રાજો વિજયે માંદાંતે

આ છોકરીઓ નૃત્ય શિખે છે. રમા:કુમાર્યો નૃત્યં શિક્ષન્તે.
 આ ગામોમાં બહુ વિદ્વાનો છે. एषु ग्रामेषु बहवो विद्वांसः सन्ति
 હું આ આંખોએ દેખતો નથી. अहमाभ्यां नेत्राभ्यां नक्षे.
 આ ઝાડ ઉપર વાંદરો છે. अस्मिंस्तरो कपयो वर्तन्ते.
 આ નદીઓમાં બહુ પાણી છે. आसुनदीषु प्रभूतं जलं.
 આ પર્વતો ઉપરથી બહુ પાથરો પડેલા છે. अमीश्रयोगिरि-
 श्रयो बहवोदशदःपतिताः सन्ति

મેં આ લાકડીઓ વડે ચોરને માર્યા. अहमेभि लंगुडैः
 स्तेनमताडयं

મેં આ સ્ત્રીઓને શિવના દહેરામાં જોધ. अहं शिवालय
 इमानारीरीक्षे

આ નદિયોનું ઉત્પત્તિ સ્થાન હિમાલય છે. आसां नदीनाम्
 प्रभवा हिमालये सन्ति

આ છોકરાઓને અને પેલી છોકરીઓને કેટલાક લાડ આપો.
 अमीश्रयःकुमारेभ्योऽमूम्यःकुमारीश्रयश्च कञ्चित् मोदकं यच्छ
 અમે પેલા પર્વતના શિખર પરથી ઉતરતો વાઘ જોયો.

अमूष्यपर्वतस्यशिखरादवतरन्तं व्याघ्रमहमैक्षे.

હું મારું કોનું આ (ખે) ચોરો પાસેથી બચાવતો હવો.
 અમૂખ્યાંસ્તેનાશ્યામહં મમ સુવર્ણ મરક્ષમ
 રણસંગ્રામમાંથી દાડતા તે સીપાઈને હું જોતો હવો. अहं
 त सैनिकं रणभूमेर्धावन्त मपश्यम्.

મુસાફર પેલા માર્ગથી ગયો. पान्थ स्तेन वर्त्मनाऽगच्छन्त
 માટીથી આ (ખે) ખાડા પુરો. इमेगर्ते मृदा पूरय.

કંજુસ માણસ પાસેથી હું લિક્ષાની આશા રાખતો નથી.

અહં કદર્યાદ્ દક્ષિણાં નોપેક્ષે.

આ નદીથી રાજાનો મહેલ (ખે) કેશ છે. રાજા:પ્રાસાદોડ

સ્યા:નદ્યા:કોશો

તે સ્વાદિષ્ટ કેરી અને આપ તત્સ્વાદ્યાન્નમંત્રાં ચચ્છ

આ હુરણપડે શા અપરાધ કરાયો. અનેન હરિણેન કોડપ-

રાધકૃત:

આ (ખે) નદીઓનો સંગમ પવિત્ર છે. અમુયોર્નદ્યો:સંગમ:

પવિત્ર:

આ વસ્ત્ર વડે ઢંકાયેલો હું અદસ્ય થાવું છું અનેન વાસસા-

છન્નોડહમહર્ષ્યો ભવામિ.

આ (ખે) કન્યાઓ પણ લભમાં આપના યોગ્ય છે હમે

અન્વે અપિ પ્રદંયે

પાઠ ૩૨ મો.

^૧વિદ્યત્વં ^૨ચ ^૩નૃપત્વં ^૪ચ ^૫નૈવ ^૬તુલ્યં ^૭કદાચન । ^૮સ્વદેશે ^૯પૂજ્ય

તે રાજા વિદ્વાન સર્વત્ર પૂજ્યતે ॥ વિદ્વાન પણ અને રા-
જા પણ કદીપણ અરામર નથીજ રાજા પોતાના દેશમાં
પૂજાય છે (પણ) વિદ્વાન અધે પૂજાય છે.

^૧વત્ ^૨મેકો ^૩ગુણી ^૪પુત્રો ^૫ન ચ ^૬મૂર્ક્ષ ^૭શતાન્યપિ । ^૮एक ^૯અન્દ્ર

સ્તમો ^{૧૦}હન્તિ ^{૧૧}ન ચ ^{૧૨}તારાગણોડપિચ ॥ એક ગુણીઅલ પુત્ર

શ્રેષ્ઠ, પણ સેંકડો મૂર્ખ હોય તે નહિ ચન્દ્રમા ઐકલો
 અન્ધાર હણે છે પણ તારાઓનો સમુહ તે કરતો નથી.
 ૪ ૭ ૫ ૬ ૧૦ ૮
 યકેનાપિ સુવૃક્ષેણ પુષ્પિતેન સુગન્ધિના । વાસિતં તદ્દનં
 ૮ ૨ ૩ ૧
 સર્વં સુપુત્રેણ કુલં યથા ॥ જેમ સારા પુત્રથી કુળ તેમ
 એક પણ દૂતવાળા સુગન્ધમય શ્રેષ્ઠ વૃક્ષથી આપું તે
 વન વાસમય થાય છે.

૨ ૩ ૪ ૫ ૬
 ઉત્સવે વ્યસને ચૈવ દુર્મિત્તે શત્રુવિગ્રહે ।

૭ ૮ ૯ ૧ ૧૦ ૧૧ ૧૨
 રાજદ્વારે સ્મશાનેષ્ચ યસ્તિષ્ઠતિ સ બાન્ધવઃ ॥

જે ઉત્સવમાં આપત્તિમાં. દુષ્કાળમાં શત્રુ સાથે લડાઈમાં
 રાજ દરબારમાં. અને સ્મશાનમાં ટકી રહે તે સંબંધી
 બાણવો.

૧ ૨ ૫ ૩ ૪
 દુર્જનઃપ્રિયવાદીચ નૈત દ્વિશ્વાસકારણમ્ ।

૭ ૮ ૬ ૯ ૧૦ ૧૧
 મધુતિષ્ઠતિ જિહ્વાગ્રે હૃદયેતુ હલાહલમ્ ॥

દુષ્ટ માણસ મીઠું બોલનારો છે એ કંઈ તેનામાં વિશ્વાસ
 મુકવાનું કારણ નથી તેના જીભની ટોચપર મધ છે.
 પણ હૈયામાં તે હુળાહુળ ઝેર છે.

૧ ૪ ૨ ૩
 દુર્જનઃપરિહર્તવ્યો વિચ્છિન્નચાલંકૃતોઽપિસન્ ।

૬ ૭ ૫ ૮ ૧૦ ૧૨ ૧૧
 મણિના મૂષિતઃ સર્પઃ કિમસૌ ન મયંકરઃ ॥

દુર્જન જ્ઞાનથી શણગારેલો હોય તો પણ તણ દવો.
 સર્પ રતનથી શણગારેલો છે તેથી શું તે ભયંકર નથી ?

^૧કૂલીનૈઃ ^૨સહ ^૩સંપર્કે ^૪પણ્ડિતૈઃ ^૫સહ ^૬મિત્રતામ્ ।

જ્ઞાતિમિત્ર સમમેલનં કુર્વાણો ન વિનસ્યતિ ॥

કુળવાનોની સાથે સંબંધ પહોંચતોની સાથે દાસ્તી અને
સગાં વહાલાંની સાથે સરખો મેળ અર્થાત સંપ રાખનાર
વિનાશને પામતો નથી.

^૧યોધુવાણિ ^૨પરિત્યજ્ય ^૩અધ્રુવં ^૪પરિવેશતે ।

^૫ધ્રુવાણિ ^૬તસ્ય ^૭નશ્યન્તિ ^૮અધ્રુવં ^૯નષ્ટ મેવચ્ચ ॥

જે નિશ્ચિતને છોડી દેધને અનિશ્ચિતને શેવે છે તેની નિશ્ચિત
વસ્તુઓ જતી રહે છે અને અનિશ્ચિત તો નાશ પામી જ છે.

^૧પાદપાનાં ^૨મયં ^૩વાતઃ ^૪પદ્માનાં ^૫શિશિરો ^૬મયમ્ ।

^૭પર્વતાનાં ^૮મય વજ્રઃ ^૯સાધૂનાં ^{૧૦}દુર્જનો ^{૧૧}મયમ્ ॥

વૃક્ષોને ભયનો હેતુ પવન છે. કમળોને ભય ઉપભવનાર
ઠંડી શુ છે તેમ પહાડોને ધન્દ્રતુ વજ્ર ભય છે, અને સ
જીનોને દુર્જનો ભય આપનાર છે.

^૧તસ્માત્ ^૨સ્વવિષયે ^૩રક્ષા ^૪કર્તૃત્વા ^૫ભૂતિ ^૬મિચ્છત્ ॥

^{૧૧}યક્ષે ^{૧૩}નાં ^{૧૨}વાપ્યતે ^{૧૪}સ્વર્ગો ^{૧૫}રક્ષણાત્ ^{૧૬}પ્રાપ્યતે ^{૧૭}યથા ॥

તે માટે સંપત્તિને ધ્વંષનારે પોતાના રાજ્યમાં રક્ષણ કરવું
જોઈએ રક્ષણથી જેવી રીતે સ્વર્ગ મળે છે તેવી રીતે વજ્રો
થી મળતું નથી.

^૧યથા ^૩ફલાનાં ^૨પક્ષાનાં ^૭નાન્ય ^૫વ્રતનાદ્ ^૪મયમ્ ।

^{૧૦}યથા ^{૧૨}નરસ્ય ^{૧૪}જાતસ્ય ^{૧૬}નાન્ય ^{૧૭}વ્ર મરણાદ્ ^{૧૮}મયમ્ ॥

જેમ પાકેલાં ફળોને પડવા શિવાય બીજાનો ભય નથી
તેમ જન્મેલા પુરૂષને મરણ શિવાય બીજામાં ભય નથી

^૩ નમીતો ^૨ મરણાદસ્મિ ^૧ કેવલં ^૪ દુષિતં ^૫ યશઃ ^૬ ।

^૮ વિશુદ્ધસ્યાહિમેમૃત્યુઃ ^૯ પુત્રજન્મસમઃ ^{૧૦} કિલ ^{૧૧} ॥

હું મરણથી ભય ધારતો નથી માત્ર કલંકિત કીર્તિથી (હરહુ)
નિઃકલંકિત એવા મને મરણ પુત્રના જન્મ તુલ્યજ છે.

^૧ અપાપાનાં ^૨ કુલેજાતે ^૩ મરિપાપં ^૪ ન ^૫ વિદ્યતે ^૬ ।

^૮ યદિ ^૯ સંભાવ્યતે ^{૧૦} પાપ ^{૧૧} મપાપેનચ ^{૧૨} કિંમથા ॥

પાપ રહિત પુરૂષોના કુલમાં જન્મેલા મારામાં પાપ નથી.
જો પાપ છે એમ જણાય તો શુદ્ધ એવા મને તેથી શું છે.

^૧ અર્થ ^૨ મનર્થ ^૩ માવય ^૪ નિત્યં ^૫ નાસ્તિ ^૬ તતઃ ^૭ સુખલેશઃ ^૮ સત્યમ્ ^૯ ।

^{૧૦} પુત્રાદપિ ^{૧૧} ધનભાજાંભીતિઃ ^{૧૨} સર્વત્રૈવાવિહિતારીતિઃ ^{૧૩} ॥

પૈસાને હુમેશાં દુઃખનું કારણ ગણખરે તેમાં મુખનો અંશ
નથી શ્રીમંતોને છાકરાથી પણ ભય હોય છે આ વાત
બધેજ દૃઢ થઇ છે.

^૧ કાતવ ^૨ કાન્તાકસ્તે ^૩ પુત્રઃ ^૪ સંસારો ^૫ ડયમતી ^૬ વવિચિત્રઃ ^૭ ।

^{૧૦} ૧૧ ૧૨ ૧૩ ^{૧૪} ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯

કસ્યત્વંવા કુતઆયાત સ્તત્વં ચિન્તયતદિદં વ્રાતઃ ॥

કોણ તારી સ્ત્રી છે કોણ તારો પુત્ર છે. આ સંસાર ધણે
અભયજ જેવો છે કોનો તું અથવા ક્યાંથી આવ્યો છે,
તે મારે હે ભાઈ આ તત્વનું ચિંતન કર.

૧ ૭ ૮ ૯ ૧૨ ૧૧ ૧૦
 શત્રૌમિત્રે પુત્રેવન્ધો માકુર્યત્તન્વિગ્રહસંધૌ ।

૧૫ ૧૪ ૧૩ ૨ ૫ ૪

મવસમચિત્તઃ સર્વત્રત્વં વાચ્છસ્યચિરાદ્યદિસત્ તત્ત્વમ્ ॥
 સત્પર સત્ય વસ્તુને પામવા માગતો હોય તો શત્રુ
 મિત્ર છે કરી અને સગાં વહાલામાં લડાઈ કે સલાહને
 મારે મહેનત કર નહીં. સધળામાં સરખી બુદ્ધિ રાખ.

૪ ૫ ૯ ૧ ૨ ૩
 મહતાપુણ્ય પુણ્યેન ક્રીતેયં કાયનો સ્ત્વયા ।

૭ ૮ ૧૨ ૧૦ ૧૧
 પારંદુઃસ્વોદધેર્ગન્તું તરયાવન્નમિદ્યતે ॥

આદેહુશ્પીનાવતારાથી ભારે પુણ્યશ્પી કીમતપડે દુઃખના દરી-
 યાને પેલેવાર જવાને ખરી દઈ છે એ ભાંગે તે પહેલાં તરીબા.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૮ ૭ ૯
 ધૈર્યયસ્યપિતા ક્ષમાચજનનીશાન્તિશ્ચિરગેહિની ।

૧૦ ૧૧ ૨૫ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫
 સત્યં સૂનુ રયં દયા ચ મગિની ભ્રાતા મનઃસંયમઃ ॥

૧૭ ૧૬ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧
 શત્ર્યા ભૂમિતલાંદિશોઽપિ વસનં જ્ઞાનામૃતંભોજન ।

૨૨ ૨૩ ૨૪ ૩૦ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૨૬
 મેતેયસ્યકુટુમ્બિનો વદ સ્વસ્તે કસ્માદ્ ભયં યોગિનઃ ॥

ધૈર્ય જેના પિતા છે જેની માતા ક્ષમા છે દીર્ઘકાલીન
 શાંતિ જેની સ્ત્રી છે સત્ય જેનો પુત્ર છે દયા જેન છે
 ભાઈ મનનો નિમ્રહ છે. ભુમિનુ તલિયું પથારી છે. દિશાઓ
 પણ વસ્ત્ર છે જ્ઞાનશ્પી અમૃત ખાવાનું છે એ જેના કુટુ-
 મ્બિઓ છે તે યોગીને હે મિત્ર ક્યાંથી ભય હોય તે કહે.
 વિપદિ ધૈર્ય મયા જ્યુદયે ક્ષમા સદસિ વાક્પટુતાયુધિવિક્રમઃ
 વશસિચામિરુચિ વ્યસતં શ્રુતૌ પ્રકૃતિસિદ્ધ મિદં હિ મહાત્મનામ્ ॥

વિપત્તિમાં ધૈર્ય સંપત્તિમાં ક્ષમાગુણ સભામાં વાચાળ
પણું યુદ્ધમાં શૂરાતન કીર્તિપર પ્રેમ અને વેદપર ખાસ નિષ્ઠા
ખરેખર આ સર્વ (વસ્તુઓ) મહાત્માઓને સ્વભાવથી
સિદ્ધ હોય છે.

આલસ્યં हि मनुष्याणां शरीरस्थो महारिपुः ।

નાસ્ત્યુચ્ચમો સમો બન્ધુઃકૃત્વાયન્નાવસીદતિ

આલસ એ મનુષ્યોના શરીરમાં રહેલો મહાન શત્રુ છે
ઉદ્યોગ સરખો કોઇ મિત્ર નથી જે (ઉદ્યોગ) કરવાથી
કોઇ વિનાશ પામતો નથી.

અસ્તિ ब्रह्मारण्ये कर्पूरतिलको नामहस्ती ब्रह्मारण्यમાં કર્પૂ-
તિલક નામનો એક હાથી છે તમવલોક્ય સર્વે શૃગાલા-
શ્ચિન્તયન્તિસ્મતેને જોઇને સર્વે શિયાળવાઓ વિચારતા
હતા. યદ્યયં કેનાપિ ઉપાયેન ત્રિયતે જો આ કોઇપણ ઉપા-
યથી મર્યા તદા અસ્માકં ઇતદ્ દેહેન માસ ચતુષ્ઠયસ્યભોજનં
અવિષ્યતિ તો અમારે આ દેહથી માસ ચારનું ભોજન થાય
તત્રૈકેન વૃદ્ધશૃગાલેન પ્રતિજ્ઞાતમ્ ત્યાં એક ધરડા શિયાળે
ધાર્યું મયાણુદ્ધિપ્રભાવાદસ્યમરણંસાધાયિતવ્યયમ્ મારી બુદ્ધિ-
મહિમાથી આના મરણને સાધી શકાશે. અનન્તરં
સવચ્ચકઃકર્પૂરતિલક સમીપંગત્વા સાષ્ટાંગ પાતં પ્રણમ્ય અવદત્
ત્યારપછી તે શઠ કર્પૂર તિલકની પાસે જઇને સાષ્ટાંગ
નમસ્કાર કરીને બોલ્યો. દેવ હૃદિ પ્રસાદ કુરુ!
પ્રભુ! નજરની મહેરબાની કરે! (મારા તરફ અધ્યય-

હાર) હસ્તી વ્રુતે હાથી બોલ્યો, કસ્તૂરું તું કેણુ કુત:સ-
 માયાત: ક્યાંથી આવ્યો સ:અવદત્ત તે બોલ્યો, અમ્બુક:મહમ્મ
 સર્વે:વનવાસિભિ:પશુભિ:મિલિત્વા મવત્ત સકાશં પ્રસ્થાપિત:
 યદ્ વિના રાજા અવસ્થાતું ન યુક્તં, હું શિયાળ, બધાં વ-
 નમ્મર પશુઓએ એકઠાં થઈને આપની હબ્બર મોકલ્યો કે
 રાજા વિના રહવાને થોડું નથી. તદ્ અત્ર અન્નવીરાજ્યે
 અમિલેક્ષુ મવાન્ સર્વસ્વામિ ગુણોપેત:નિરુપિત: તે આ જ-
 ગલના રાજ્યમાં અભિષેક કરવાને આપ તમામ રાજગુ-
 જોથી યુક્ત બોલી કહાયાછે તદ્ યથાલક્ષ્ણેલા ન વિ-
 ચલતિ તથા કૃત્વા સત્વરં આગમ્યતામ્ દેવેન । તે જેમ
 મુહુર્ત ન જાય તેમ કરીને ઉતાવળથી મહારાજથી અવાપુ
 બોધ્યો. ઇતિ ઉક્તવાચર્યાય ચલિત: એમ બોલી ઉભોથઈને
 ચાલ્યો તત: અસૌરાજ્ય લોમાકૃષ્ઠ: કર્પૂરતિલક: શૃગાલવર્ત્મના
 ધાવન્ મહાપદ્મે નિમગ્ન: ત્યાર પછી આ રાજ્ય લોભથી ખે-
 ત્યાએલો કર્પૂરતિલક શિઆળના માર્ગે દોડતાં ધણી કાદવમાં
 ડૂબ્યો તત:તેનહસ્તિના ઉક્તમ્ સન્ને શૃગાલ કિં અધુના વિધે-
 યમ્ તેથી તે હાથી બોલ્યો ભાઈ શિઆળ હવે શું કરવું
 પદ્મે નિપતિત:અહં મ્રિયે । કાદવમાં પડેલો હું મરું છું પરા-
 કૃત્ય પશ્ય પાછો વળી જો શૃગાલેન વિહસ્ય ઉક્તં શિયાળે
 હસીને કહ્યું દેવ મમપુચ્છકાવલમ્બનં કૃત્વા ઉત્તિષ્ઠ
 મશુ ! મારા પુછકાને આપાર લઈને ઉઠે। યદ્ મદ્વચસિ-
 પ્રત્યય:કુત:તદ્ અનુમૂયતાં અશરણં દુ:ખં । જો મારા પ્રથમ
 ઉપર ભરોસો કરીશો તો કેઈ શરણે ન આવે તેવા દુ:ખને
 સહન કરે (સહન કરે) ॥ શાન્તિ: શાન્તિ શાન્તિ: ॥

સંસ્કૃત વ્યાકરણ નિયમાવલિ.

(માર્ગોપદેશિકા).

સામાન્ય નિયમો.

૧ અ	નો	ગુણ	અ,	૨ અ	ની	વૃદ્ધિ	આ,
ઇ	ઈ	„	„	ઐ	„	„	ઐ,
ઊ	ઊ	„	„	ઔ	„	„	ઔ,
ઋ	ઋ	„	„	અર્	„	„	માર્,
લૃ	„	„	અલૃ	લૃ	„	„	માલૃ,

૩ છેલા ચાર સ્વરો (ઐ, ઐ, ઔ, ઔ,) શિવાય બાકીના કોઈ પણ -હસ્વ કે દીર્ઘ સ્વર—એટલે અ, ઇ, ઊ, ઋ, લૃ, -હસ્વ કે દીર્ઘ—પછી સંજ્ઞાત (તેને તેજ) સ્વર હસ્વ કે દીર્ઘ આવે તો, તે પાસે આવેલા બે સ્વરો બગી જઈને, તે બંનેને ઠેકાણે તેજ સ્વર દીર્ઘ થાય છે.—

ઉદાહરણ:—માનુ + ઉદય = માનુદય;

હોતૃ + ઋકાર = હોતૃકાર;

શક્લ + લૃકાર = શક્લૃકાર.

૪ -હસ્વ કે દીર્ઘ ઇ, ઊ, ઋ, લૃ, પછી વિભતીય (જૂદી જાતના)

સ્વર આવે તો, તે ઇ, ઉ, ઋ, લૃ ને ઠેકાણે અનુક્રમે ય, વ, ર, લ, મૂકાય છે.

એટલે ઇ, ઉ, ઋ, લૃ, -હ્રસ્વ કે દીર્ઘ+વિભતીય=ય, ર, લ, વ.
ઉદાહરણ:—દધી + અન્ન = દધ્યન્ન

૬ અ કે આ પછી ઇ કે એ આવે તો, તે પાસે આવેલા બે સ્વરો ભળી જઈને, તે બંનેને ઠેકાણે એ થાય છે પણ ઓ કે ઔ આવે તો, તે પાસે આવેલા બે સ્વરો ભળી જઈને, તે બંનેને ઠેકાણે ઔ થાય છે.

જેમ:—નૃપ + ઇન્દ્ર = નૃપૈન્દ્ર = નૃપૈઃ નૃપ + ઔ = નૃપૌ

૭ ઇ, ઈ, ઓ ઔ પછી કોઈ પણ સ્વર આવે તો, તેમને બદલે અય્, આય્, અવ્ અવ્, થાય છે

એટલે ઇ, ઈ, ઓ, ઔ, + સ્વર = અય્, આય્, અવ્, આવ્, + સ્વર.

૮ અનુનાસિક શિવાય કોઈ પણ સ્પર્શ વ્યંજન—એટલે પાંચ વર્ગના પેહેલા ચાર અક્ષર—પછી અધોપ વ્યંજન આવે તો તે પેહેલાંના વ્યંજનના બદલે તેનાજ વર્ગનો પેહેલો અક્ષર મૂકવો જોઈએ જેમ;

દશદ્ + પતતિ = દશદ્ + પતતિ; કકુમ્ + પ્રાન્તઃ = કકુપ્ + પ્રાન્ત.

૯. જ્યારે સ્ કે અન્ય દંત્ય વ્યંજન, શ્ કે અન્ય તાલવ્ય વ્યંજન સાથે જોડાય છે, ત્યારે દંત્યને ઠેકાણે મળતો તાલવ્ય મૂકાય છે:—
એટલે, સ્ ને ઠેકાણે શ્, ત્ ને ઠેકાણે ચ્, દ્ ને ઠેકાણે જ્, ધ્, થાય છે. જેમ—

તપસ્ + ચર્યા = તપશ્ચર્યા; સવ્ + જન = સજ્જન; તદ્ + જય = તજ્જય;

૧૦. જ્યારે દંત્યને મૂર્ધન્ય જોડાય છે, ત્યારે દંત્યને ઠેકાણે મૂર્ધન્ય થાય છે:—એટલે સ્ નો ષ્, ત્ નો દ્, દ્ નો ઙ્, ન્ નો ણ્, ઈં, ઉદા० મનસ્ + દીકતે. મનષ્ટીકતે. ઉદ્ + ડયતે, ઉડ્ડયતે.

૧૧. (અ). વિસર્ગની પૂર્વે અ હોય, અને પછી અ કે ધોષ વ્યંજન હોય ત્યારે, તે વિસર્ગનું ડ થાય છે; અને તે ડ પૂર્વના (પહેલાંના) અમાં મળી ઓ થાય છે;

ઉદા० નૃપઃ+અસ્તિ=નૃપડ + અસ્તિ=નૃપો+અસ્તિ; નૃપોડસ્તિ
(વ) વિસર્ગની પૂર્વે આ હોય, ને પછી સ્વર કે ધોષ વ્યંજન હોય તો, તે વિસર્ગ ઉડી જાય છે. ઉદા० નરા + હમે = નરાહમે; નરાઃ + ગચ્છન્તિ = નરાગચ્છન્તિ.

(ક). વિસર્ગ પૂર્વે અ હોય, ને પછી અ શિવાય કોઈ પણ સ્વર હોય, તોપણ તે વિસર્ગ ઉડી જાય છે; અને વિસર્ગ ઉડી ગયાથી, પાસે આવેલા સ્વરોની સંધિ થતી નથી;

ઉદા०—બુધઃ + ઇચ્છતિ = બુધ ઇચ્છતિ. નરાઃહમે નરા હમે
(ડ) સ્ અથવા વિસર્ગ ની પહેલાં અ આ શિવાય કોઈ પણ સ્વર હોય, અને પછી સ્વર કે ધોષ વ્યંજન આવે તો, તે સ્ અથવા વિસર્ગ નો ર્ થાય છે. ઉદા० નૃપતિર્યજતિ.

(ઈ). વિસર્ગ પછી શ્, ષ્, સ્, આવે તો, વિકલ્પે તે વિસર્ગને બદલે અનુક્રમે શ્, ષ્, સ્, મૂકાય છે; અથવા તે વિસર્ગ કાયમ રહે છે. ઉદા० —કવયઃ+શંસન્તિ=કવયશ્ (કવયઃ) શંસન્તિ,

(ફ). વિસર્ગ ની પછી ચ્ છ આવે તો, તેનો જ્ થાય છે; દ્ દ આવે તો, તેનો ષ્ થાય છે; અને ત્ થ આવે તો, તેનો સ્

થાય છે. ઉદા० હરિષ્ ચરતિ; હરિસ્મરતિ, હરિષ્ટીકત.

૧૨. (અ). ર અથવા હ પછી ર અથવા હ આવે તો, પૂર્વનો અક્ષર લોપાય છે; અને તેના પૂર્વનો સ્વર, -હસ્વ હોય તો, દીર્ઘ થાય છે. ઉદાહરણ:—ઘૂર્જટી રક્ષતિ. મૂઢ.

અન્તરઙ્ગ સંધિ.

(પદના અંગમાંજ થતી સંધિ).

૧. અથી શરૂ થતા પ્રત્યયની પહેલાં જે અ આવે, તે અ લોપાય છે; ઉદા० બુધ+અ+અન્તિ=બોધ+અન્તિ=બોધન્તિ.
૨. મ્ અને વ્ થી શરૂ થતા પહેલાં પુરૂષના પ્રત્યયો લાગતાં, તે મ્ અને વ્ નો પૂર્વે અ હોય તો, તે અ દીર્ઘ થાય છે.

ઉ:—મવ + મિ = મવામિ. ગચ્છ+વઃ=ગચ્છા વઃ.

૩. ધાતુઓને શરૂઆતમાં સ્વર હોય તો, તેની પહેલાં, હાસ્તન મૂત કાઢમાં અ ને બદલે જે આ આગમ મૂકવામાં આવે છે, તે આ માં ધાતુની શરૂઆતનો સ્વર મળવાથી, તે બે સ્વરો બળીને, તે બન્નેને ઠેકાણે પર (પછીના) સ્વરની વૃદ્ધિ મૂકાય છે.

ઉદા०—આ + દૃક્ + અ + ત=પેક્ષત.

૪. વ્યંજન પછી આવનાર તદ્દિત પ્રત્યયનો આઠ અક્ષર અનુનાસિક હોય તો, તે વ્યંજનને બદલે તેના વર્ગનો ત્રીજો અક્ષર નહીં; પણ તેનાજ વર્ગનો અનુનાસિક અવશ્ય મૂકવો જોઈએ.

ઉદા०—ચિત્ + મય = ચિન્મય; વાક્ + મય = વાક્મય;

પ્રાવૃદ્ + મય = પ્રાવૃષ્મય; અપ્ + મય = અમ્મય.

ટીપ—આ નિયમ બહિરકુ સંધિ નો નિયમ ૪ નો અપવાદ છે.

૫ પદાંતે (પદને અંતે) એકની વધારે વ્યંજન હોય તો, તેમના પહેલોજ કાયમ રહે છે, અને બીજા બધા ઉડી જાય છે.

ઉઃ—મહત્ + સ્ = મહત્.

૬. પદના અંગમાં અથવા પદને અંતે ચ્ વર્ગના અક્ષર પછી, અંત-સ્થ કે અનુનાસિક વ્યંજન શિવાય કોઈ પણ વ્યંજન આવે તો, તે ચ્ વર્ગના અક્ષરને ઠેકાણે અનુક્રમે ક વર્ગનો અક્ષર થાય છે; અને, તે ક વર્ગના અક્ષર પછી અધોષ વ્યંજન આવે તો, તેનો ક્ થાય છે; અને ધોષ વ્યંજન આવે તો, તેનો ગ્ થાય છે.

ઉઃ—વાચ્ + જ્યામ્ = વાક્ + જ્યામ્ = વાગ્જ્યામ્;

વાચ્ + સુ = વાક્ + સુ (વાક્ + ષુ = વાક્ષુ).

૭ પ્રત્યયના સ્ ની પૂર્વે અ આ શિવાય કોઈ પણ સ્વર, અથવા ર કે ક વર્ગનો કોઈપણ અક્ષર આવે તો, ધણું ખરું, તે સ્ નો ષ થાય છે.

ઉઃ—કલિ + સુ = કલિષુ;

વાક્ + સુ = વાક્ષુ (વાક્ષુ).

૮. (અ). સમાન પદે (એકને એકજ શબ્દમાં) ક્, ર્, ષ્, પછી લાગલોજ ન્ આવ્યો હોય તો, તે ન્ નો જ્ થાય છે;

(બ). વળી ક્, ર્, ષ્, અને ન ની વચ્ચે સ્વર, લ્, શિવાય કોઈ

પણ અર્ધસ્વર, હ, ક વર્ગ કે પ વર્ગનો વ્યંજન આવ્યો હોય તોપણ તે નૂ નો જ થાય છે;

(ક). પરંતુ, જો પદાંતે નૂ આવ્યો હોય, તો તે નૂ નો જ થતો નથી. એટલે (અ) સમાનપદે ઋ, રૂ, ષ્+નૂ=નૂનો જ;

(ચ). ઋ, રૂ, ષ્ અને નૂ ની વચ્ચે સ્વર, ય, રૂ, ષ્, હ ક વર્ગ અને પ વર્ગ આવે તો, ચાલે; પણ, લ, શ, ચ વર્ગ, ટ વર્ગ, અને ત વર્ગ વચ્ચે આવે તો, ચાલે નહીં;

(ક). તથા, પદાંતે નૂ આવ્યો હોય તો, તે નૂનો જ થાય નહીં.

ઉદા० (અ). નૂ + ના = નૂના. પૂ + ન = પૂર્ + ન = પૂર્ણ;

(બ). આર્ય + ઇન = આર્યેન, અર્ક + ઇન = અર્કેન
નૃપ + ઇન = નૃપેન; પરંતુ અર્થ + ઇન = અર્થેન,

(ત વર્ગનો અક્ષર છે માટે (ક). નર + નૂ = નરા + નૂ = નરાનૂ

૯. અતરંગ (પદના અગમાં થનારી) સંધિમાં, જો નૂ પછી શ, ષ્, સ્, કે હ આવે, તો તે નૂ નો અનુસ્વાર થાય છે.

ઉદાહરણ:—વિદ્વાનૂસ + અમ્ = વિદ્વાંસમ્.

૧૦. ગુજરાતીમાં એકવચન અને બહુવચન, એવાં બે વચનો છે, તેમજ તે સંસ્કૃતમાં પણ છે; વળી, સંસ્કૃત ભાષામાં દ્વિત્વ (=બેપણું) દર્શાવવા દ્વિવચન છે.

૧૧. સંસ્કૃતમાં ક્રિયાપદના રૂપાભ્યાસના પ્રત્યયો બે પ્રકારના છે:—
પરસ્મૈપદ પ્રત્યય; અને આત્મનેપદ પ્રત્યય. કેટલાક ધાતુઓ કેવળ પરસ્મૈપદ પ્રત્યય લેનારા, એટલે પરસ્મૈપદી છે; કેટલાક

કેવળ આત્મનેપદ પ્રત્યય લેનારા, એટલે આત્મનેપદી છે; અને, કેટલાક બન્ને પ્રકારના પ્રત્યયોમાંથી ગમે તે પ્રત્યય લેનાર એટલે ઉભયપદી છે.

૧૨. સંસ્કૃત ધાતુઓના દશ ગણ એટલે વર્ગ ઠયો છે. તેમાંથી, માર્ગોપદેશિકામાં પહેલો, ચોથો, છઠ્ઠો, અને દશમો, અને ખીજા ગણના ધાતુઓનાં રૂપાખ્યાન છે.

૧૩. સંસ્કૃતના દરેક ધાતુનાં કાલ અને અર્થ મળીને દશ પ્રકારનું રૂપાખ્યાન થાય છે. તેમાંથી, માર્ગોપદેશિકામાં વર્તમાનકાલ, હ્યસ્તનભૂત કાલ, આજ્ઞાર્થ, અને વિધ્યર્થ એવા ચાર પ્રકાર આપ્યા છે.

૧૪. પહેલા ગણના ધાતુઓમાં વિકરણ પ્રત્યય અ ઉમેરાય છે તે અ ની પૂર્વે ધાતુના અંતના હ્રસ્વ કે દીર્ઘ સ્વરનો, તથા ઉપાંત્ય (એટલે, છેલ્લા વ્યંજનની પૂર્વેના) માત્ર હ્રસ્વ સ્વરનોજ, ગુણ થાય છે. ઉ.—ની + અ = ને + અ = નય + અ = નય બુધ્ + અ = બોધ + અ = બોધ.

૧૫. ચોથા ગણના ધાતુમાં વિકરણ પ્રત્યય ય ઉમેરાય છે. તે ય ની પહેલાં ધાતુના સ્વરમાં ઠંઠપણ ફેરફાર થતો નથી.

ઉ:—નૃત્ + ય = નૃત્ય.

૧૬. (અ). છઠ્ઠા ગણના ધાતુમાં વિકરણ પ્રત્યય અ ઉમેરાય છે. પહેલા ગણનો વિકરણ પ્રત્યય અ, અને છઠ્ઠા ગણનો વિકરણ પ્રત્યય અ, એ એમાં ફેર એ છે કે, પહેલા ગણના ધાતુના સ્વરનો

ગુણ થાય છે, પણ છઠ્ઠા ગુણમાં થતો નથી. ઉ:— દિશ + અ=દિશ બુધ + અ=બોધ.

(બ). છઠ્ઠા ગણના ધાતુના અંત્ય ઋ નો રિ થાય છે: અને તેમાં વિકરણ પ્રત્યય અ ઉમેર્યાથી રિય થાય છે.

ઉદાહરણ:—હ તું રૂપ દ્રિયતે; પૃ તું રૂપ પ્રિયતે.

૧૭. દશમા ગણના ધાતુમાં વિકરણ પ્રત્યય અય ઉમેરાય છે. તે અય ની પહેલાં, ધાતુના હ્રસ્વ કે દીર્ઘ અંત્ય સ્વરની, તથા અની વૃદ્ધિ થાય છે; અને અ શિવાય બીજા ઉપાંત્ય હ્રસ્વ સ્વરનો ગુણ થાય છે.

૧૮. (અ). સંસ્કૃતમાં સકર્મક ધાતુને ચ ઉમેરવાથી, તેનું કર્મણિ-રૂપ થાય છે, અને

(બ). અકર્મક ધાતુને ચ ઉમેરવાથી, તેનું ભાવેરૂપ થાય છે.

૧૯. કર્મણિ રૂપનો અને ભાવે રૂપનો ચ પ્રત્યય, ધાતુના વિશેષ રૂપ કે આદેશને લાગતો નથી; પરંતુ, લાગણો ધાતુનેજ ચ લાગે છે. ઉદાહરણ:—ગમ્ [ગચ્છ] ઉપરથી ગચ્છ્યતે નહીં પણ ગમ્યતે થાય છે.

૨૦. દશમા ગણના ધાતુઓના સ્વરમાં જે ગુણ કે વૃદ્ધિ કર્તરિ રૂપમાં થાય છે, તેજ ગુણ કે વૃદ્ધિ, કર્મણિ રૂપનો કે ભાવે રૂપનો ચ પ્રત્યય લગાડતાં પહેલાં પણ, થાય છે. ઉદાહરણ:—ચુર તું કર્તરિરૂપ ચોરયતિ, અને કર્મણિરૂપ ચુર્યતે નહીં, પણ ચોર્યતે.

૨૧. જે ધાતુમાં ઉપાંત્ય ઋ કે અનુસ્વાર હોય, તો તે, કેટલાએક

આસ ધાતુ શિવાય, બીજે બધે કર્મણિ કે ભાવેરૂપનો ચ પ્રત્યય લાગતાં, લોપાય છે. ઉદાહરણ:—શંસ્ત્રું તું કર્મણિ રૂપ શસ્યતે પરંતુ, વન્દ્ તું કર્મણિ રૂપ વન્ચતે

૨૨. ગુજરાતી ભાષામાં સાત વિભક્તિઓને માટે પહેલી, બીજી, ત્રીજી, ચોથી, પાંચમી, છઠ્ઠી, અને સાતમી, એ શબ્દો વપરાય છે; તે બધે સંસ્કૃત ભાષામાં પ્રથમા, દ્વિતીયા, તૃતીયા, ચતુર્થી, પંચમી, ષષ્ઠી, અને સપ્તમી, એ શબ્દ વાપરવામાં આવે છે.

૨૩. (અ). ૨૫ માં પાઠમાં સાતે વિભક્તિઓના જે પ્રત્યયો આપ્યા છે, તે ત્રણ પ્રકારના છે:—સર્વલ, નિર્વલ, અને મધ્યમ
(બ). પુલ્લિંગ અને સ્ત્રીલિંગ નામોમાં, પ્રથમાનાં ત્રણે વચનના, અને દ્વિતીયાનાં એકવચન તથા દ્વિવચનના, એવા પાંચ પ્રત્યયો સર્વલ છે; નપુંસકલિંગ નામોમાં, પ્રથમા, સંબોધન, તથા દ્વિતીયાના બહુવચનના, એવા ત્રણ પ્રત્યયો સર્વલ છે. અને,
(ક). ત્રણે લિંગમાં બાકીના પ્રત્યયોમાંથી, સ્વરથી શરૂ થનારા પ્રત્યયો નિર્વલ છે;

(ડ). અને, વ્યંજનથી શરૂ થનારા પ્રત્યયો મધ્યમ છે.

(ઈ). નપુંસકલિંગમાં પ્રથમા, સંબોધન, તથા દ્વિતીયાનું એક વચન મધ્યમ છે; અને દ્વિવચન નિર્વલ છે.

૨૪. ગુજરાતીમાં નરજાતિ, નારીજાતિ, અને નાન્યતરજાતિ બધે સંસ્કૃતમાં, પુલ્લિંગ, સ્ત્રીલિંગ, અને નપુંસકલિંગ, એમ કહેવાય છે.

૨૫. પુલ્લિંગમાં દ્વિતીયાના બહુવચનનો નૂ પ્રત્યય લાગતાં, પૂર્વનો

સ્વર દીર્ઘ થાય છે. ઉદા०—નર + નૃ = નરાનૃ.

૨૬. દ્વિતીયાના બહુવચનનો નૃ પ્રત્યય પુલ્લિંગમાં આવે છે, સ્ત્રીલિંગમાં આવતો નથી.

૨૭. તૃતીયાના એકવચનનો ના પ્રત્યય પુલ્લિંગમાં કે નપુંસકલિંગમાં જ આવે છે, સ્ત્રી લિંગમાં આવતો નથી.

૨૮. (અ). ત્રણે લિંગમાં ષષ્ઠીના બહુવચનનો નામ પ્રત્યય લાગતાં, બધાએ શબ્દોમાં, પૂર્વનો સ્વર દીર્ઘ થાય છે;

(બ). માત્ર તિસૃ અને ચતસૃ આ બેજ શબ્દોમાં નામ ની પૂર્વનો સ્વર દીર્ઘ થતો નથી; અને,

(ક). નૃ શબ્દમાં તે વિડ્યે દીર્ઘ થાય છે.

ઉ:—(અ). વન+નામ=વનાનામ કલિ + નામ=કલીનામ,
ધેનુ + નામ = ધેનૂનામ પિતૃ + નામ = પિતૃનામ.

પરંતુ, (બ). તિસૃનામ, ચતસૃનામ (ક). નૃનામ કે નૃનામ.

૨૯. ત્રણે લિંગમાં ઉકારાંત શબ્દોનું, ફકારાંત શબ્દોના જેવુંજ રૂપાખ્યાન થાય છે. માત્ર તદ્વાવત એટલોજ કે, ફકારાંત શબ્દોના રૂપાખ્યાનમાં જ્યાં જ્યાં ફ, ફૈ, ઘ, કે ય આવે, ત્યાં ત્યાં ઉકારાંત શબ્દોના રૂપાખ્યાનમાં ઉ, ઊ, ઓ, કે વ આવે છે.

૩૦. (અ). ઋકારાંત પુલ્લિંગ નામોને પ્રથમાનાં ત્રણે વચનના અને દ્વિતીયાનાં એકવચન અને દ્વિવચનના પ્રત્યયો લાગતાં, ઋકરને શ્લિષ્ઠિ થઈને આર થાય છે; પણ,

(બ) પિતૃ, મ્રાતૃ, જામાતૃ, દેવૃ, નૃ, અને સવ્યોદૃ જેવાં

કેટલાંએક નામોનાજ અંત્ય ઋકારને ગુણ થઇને અર્ થાય છે. (ક). ઋકારાંત સ્ત્રીલિંગ નામોમાં, સમાધ વાચક સ્ખંદો આવે છે; તે આ:—સ્વસ્તુ, માતૃ, હૃદિતૃ, નનાન્દ, અને યાતૃ. દ્વિતીયાના બહુવચનનો પ્રત્યય સ્ત છે, તે લાગતાં, આ નામનો ઋકાર દીર્ઘ થાય છે; બીજી બધી વાતે, સ્વસ્તુનાં રૂપો, નેતૃનાં જેવાં થાય છે; અને બીજાનાં પિતૃનાં જેવાં થાય છે.

૩૧. (અ). જેને છેડે પરસ્મૈપદી ધાતુઓના વર્તમાન કૃદાંતનો અત્ પ્રત્યય, તથા વત્ મત્, इन् મિન્ ईयस् एयस्, વસ્ત્, આ પ્રત્યયો લાગ્યા નહીં હોય, તેવાં વ્યંજનાંત નામોનું અને વિશેષણોનું રૂપાખ્યાન પુલ્લિંગમાં અને સ્ત્રીલિંગમાં એકસરખું જ થાય છે. અને,

(બ). નપુંસકલિંગની પ્રથમા અને દ્વિતીયામાં માત્ર રૂપ જુદાં થાય છે; બાકીની ત્રિભક્તિઓમાં એવાં નામો કે વિશેષણોનું રૂપાખ્યાન પુલ્લિંગ, સ્ત્રીલિંગ, અને નપુંસકલિંગમાં એકસરખું જ થાય છે.

૩૨. વ્યંજનાદિ પ્રત્યયની પૂર્વે, અન્ અને इन् છોડવાળાં નામોનો અંત્ય ન્ લોપાય છે. ઉ૦ રાજન્ + જ્યામ્ = રાજજ્યામ્
શશિન્ + જ્યામ્ = શશિજ્યામ્.

૩૩. (અ). દ્વિતીયાના બહુવચનના અસ્ત્ પ્રત્યયથી માંડીને, તે પછીના ક્રોધ/પશુ સ્વરાદિ પ્રત્યય—એટલે નિર્બલ પ્રત્યય—લાગતાં, અન્ નો અ લોપાય છે. ઉ૦ મહિમન્ + આ = મહિમન્ + આ
= મહિમા.

(બ). પરંતુ જે જોડાક્ષરનો છેલ્લો વ્યંજન મૂ કે વ્ હોય, એવો જોડાક્ષર અની પૂર્વે આવ્યો હોય તો, અનૂ નો અ લોપાનો નથી. ઉ૦—આત્મન્ + આ = આત્મના.

(ક). તથા, જે શબ્દોમાં અ લોપાય છે, તે શબ્દોના પુલ્લિંગ અને નપુંસકલિંગની સમ્ભવીના એકવચનમાં, અને નપુંસકલિંગની પ્રથમા, દ્વિતીયા, અને સંજોધનના દ્વિવચનમાં અ વિકલ્પે લોપાય છે. ઉ૦ મહિમન્ + ઇ મહિમનિ કે મહિન્નિ નામન્ + ઈ = નામની કે નામ્ની.

૩૪. અસ્, ઇસ્, ઉસ્, ઈયસ્, અને ણ્યસ્ છેડવાળાં નામો પછી વ્યંજનાદિ પ્રત્યય આવે તો, તેઓના સ્ નો વિસર્ગ થાય છે; અને વિસર્ગ સાંધિના જે નિયમો છે, તેને અનુરોધે તેના ફેરફાર થાય છે.

ઉ૦—ચન્દ્રમમ્+જ્યામ્=ચન્દ્રમોજ્યામ્, ચન્દ્રમસ્ + સુ=ચન્દ્રમઃ સુ કે ચન્દ્રમસ્સુ, અર્ચિસ્+જ્યામ્=અર્ચિર્જ્યામ્, અર્ચિસ્+ષુ=અર્ચિઃષુ કે અર્ચિષ્ષુઃ ચક્ષુસ્+જ્યામ્=ચતુર્જ્યામ્, ચક્ષુસ્+ષુ=ચક્ષુઃષુ કે ચક્ષુષ્ષુ.

૩૫. (અ). વસ્ છેડવાળાં નામો પછી મધ્યમ પ્રકારના પ્રત્યયો આવે તો, તેઓના સ્ નો દ્ થાય છે; અને દ્ પછી અધોષ વ્યંજન આવે તો, તે દ્ નો ત્ થાય છે.

ઉ૦—વિઘ્નસ્+જ્યામ્=વિઘ્નદ્જ્યામ્ વિઘ્નસ્+સુ=વિઘ્નદ્+સુ=વિઘ્નવસુ.

(બ). વસ્ છેડવાળાં નામોને નિર્વલ પ્રત્યય લાગતાં, વ નો

ઉ થાય છે. ઉં વિદ્વસૂ + આ = વિદ્વ ઉસૂ + આ = વિદુસા
(= વિદુષા).

(ક). વસૂ ની પૂર્વે હ સ્વર આવ્યો હોય તો, વ નો ઉ થતાં,
તે હ લોપાય છે. ઉં સોદિવસૂ + આ = સેદ્વઉસૂ + આ
= સેદુષ + આ (= સેદુષા).

૩૬. (અ). નદી જેવા દીર્ઘ ઈ કારાંત સ્ત્રીલિંગ શબ્દોની પ્રથમાના
એકવચનમાં સૂ પ્રત્યયનો લોપ થાય છે; પણ,

(બ). લક્ષ્મી અને બીજા કેટલાએક શબ્દોની પ્રથમાના એકવ-
ચનમાં સૂ પ્રત્યયનો લોપ થતો નથી.

૩૭. સંસ્કૃતમાં સ્ત્રીલિંગના પ્રત્યય આ અને ઈ છે. અકારાંત વિશે-
ષણો, બધાંજ નહીં, પણ ઘણાં ખરાં, સ્ત્રીલિંગમાં આપ્રત્યય લે છે.
ઉ:—અલક્ષ્મી ઉપરથી અલક્ષ્મીયા.

૩૮. ઉકારાંત વિશેષણોનું સ્ત્રીલિંગ અંગ મૂળ જેવુંજ રહે છે, અથવા
તો, મૂળમાં ઈ ઉમેરીને થાય છે.
ઉ:—બહુ ઉપરથી બહુ બહી.

૩૯. ઓત્, ગન્ત્, અને તેવાંજ બીજાં ઋકારાંત વિશેષણોનું સ્ત્રી
લિંગ અંગ, નિર્બલ પ્રત્યય ઈ ઉમેરવાથી, થાય છે.
ઉ:—ઓત્, ગન્ત્, ઉપરથી ઓત્તી, ગન્ત્રી.

૪૦. (અ). વત્ અને મત્ છેડાવાળાં વિશેષણોનું સ્ત્રીલિંગ નિર્બલ
પ્રત્યય ઈ ઉમેરવાથી થાય છે. ઉ:—આયુષ્યમત્તી.
(અ). પહેલા, ચોથા, અને દશમા ગણના ધાતુના પરસ્મૈપદી
વર્તમાનકૃદોને સ્ત્રીલિંગ અંગની ઈ લગાડતાં અંત્ય ત્ ની

પહેલાં નૂ અવશ્યે ઉમેરાય છે. ઉ. ગચ્છન્+ઈ=ગચ્છન્ત્+ઈ= ગચ્છન્તી, નૃત્યન્+ઈ=નૃત્યન્ત્+ઈ=નૃત્યન્તી, કથયન્+ઈ= કથયન્તી.

(ઘ). અને, છઠ્ઠા મણુમાં વિકલ્પે ઉમેરાય છે.

ઉ.—દિશન્+ઈ=દિશન્તી કે દિશન્તી.

૪૨. રૂન્ છેડાવાળાં વિશેષણોનું સ્ત્રીલિંગ અંગ રૂં ઉમેરવાથી થાય છે.

ઉ.—અનુર્જીવન્ ઉપરથી અનુર્જીવિની.

૪૨. ઘસ્ટ્ છેડાવાળાં નામોનું સ્ત્રીલિંગ અંગ, નપુંસકલિંગની પ્રથમા, દ્વિતીયા, અને સંબોધનના દ્વિવચન જેવુંજ નિર્બલ પ્રત્યય રૂં ઉમેરવાથી થાય છે.

ઉદાહરણ:—સેદિવસ્ટ્+ઈ=સેદ્+ઉસ્ટ્+ઈ (=સેદુષી).

૪૪. રૂંચસ્ટ્ અને યચસ્ટ્ છેડાવાળાં નામોનું સ્ત્રીલિંગ અંગ, માત્ર નિર્બલ પ્રત્યય રૂં ઉમેરવાથી થાય છે.

ઉદાહરણ:—ઐચસ્ટ્ + રૂં = ઐચસી.

૪૫. (અ). નીચેના પ્રત્યયો સર્વનામોમાં વિલક્ષણ છે:—

પુલ્લિંગ—પ્ર. ય. રૂં, ચ. ઐ. સ્મૈ, પં. ઐ. સ્માત્,

પ. ય. રૂષામ્, સ. ઐ. સ્મિન્;

સ્ત્રીલિંગ—ચ. ઐ. સ્તૈ, પં. ઐ. સ્ત્યાસ્ટ્, પ. ઐ. સ્ત્યાસ્ટ્,

પ. ય. સામ્, સ. ઐ. સ્યામ્.

૪૬. (અ). મહત્ શબ્દને સવલ પ્રત્યયો લાગતાં, તેનો ઉપાત્ય અ દીર્ઘ થાય છે.

ઉદાહરણ:—મહત્ + ઔ = મહાન્તી.

(બ). બાકીનાં રૂપોમાં તેનું મગવત્ત જેવું રૂપાખ્યાન થાય છે.

ઉદાહરણ:—મહત્ + જ્યામ્ = મહદ્જ્યામ્.

મહત્ + ષ મહતે.

(ક). સ્ત્રીલિંગ અંગ:—મહત્ + ઈ = મહતી.

૪૭. દિશ શબ્દને વ્યંજનાદિ પ્રત્યયો લાગતાં, તેના શ્નો ક્ થાયછે.

ઉ:- દિશ + સ્ત્ર = દિક્ + સ્ત્ર = દિક્,

દિશ+જ્યામ્=દિક્+જ્યામ્=દિગ્જ્યામ્.

૪૮. નૌ શબ્દનાં રૂપ, વિભક્તિના પ્રત્યયો સંધિના નિયમ પ્રમાણે લગાડવાળી, થાય છે,

ઉ:—નૌ + સ્ત્ર = નૌસ્ત્ર = નૌઃ,

નૌ + અસ્ત્ર = નાવ્ + અસ્ત્ર = નાવઃ,

નૌ + ઐ નાવ્ + ઐ = નાવા,

નૌ + ઇ = નાવ્ + ઇ + નાવિ,

નૌ + ઈ = નાવ્ + ઈ = નાવે,

નૌ + ઓસ્ત્ર = નાવ્ + ઓસ્ત્ર = નાવો,

નૌ + ઔ = નાવ્ + ઔ = નાવૌ,

નૌ + જ્યામ્ = નૌજ્યામ્,

નૌ + સુ = નૌ + સુ = નૌષુ, ઈ. ધ.

વહિરડું સંધિ

(પેહેલા પદનો અંત + બીજા પદનો આદિ,

એવા બે અક્ષરોમાં,

એટલે, પદાન્ત + પદાદિમાં,

થનારી સંધિ).

૧. (અ). પદાંતે (પદને અંતે) સ્ ર હોય તો, તેનો વિસર્ગ થાય છે;
(બ) પદાંત ર નો અધોપ વ્યંજનની પેહેલાં, અથવા પદાંત ર પછી
ઠથુંએ નહિ આવે તો, તે ર નો વિસર્ગ થાય છે;

ઉ:-(અ). વદામસ્ત્ર = વદામઃ;

(બ). માતર = માતઃ

૨. (અ). પદાંતે મ પછી કોઈ પણ સ્પર્શ વ્યંજન આવ્યો હોય તો,
તે મ ને બદલે વિકલ્પે પૂર્વના અક્ષર ઉપર અનુસ્વાર થાય છે;
અથવા તો, તે મને ઠેકાણે પછીના વ્યંજનના સ્થાનનો અનુના-
સિક થાય છે. (હમેશાં લખવામાં નિયમ એવો છે:—પદાંતે
મ+વ્યંજન=અનુસ્વાર+ વ્યંજન.).

(બ). જો પદાંતે મ પછી ય, ર, કે લ્ હોય, તો વિકલ્પે મને
બદલે પૂર્વના સ્વર ઉપર અનુસ્વાર મૂકાય છે; અથવા તો, તેને
ઠેકાણે અનુક્રમે અનુનાસિક (નાસિકા સ્થાને બોલાતો)
ય, ર, કે લ્ મૂકાય છે.

(ક). પરંતુ, જો પદાંતે મ પછી શ, ષ, સ્, કે હ હોય, તો
મને બદલે અવશ્યે પૂર્વના સ્વર ઉપર અનુસ્વાર જ મૂકાય છે;

- ઉ:- (અ). સમ+ગચ્છતે=સંગચ્છતે કે સઙ્ગચ્છતે; (બ). સમ+યચ્છતિ=સંયચ્છતિ કે સય્ચ્છતિ; ક). સમ+હરતિ=સંહરતિ.
૩. પદાંતે, ણ કે ઓ હોય, અને તે પછી અ આવે તો, તે અઠાર, પૂર્વના ણ કે ઓ માં ડુબી જાય છે; એટલે, તે બોલતો નથી, તેમ લખાતોએ નથી; પણ, તેને ઠેકાણે આવું (ડ) અવગ્રહ ચિન્હ ધણું કરીને મૂકાય છે ઉ:- (રામઃ+અશ્વમ્=રામડ+અશ્વમ્=) રામો + અશ્વમ્ = રામોશ્વમ્ કે રામોઽશ્વમ્; ગ્રામે + અશ્વઃ = ગ્રામેશ્વઃ કે ગ્રામેઽશ્વઃ

૪. પદાંતે, ણ, ણે, ઓ. કે ઔ હોય; અને પછી કોઈ પણ સ્વર આવે; તો, તેમને બદલે થતા અચ્, ઘાચ્, ઝચ્, આચ્ ના અંત્ય ચ્, ઘ્ નો વિકલ્પે લોપ થાય છે; અને તેવો લોપ થયાથી પાસે આવેલા એ સ્વરની સંધિ થતી નથી.

ઉ:-મન્યતે + આત્માનમ્ = મન્યતઆત્માનમ્
કે મન્યતયાત્માનમ્

૫. એ સ્વરો લગોલગ આવ્યા છતાં, સંધિ થતી નથી, એવું થોડેક પ્રસંગે બને છે. તેમાં. એક એવો નિયમ છે કે, જ્યારે નામના કે ક્રિયાપદના દ્વિવચનને છોડે દીર્ઘ ઈ, ઊ, કે ણ આવ્યો હોય, અને પછી કોઈ સ્વર આવે, સારે, તેની, પછીના સ્વર સાથે, સંધિ થતી નથી.

ઉ:-ગિરી + આરોહન્તિ = ગિરીઆરોહન્તિઃ ગુહ + અગચ્છતઃ = ગુહઆગચ્છતઃ પ્રેક્ષેત + આરામમ્ = પ્રેક્ષેતે-આરામમ્; શાલ્કે + રક્ષતે = શાલ્કેરક્ષતે:

૬. પદાંતે, હેતુ ચાસે સ્વર શિવાય ખીજ કોઈપણ સ્વર પછી—એ. ટલે જ, હ, ડ, ક્રદ્, લ્દ, -હસ્વ કે દીર્ઘ પછી—ઋ આવે તો, સંધિ કરતી, અથવા નહીં કરતી; અને સંધિ નહીં કરે ત્યારે, પૂર્વનો સ્વર દીર્ઘ હોય તો, તેને વિકલ્પે -હસ્વ કરવો.

ઉ:—અર્ધ્યેણ+ઋષિમ+અર્ધ્યેણર્ષિમ કે અર્ધ્યેણઋષિમ;
શાલા+ઋષિ=શાલર્ષિ, શાલાઋષિ, કે શાલઋષિ.

૭. પદાંતે, પાંચ વર્ગના પહેલા ચાર અક્ષર અથવા જા. જ, જ્, જ્ઞ, જ્ઞા આવે, અને પછી સ્વર કે ધોષ વ્યંજન આવે, તો, તે ધોષ વ્યંજનને બદલે તેના વર્ગનો ત્રીજો અક્ષર મૂકાય છે.

ઉદાહરણ:—નગરાત્+આગચ્છતિ=નગરાદ્ આગચ્છતિ.

૮. અંતસ્થ કે અનુનાસિક શિવાય કોઈ પણ વ્યંજન પદાંતે આવે તો, તે વ્યંજનને બદલે તેનાજ વર્ગનો પહેલો કે ત્રીજો અક્ષર વિકલ્પે મૂકાય છે.

ઉદાહરણ:—મરુત્ = મરુત્ કે મરુદ્,

વાક્ = વાક્ કે વાગ્.

૧૦. (અ). પદાંતે આવેલા વ્યંજન પછી અનુનાસિક આવે તો, તે વ્યંજનને બદલે તેનાજ વર્ગનો અનુનાસિક વિકલ્પે મૂકવામાં આવે છે અનુનાસિક નહિ મુકિએ ત્યારે, “ અધોષ + ધોષ = ધોષ + ધોષ ” એ નિયમને અનુસારે, તેનાજ વર્ગનો ત્રીજો અક્ષર મૂકાય છે.

ઉદાહરણ:—પતત્ + સુસારિ = પતત્સુસારિ,
અથવા પતદ્સુસારિ.

(ક). તરંતુ, તે વ્યંજન પછી આવનાર અનુનાસિક, સંધિવ પ્રત્યયનો આઘ અક્ષર હોય તો, તેની અન્તરજ સંધિ માં તે વ્યંજનને બદલે અનુનાસિકજ અવશ્ય મૂકવો જોઈએ.

ઉદાહરણ:—ચિત્ + મય = ચિન્મય;
+ માત્ર = ચિન્માત્ર.

ટીપ:—અન્તરંગ સંધિ નો નિયમ ૪ જુઓ.

૧૧. પાંચ વર્ગના પહેલા આર વ્યંજનમાંથી કોઈ પણ વ્યંજન પદાંતિ હોય, અને તે વ્યંજન પછી હ આવે, તો, પૂર્વ વ્યંજનના વર્ણનો ચોથો અક્ષર હને ઠેકાણે વિકલ્પે થાય છે.

ઉદાહરણ:—વાક્+હરતિ=વાગ્હરતિ કે વાગ્ધરતિ,
અજ્ + હલ્ = અજ્હલ્ કે અજ્ઞલ્,
પરિવાટ્+હરતિ=પરિવાઙ્હરતિ કે પરિવાઙ્ધરતિ
મરુત્ + હરતિ = મરુદ્હરતિ કે મરુદ્ધરતિ,
કકુષ્ + હરતિ = કકુબ્હરતિ કે કકુદ્ભરતિ

૧૨. (ક). ત વર્ગના વ્યંજન પછી લ આવ્યો હોય તો, ત વર્ગના વ્યંજનને ઠેકાણે લ થાય છે.

ઉદાહરણ:—મરુત્ + લોકે =મરુલલોક.

(ઘ). પરંતુ, જ ન પછી લ આવ્યો હોય, તો તે નૂને બદલે અનુનાસિક લ (લૈ) થાય છે.

ઉદાહરણ:—અસ્મિન્ + લોકે=અસ્મિલૈલોકે.

૧૩. પદાંતિ આવેલા સ્ત્રો અને ર્નો વિસર્ગ થાય છે; ખરો; તોપણ, સ્ત્રો વિસર્ગ અને ર્નો વિસર્ગ, એ બે વિસર્ગમાં એવો

વધાવત છે કે, સના વિસર્ગનો ઉ થાય નહિ અથવા લોપ થાય; પણ રના વિસર્ગનો ઉ થાય નહિ અથવા લોપ થાય નહિ. વિસર્ગ સંધિના નિયમ પ્રમાણે રને બદલે મૂકાએવા વિસર્ગનો ઉ થવાનો હોય અથવા લોપ થવાનો હોય ત્યારે, તે વિસર્ગનો ઉ થાય નહિ અથવા લોપ થાય નહિ, પણ ખાછો ર થઈ જાય.

ઉ:—નૃપસ્ + જયતિ = નૃપઃ + જયતિ
 = નૃપઃ + જયતિ = નૃપોજયતિ,
 નરામ્ + હમે = નરાઃ + હમે = નરાહમે;
 પરંતુ, પિતર + ગચ્છતિ = પિતઃ + ગચ્છતિ
 = પિતર ગચ્છતિ,
 પિતર + આગચ્છતિ = પિતઃ + આગચ્છતિ
 = પિતર આગચ્છતિ,
 અશાર + અરીન્ = અશાઃ + અરીન્ =
 અશાર અરીન્.

બાગરક યૂઝમ—બાગરકના અનેક વાપરોના નામ આપનાર. કીમત તોલા ૧ ના ૦-૮-૦ પોસ્ટેજ જુદું.

દાદરની અકસીર દવા દરુગજ કેશરી ચોપડવાથી બળતગ ડાઘ કે કંઈ થતું નથી. લાલ તેમ કાળી બંને બાનની દાદર તેમ ખસ ગુમડાં વગેરે ઉપર ધણીજ ઉપયોગમાં આવે છે. કીમત તોલા ૩ નો રૂ ૧-૦-૦ છુટક ડબી એકનો ૦-૧-૬ પોસ્ટેજ જુદું.

પાંચ પ્રમાણિત માણસનાં સર્ટીફિકેટ સાથે મફત આપનારને ચાર્જ લઈ મોકલવામાં આવશે. ઉપરની દવાઓથી જેઓને હિંદિ થયો હશે તેમણે અમને લખી જણાવવું જેથી પૈસા પાછા મોકલવામાં આવશે.

નાગરકુવો—પૈટલાદ. મગનલાલ લાપ્રસાદ શાસ્ત્રી.

સ્વામી શ્રીમદ્ દેવકીનંદનાચાર્યજી મહારાજની આજ્ઞાનુસાર પુષ્ટિમાર્ગના અનેક ચિકિત્સાથી ભરપૂર માસિક પત્ર

વૈજ્ઞાન્યમાર્તંડ.

આ માસિકપત્રમાં પુષ્ટિમાર્ગીય અપ્રસિદ્ધ ગ્રંથોનું લાપાંતર તથા પુષ્ટિમાર્ગના ચિકિત્સાંતોને અનુસરી મનરંજન અને આનંદદાયક ધાર્મિક લખેલા વિદ્વાનોની ઠસાયથી કલમથી ધણીજ અસરકારક અને સરલ જાપામાં લખાય છે. આ પત્ર માટે જોસ્વામી શ્રીમદ્ દેવકીનંદનાચાર્યજી મહારાજે તથા અન્ય આચાર્ય અને વિદ્વાનોએ ધણીજ ઉત્તમ અભિપ્રાયો આપેલા છે. તમને મંગાવી ખાતરી કરો. વાર્ષિક નોંધવર રૂ. ૧-૮-૦

શાસ્ત્રી જયેશ્વરજીમ હરજીવન જેઠી. પાટણ.

કેવલનો અમૂલ્ય ગ્રન્થ. અર્થો પૈસા પહેલા મોકલી નામ

આયુર્વેદસારાવલી.

ઉપરનું પુસ્તક બહાર પાઠવાનો અમારો ઇરાદો.
પુસ્તકમાં ઠોકશાસ્ત્રના રહસ્યને એટલે ઘણાજ ઉપયોગી
દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. પુસ્તકમાં નીચે પ્રમાણે
દાખલ કરવામાં આવ્યા છે.

- ૧ પ્ર. નિરોગી શરીર રાખવા માટે રાખતી જોડતી માં.
- ૨ પ્ર. જી. પુરુષોનાં ઠોકશાસ્ત્ર પ્રમાણે લક્ષણો અને ચિન્હ.
- ૩ પ્ર. ઠોકશાસ્ત્રમાં દર્શાવેલાં ઉત્તમ ઔષધો.
- ૪ પ્ર. જાંબી-લક્ષીજ પારખવાની યુક્તિઓ અને શુદ્ધતાવળી.
- ૫ પ્ર. અંગ્રેજી શબ્દો વાપરવામાં આવતી દવાઓનાં સંશ્લેષ
અને વાપરવાની રીતો.
- ૬ પ્ર. વરસાદ કેળે થયે, વર્ષ આખાં, મધ્યમ, તે ઉત્તમ
તે પારખવાના માર્ગો.

૭ પ્ર. વેપારની તેજી મંદી લાભ વગેરે માટે ઉપયોગી બાબત.

ઉપરનું પુસ્તક (૪૦૦૦) ગ્રહક સચેત્ર પ્રસિદ્ધ કરવામાં
આવશે અને જેવા કીમતના પૈસા અગાઉથીજ અર્ધા આપ્યા
હશે તેનેજ ગ્રહક ગણવામાં આવશે. પૃષ્ઠ ૧૫૦) ની છુટકા
અખાઉથી ૦-૪-૬ પાછળથી ૦-૮-૦ લેવામાં આવશે. પુસ્તક
પ્રસિદ્ધ કરવા માટે ખાસ વિદ્વાનનો ધણોજ આગ્રહ સચેત્રો છે.

અમરકુવો-પેટલાક.

મગવલાલ મારશંકર શાસ્ત્રી.

